

Єгуда Ашлаг
(Бааль Сулам)

**Вчення
про десять сфирот**
Частина перша

ЗМІСТ

Передмова до вчення про десять сфірот	3
Скорочення та лінія	43
Глава 1	43
Глава 2	51
Внутрішнє споглядання	55
Глава 1	56
Глава 2	59
Глава 3	61
Глава 4	61
Глава 5	64
Глава 6	65
Глава 7	67
Глава 8	67
Глава 9	69
Глава 10	70
Таблиця питань про сенс слів	71
Таблиця питань про суть понять	72
Таблиця питань та відповідей про сенс слів	73
Таблиця питань та відповідей про суть понять	77

Передмова до Вчення про десять сфірот

1. Перш за все, я знайшов для себе вкрай необхідним підірвати залізну стіну, що відокремлює нас від мудрості кабали з часів руйнування Храму і аж до нашого покоління, та викликає тривогу щодо того аби зовсім не забулася, не дай Боже, ця мудрість Ізраєлем.

І коли я звертаюся до серця когось щодо її вивчення, так ось яке перше питання: "А навіщо мені знати, скільки ангелів на небі і як звуться вони по іменах? Хіба не зможу я виконувати всю Тору у всіх її деталях та подробицях без цих знань?"

По-друге, запитає він: "Хіба не ухвалили вже мудреці, що треба спершу наповнити черево Талмудом та галахічними приписами, - а хто зможе обдурити самого себе, сказавши, що вже завершив всю відкрити Тору і лише прихованої Тори йому бракує?"

По-третє: він боїться, як би не прогаяти чогось, не приведи Бог, через це зайняття. Адже було вже, що люди сходили зі шляху Тори через зайняття кабалою. "А якщо так, то навіщо мені ця напасть? І який дурень наразить себе на небезпеку просто так?"

По-четверте: навіть захоплені її вивченням не дозволяють його нікому, окрім святих служителів Милосердного, і "не кожен, хто бажає знайти Всевишнього прийде і знайде Його".

По-п'яте, і це головне: "Адже існує правило: за будь-якого сумніву вийди і поглянь, що говорить народ. А очі мої бачать, що поборники Тори в моєму поколінні всі зі мною в єдиній думці, і уникають вивчення прихованої частини, а тим, хто запитує у них відповідають, що без жодних сумнівів, краще вивчити сторінку Г'мари замість цього зайняття.

2. Між тим, якщо свою увагу ми звернемо до відповіді лише на одне найвідоміше питання, - впевнений я, що всі інші питання та сумніви зникнуть з поля зору, і подивившись туди, де вони були, ти побачиш, що їх немає. Йдеться про кричуще питання, яке задається всіма, хто спустився в цей світ: "У чому сенс нашого життя?"

Ось, роки цього нашого життя, що вартують нам так дорого та завдають, в основному, страждання й муки, щоб у результаті примиритися з ними, - так хто ж насолоджується ними? Або, якщо точніше: кому я завдаю насолоди?

І правда в тому, що вже стомилися дослідники різних поколінь розмірковувати над цим питанням, - і немає потреби говорити про наше покоління, в якому ніхто не захоче навіть подумати про нього. А разом з тим, сутність питання залишилася незмінною у всій своїй силі та гіркоті, бо іноді застигає воно нас зненацька, пропалюючи наш розум і принижуючи в порошок, перш ніж вдається нам знайти всім відому хитрість: тягтися, не міркуючи, в потоках життя, як і вчора.

3. Саме в розв'язання цієї туманної загадки сказано: "Скуштуйте та узріть, що добрий Творець"¹. Бо ті, хто виконує Тору і заповіді як належить куштують смак життя, - вони бачать і свідчать, "що добрий Творець". Як написано мудрецьями, що Він створив світи аби принести добро своїм створінням, бо звичай Доброго приносити добро.

Але звичайно ж, той, хто ще не скуштував життя при виконанні Тори та заповідей, не може зрозуміти та відчувати, що добрий Творець, як сказано мудрецьями. І весь намір Всевишнього, благословенний Він, при створенні його був лише в тому, щоби принести йому лише благо.

І тому немає йому іншої ради, окрім як йти виконувати Тору та заповіді як належить.

І про це написано в Торі (глава Ніцавім)²: "Дивись, запропонував Я тобі сьогодні життя і добро та смерть і зло" Тобто до вручення Тори не було перед нами нічого, окрім смерті та зла. Як написано мудрецьями: "грішники за життя свого звуться мертвими", оскільки смерть їх краща за їхнє життя, адже страждання і муки, які зазнають заради підтримання свого життя, у багато разів перевершують те мале задоволення, яке відчувають у цьому житті.

¹ Писання, Псалми, 34:9. У вірші використовується ім'я АВАЯ, яке у кабалі вважається проявом атрибуту милосердя. Це ім'я перекладатиметься словом "Творець". Про імена Творця в їхньому перекладі див. нижче примітку 81. Тут і надалі, за відсутності спеціальної вказівки, - примітки перекладача.

² Тора, Дварім, 30:15.

Однак тепер ми удостоїлися Тори і заповідей, виконуючи які удостоїмося істинного життя, радісного та й такого, що радує його власника, як сказано: "Скуштуйте і узріть, що добрий Творець". І тому сказано: "Дивись, запропонував Я тобі сьогодні життя і добро та смерть і зло", - те, чого у вас насправді взагалі не було перед даруванням Тори.

І цим завершує Писання: "То ж обери життя, аби жив ти і потомство твоє". Адже здавалося б, це тавтологія: "Обери життя, аби жив ти і потомство твоє"? Однак тут мається на увазі життя у виконанні Тори та заповідей, - тоді живуть істинно. Тоді як життя без Тори та заповідей, - воно важче за смерть.

І про це сказали мудреці: "Грішники за життя свого називаються мертвими". І про це сказано: "Аби жив ти і потомство твоє", - тобто життя без Тори не лише позбавлене будь-якої насолоди для її власника, але й не може принести задоволення іншим. Іншими словами, навіть від синів, яких породжує, немає йому задоволення, бо життя цих синів теж важче за смерть. І який же дар він передає їм у спадок?

Однак той, хто живе Торою і заповідями не тільки сам удостоївся насолодитися власним життям, він радий до того ж породити синів і передати їм наділ від цього доброго життя. І про це сказано: "Аби жив ти і потомство твоє", бо має додаткову насолоду в житті синів його, оскільки він став йому причиною.

4. З роз'ясненого зрозумій висловлювання мудреців про вираз: "Вибери життя". І ось вони: "Я вказую вам, щоб ви обрали частину, що називається "життя", як людина, котра говорить синів: "Вибери собі прекрасну частину у спадщині моїй". І ставить його над цією прекрасною частиною та каже йому: "Це вибери собі".

І про це сказано: "Творець - судьба моя і доля моя, Ти підтримуєш долю мою. Поклав Ти руку мою на добру долю, кажучи: "Це візьми собі"³.

І на перший погляд, незрозумілі ці слова, адже написано: "Обери життя", і сенс у тому, що людина обирає сама. А мудреці кажуть, що Він ставить людину над прекрасною частиною. Якщо так, то вже немає вибору? І мало того, - кажуть, що Всевишній, благословенний Він, покладає руку людини на добру долю. Це дуже дивно: адже якщо так, то де ж вибір, який належить людині?

Але при тому, що з'ясовано, зрозумій їх слова буквально. Бо істинно це і дуже вірно, що Всевишній сам покладає руку людини на добру долю тим, що дає їй життя задоволення та насолоди всередині матеріального життя, що сповнене страждань та мук і позбавлене усілякого змісту. І неодмінно людина зривається і біжить від нього, тільки-но покажуть їй, - хоча би як тому, хто виглядає у віконці, - якесь спокійне місце, і хоче вислизнути туди від цього життя, яке важче за смерть. І немає з боку Його, благословенного, для тебе більшої вказівки рукою людини на щасливий жереб, ніж ця.

Вибір же людини полягає лише в питанні зміцнення, оскільки безумовно велика робота і численні зусилля потрібні тут, доки не очистить своє тіло і не зможе виконувати Тору й заповіді як належить. Тобто не заради самонасолоди, а для того, щоб доставити радість Творцю своєму, що називається "лішма"⁴. І лише так удостоюється щасливого та приємного життя, яке є супутнім виконанню Тори.

Але перш ніж досягає такого очищення, вдається, звичайно, до вибору, щоби зміцнюватися на хорошому шляху за допомогою різноманітних засобів та хитрощів. І нехай зробить усе, що знайде у своїх силах, доки не завершить роботу з очищення. Та нехай не впаде, не приведи Боже, під вагою поклажи своїй посередині шляху!

5. Виходячи з роз'ясненого зрозумій слова мудреців з трактату Авот: "Таким є шлях Тори: хліб із сіллю їж, води трохи пий, на землі спи, стражданнями живи і в Торі працюй. Якщо зробиш так - щасливий ти і добре тобі. Щасливий ти в цьому світі і добре тобі у світі прийдешньому".

³ Писання, Псалми, 16:5.

⁴ Досл.: в ім'я її (Тори). Мається на увазі "заради Творця".

І слід запитати у зв'язку з цими їхніми словами: чим же відрізняється мудрість Тори від інших мудростей світу, які вимагають не аскетизму та життя у стражданнях, а лише праці, щоб досягнути їх? У мудрості ж Тори, хоча ми дуже багато трудимось, цього все ще недостатньо, щоб удостоїтися її, якщо не вдатися до таких обмежень, як хліб із сіллю, життя у стражданнях тощо?

А закінчення висловлювання ще дивовижніше: "Якщо зробиш так - щасливий ти в цьому світі і добре тобі у світі прийдешньому". Припустимо, що у майбутньому світі мені, можливо, й буде добре. Однак у цьому світі, коли я катую себе в їжі, питві та сні, і живу великими стражданнями, - щоб про таке життя сказали: "Щасливий ти в цьому світі"? Хіба таке життя буде названо щасливим у розумінні цього світу?

6. І разом з тим, згідно зі сказаним вище про заняття Торою та виконання заповідей, - за суворі умови, що це робиться заради того, аби завдати втіхи своєму Сотворителю, а не з метою самонасолоди, - неможливо досягти цього інакше, як за допомогою великої роботи та численних зусиль з очищення тіла.

І перша хитрість: привчити себе не отримувати нічого заради власного задоволення навіть у тому, що дозволено і необхідно для підтримання тіла людини, як то: їжа, питво, сон і тому подібні життєві атрибути. Таким чином, щоб повністю усунути себе від будь-якого задоволення, що супроводжує його навіть як необхідне в процесі забезпечення підтримання його життя, допоки не стане жити стражданнями в буквальному значенні.

І тоді, після того, як вже звик до цього, і немає вже в його тілі жодного бажання отримати якесь задоволення для себе, можна йому, починаючи з цього моменту, займатися Торою і виконувати заповіді тим самим способом, тобто задля того, аби доставити втіху Сотворителю своєму, а не для власної насолоди чимось.

І коли удостоюється цього, тоді удостоюється скуштувати щасливого життя, повного від усього блага й насолоди, без будь-якої вади у вигляді страждання, - життя, що розкривається в занятті Торою і заповідями лішма. Як каже рабі Меїр (Авот, 86): "Кожен, хто займається Торою лішма, удостоюється багато чого. І більше того: весь світ набуває для нього сенсу, і розкриваються йому таємниці Тори та стає він немов джерело, що посилюється".

І про нього написано: "Скуштуйте та узріть, що добрий Творець", оскільки той, хто куштує смак заняття Торою і заповідями лішма, - саме він удостоюється і бачить власне задум творіння, який лише в тому, щоби принести благо створінням Його, адже звичай Доброго - приносити добро. І він веселий і радий у роки свого життя, які подарував йому Всевишній, і весь світ має сенс для нього.

7. Тепер ти осмислиш обидві сторони монети у питанні заняття Торою та заповідями. Одна сторона - шлях Тори, тобто велика підготовча робота, коли людина має підготувати чистоту свого тіла, перш ніж удостоїться власне виконання Тори та заповідей. І тоді, безумовно, займається Торою і заповідями не лішма, а з домішками наміру заради власної насолоди: адже ще не встигла очистити своє тіло від бажання отримувати задоволення від суєти цього світу. І в цей час покладено на нього жити життям страждань та працювати в Торі, як сказано у Мішні. Однак коли закінчив й завершив шлях Тори, і вже очистилося його тіло та підготовлене для того, щоб виконувати Тору і заповіді лішма, щоб принести задоволення Сотворителю його, - тоді він приходить до другої сторони монети: до життя в насолоді й великому спокої, що і було задумом творіння: "принести благо створінням Його". Тобто до найщасливішого життя і в цьому світі, і в світі прийдешньому.

8. І ось виразно прояснюється велика різниця між мудрістю Тори та іншими мудростями світу: бо досягнення інших мудростей світу зовсім не покращує життя в цьому світі, оскільки навіть звичайного забезпечення вони не дадуть йому за муки та страждання, які терпить протягом днів життя свого. Тому не зобов'язаний він виправляти тіло своє, а достатньо йому лише праці, яку докладає заради них. Такими є всі надбання цього світу, що купуються за допомогою вкладених у них зусиль та праці.

Однак не така справа із заняттями Торою і заповідями, все завдання яких підготувати людину, щоби була гідною отримати все те благо, яке полягає в задумі творіння: "принести благо створінням Його". Тому, звичайно ж, повинна очистити своє тіло, щоби була гідною і вартою цього Божественного блага.

9. І так само чітко прояснюється те, про що говорить Мішна: "Якщо зробиш так - щасливий ти на цьому світі". Оскільки точно це мали на увазі (мудреці), вказуючи, що щасливе життя в цьому світі уготоване лише для того, хто завершив шлях Тори. Тоді як обмеження в їжі, питві, сні та житті в стражданнях, що вказані тут, мають місце лише під час його перебування на шляху Тори. І це в точності мали на увазі, кажучи: "Такий шлях Тори".

Коли ж закінчив цей шлях у ло лішма⁵, живучи в стражданнях і обмеженнях, то завершує Мішна словами: "Щасливий ти в цьому світі", оскільки удостоїшся того щастя і блага, які вміщені в задумі творіння, і весь світ набуде тобі сенсу. Тобто, навіть цей світ, а тим більше, - світ прийдешній.

10. І це те, що написано в Зогарі (Берешит, стор.31/2; Зогар з коментарем Сулам, Берешит 1, п.348, альтернативна версія) про написане: "І сказав Всесильний: "Хай буде світло!", і виникло світло"⁶. "Хай буде світло" - для цього світу, "і виникло світло" - для світу прийдешнього"⁷.

Пояснення. Початковою дією⁸ в образі своєму були створені і на всьому своєму рівні були створені, як сказано мудрецами, благословенної пам'яті. Тобто в усій досконалості та пишноті своїй. І відповідно до цього світло, створене в перший день творіння, вийшло у всій своїй досконалості, включаючи також і життя в нашому світі у всій витонченості і принаді, - в мірі, зо виражена у словах: "Хай буде світло".

Але щоби підготувати місце для вибору та роботи, зупинився (Він) і приховав його для праведників на майбутнє, як сказали наші мудреці. Тому сказали вони чистою мовою своєю: "Хай буде світло" - для цього світу". Але не залишилося так, а (додалося): "І виникло світло" - для світу прийдешнього". Тобто ті, хто займається Торою і заповідями лішма удостоюються його тільки в майбутньому, що означає: коли настане час у майбутньому, після закінчення очищення тіл їх на шляху Тори. Причому тоді стають гідними того великого світла і в цьому світі, як сказано мудрецами: "Світ свій побачиш за життя свого".

11. Однак ми знаходимо і бачимо в сказаному мудрецами Талмуда, що полеглиши нам шлях Тори більше, ніж мудреці Мішни, оскільки сказали: "Завжди займатиметься людина Торою та заповідями, - навіть ло лішма. А з ло лішма прийде до лішма, оскільки світло, яке у ній, повертає її до добра".

І цим замість обмежень, наведених у вищезгаданій Мішні "Авот", надали нам новий засіб, званий світлом у Торі, у якому є достатня сила, щоби повернути людину до добра і привести її до заняття Торою та заповідями лішма. Адже не згадали тут обмежень, а вказали лише, що при одному тільки занятті Торою та заповідями достатньо йому того самого світла, що повертає його до добра, аби зміг займатися Торою та заповідями задля доставляння радості Сотворителю своєму, а зовсім не для власної насолоди, - що і зветься "лішма".

12. Але, на перший погляд, слід задуматись над цими їхніми словами: хіба ми не знайшли деяких учнів, яким не пішло на користь заняття Торою, щоб удостоїтися за допомогою світла, що в ній, прийти до лішма?

Однак заняття Торою та заповідями ло лішма означає, що людина вірить у Всевишнього, в Тору, у винагороду та покарання. І займається Торою тому, що Всевишній наказав займатися нею, але поєднує самонасолоду з насолодою Сотворителя свого. І якщо після всіх її зусиль у заняттях Торою та заповідями їй стане ясно, що не отримала вона за допомогою цього заняття і такого великого старання ніякої особистої вигоди, вона жалкує про всі свої зусилля, які

⁵ Досл.: не в ім'я її (Тори). Мається на увазі "не заради Творця".

⁶ Тора, Берешит, 1:3.

⁷ Див Зогар, главу Берешит, ч.1, статтю "Приховане світло".

⁸ Використано поняття "Маасе берешит", що означає первинну дію у створенні світів та створінь.

доклала, оскільки катувала себе з самого початку, вважаючи, що вона теж отримає задоволення в результаті своїх турбот, що і називається "ло лішма" (як написано в Тосафот, Рош а-шана, стор.4, зі слова "Заради").

Але, незважаючи на це, дозволили мудреці починати займатися Торою та заповідями також ло лішма, оскільки з ло лішма приходять до лішма, як роз'яснено вище.

Однак безсумнівно, якщо той, хто займається Торою, не удостоївся поки ще віри у Всевишнього і Тору Його, а, не дай Бог, перебуває в сумнівах, то не про нього сказали мудреці, що "з ло лішма приходять до лішма". І не про нього сказано (у Вступі до Ейха; в Єрусалимському Талмуді, Хаґіґа, гл.1, ч.7, зі слів "З ло лішма приходять до лішма"; в Ейха раба, вступ 2): "Завдяки тому, що займаються нею, світло, що в ній, повертає їх до добра".

Бо світло, що в Торі, світить лише тому, хто володіє вірою. І більш того: величина цього світла відповідає силі його віри.

Але ті, хто позбавлений віри, не дай Боже, - навпаки, як написано: "для тих, хто відхиляється вліво, - зілля смерті" (Шабат, 88), бо отримують пільму з Тори, і темніє в очах у них.

13. І вже наводили мудреці гарну притчу з цього питання про уривок: "Горе тим, хто прагне дня Господнього! Навіщо він вам, день Господній? Це морок, а не світло!" (Амос, 5)⁹. Притча про півня і кажана, які чекали світла. Сказав півень кажану: "Я чекаю світла, тому що світло - воно моє. А тобі навіщо світло?" (Санедрін, 98/2). Розберися в ній дуже уважно.

І цілком ясно, що якщо учні не удостоїлися від ло лішма прийти до лішма, то це тому, що вони позбавлені віри, не дай Боже, і тому не отримали жодного світла від Тори, а тому в пільмі ходити будуть і помруть не в мудрості.

Однак тим, хто удостоївся досконалої віри, обіцяно мудрецьми, що навіть якщо займаються Торою ло лішма, світло, що в ній, повертає їх до добра. І удостоїться, - навіть без випередження муками і життям у стражданнях, - Тори лішма, яка приводить до життя в щасті і блазі як у цьому світі, так і в майбутньому. І про них сказано: "Тоді будеш насолоджуватися в Господі, і Я звезу тебе на висоти землі"¹⁰.

14. І у подібності до вищеописаного я роз'яснив колись висловлювання мудреців: "Той, для кого Тора його - це ремесло його". У занятті Торою пізнається величина його віри, оскільки слово "ремесло його" (מלאכה) складається з тих же букв, як і "віра його" (אמונה). Це подібно до того, як людина, яка вірить своєму товаришеві, позичає йому гроші. Можливо, вона повірить йому лише на одну ліру, а якщо той попросить дві ліри, то відмовиться позичити. А може, вона повірить йому на сто лір, але не більше. А може, - довірить йому в борг до половини свого статку, але не весь статок цілком. І можливо також, що вірить йому так, що довірить йому все, що має, без будь-якої тіні страху. І цей останній вид віри розглядається як досконала віра. Однак у попередніх випадках вважається вірою не досконалою, а частковою, - не важливо, більше вона чи менше.

Так і людина: одна, виходячи з величини своєї віри у Творця, приділяє лише одну годину на день заняттям Торою та роботою, друга - дві години, відповідно до міри своєї віри у Творця, а третя не нехтує жодною миттю свого вільного часу для занять Торою та роботою. І вважається, що лише віра останнього є досконалою, оскільки вірить Всевишньому у розмірі всього свого статку. Тоді як віра першого та другого поки що не зовсім досконала.

15. Таким чином, чітко прояснилося, що нема чого людині очікувати, що заняття Торою і заповідями ло лішма приведе її до лішма, поки не дізнається в душі своїй, що удостоїлася віри Всевишнього і Тори Його як годить. Бо тоді "світло в ній повертає її до добра", і удостоїться "дня Творця, який весь світло". Тому що святість віри очищає очі людини, аби насолодилися світлом Його, аж до того, коли "світло, що в Торі, повертає її до добра".

Однак позбавлені віри подібні до кажанів, які не зможуть бачити у світлі дня, оскільки обертається для них світло дня у морок більш жадливий, ніж темрява ночі, тому що живляться лише від нічної пільми.

⁹ Пророки, Амос, 5:18.

¹⁰ Пророки, Єшаягу, 58:14.

Так само й ті, хто позбавлений віри, - очі їхні сліпнуть при світлі Творця. І тому обертається для них світло на темряву, а еліксир життя перетворюється для них на смертельну отруту. І про них говорить написане: "Горе тим, хто прагне дня Господнього! Навіщо він вам, день Господній? Це морок, а не світло!" Тому необхідно спочатку сповнити себе досконалою вірою.

16. Сказаним пояснюється складність, що є в Тосафот (Тааніт, стор.7 зі слів "І все"), де говорять вони (тобто мудреці) так: "Кожен, хто займається Торою лішма, Тора його стає для нього еліксом життя. А кожен, хто займається Торою ло лішма, Тора його стає для нього смертельною отрутою". А складність у тому, що хіба не сказано, що "завжди людина займатиметься Торою, хоча б і ло лішма, тому що від ло лішма прийде до лішма"? І відповідно до роз'ясненого слід провести простий поділ.

Той, хто займається Торою "заради заповіді вивчення Тори", який у будь-якому випадку повинен вірити в винагороду і покарання, хоч і поєднує самонасолоду та особисту вигоду з наміром насолодити Творця свого, але світло, що в ній, повертає його до добра, і він приходить до лішма.

Той, хто займається Торою, не "заради заповіді вивчення Тори", оскільки він не вірить у винагороду й покарання до такого ступеня, щоб докласти для неї стільки зусиль, але докладає зусиль лише заради своєї власної насолоди, стає для нього (Тора) отрутою смерті, бо "світло, що в ній, перетворюється на нього на темряву".

17. І згідно з цим зобов'язується той, хто вивчає, перш ніж приступати до навчання, зміцнитися у вірі Всевишнього та в Його управління винагородою й покаранням, як написано мудрецами: "Вірним є Той, на кого ти працюєш, щоби дати тобі винагороду за твою працю"¹¹. І спрямує свої зусилля заради заповідей Тори. І на цьому шляху удостоїться насолодитися світлом, що в ній, - так, що віра його зміцниться і зросте чудовою дією цього світла. Як сказано: "Лікуванням буде це для тіла твого та освіщенням для кісток твоїх" (Приповісті, 3:8).

І тоді безумовно буде готовим його серце, бо з ло лішма прийде до лішма. Тож навіть у того, хто знає сам, що ще не здобув віри, не дай Боже, є надія досягти цього за допомогою занять Торою. Бо коли оберне своє серце і розум свій на те, щоб удостоїтися з її допомогою віри Всевишнього, то немає вже для тебе більшої заповіді, ніж ця, - як сказали мудреці: "Прийшов Хавакук і звів (заповіді) до однієї: "Праведник вірою своєю жити буде" (Макот, 24).

І більше того, немає для нього іншої поради, крім цього, як сказано (Бава Батра, 16/1): "Сказав Раба: "Просив Йов звільнити весь світ від категорії суду. Сказав перед Ним: "Владико світу, Ти створив праведників, Ти створив грішників, хто ж перешкодить Тобі?"

Пояснення Раши там же: "Ти створив праведників доброю основою, створив грішників злою основою, тому ніхто не врятується від руки Твоєї, бо хто ж перешкодить Тобі? Мимоволі грішать ті, хто грішать!". І що йому відповіли товариші Йова? "Притому знищуєш ти страх перед Богом і молитву до Бога перетворюєш на ніщо" (Йов, 15)¹². Створив Святий, благословенний Він, злу основу, та створив Тору у приправу (на протипагу йому)".

Коментує Раши: "Створив йому Тору, яка є приправою, що скасовує "злочинні роздуми". Як сказано: "Якщо нашкодив тобі цей нечестивець, тягни його до дому вчення. Якщо камінь він - розтане. Тому не підневільні вони, бо можуть врятувати себе" (Кідушин, стор.30). Вивчи там, і розберися в цьому уважно.

18. І ясним є те, що вони не можуть звільнити себе від суду, якщо скажуть, що прийняли цю приправу, - адже все ще є в них злочинні роздуми. Тобто вони перебувають ще у ваганнях, не дай Боже, і все ще зла основа не зникла. Бо ясно, що Творець, благословенний Він, який створив злу основу і дав їй силу, знав і те, як створити вірні ліки та приправу, щоб виснажити сили злої основи та винищити її зовсім.

І якщо хтось займався Торою та не зміг видалити з себе злу основу, то лише тому, що:
- або не доклав з недбалості зусиль і праці, обов'язкових для заняття Торою (як сказано: не вір тому, хто каже: "Не трудився і знайшов");

¹¹ Піркей Авот, гл.6, п.5.

¹² Писання, Йов, 15:4.

- або, можливо, він набрав необхідну "кількість" зусиль, але був небалим у "якості"; тобто не звернув розум свій і серце своє протягом часу заняття Торою на те, щоби удостоїтися притягнати світло, що в Торі, котре приносить віру в серце людини, а займався, відволікаючи свою увагу від головного, що потрібно від Тори, - а це світло, яке призводить до віри; і хоч спочатку мав його на увазі, - відвернув свою увагу від нього під час навчання.

Але, так чи інакше, не слід звільняти себе від суду під приводом примусу, оскільки мудреці зобов'язують твердженням: "Створив Я злу основу, - створив йому Тору в приправу". Бо якби тут був якийсь виняток, то питання Йова залишалося б у силі.

19. Усім тим, що прояснилося досі, я усунув величезну претензію, яка висувається у зв'язку з написаним равом Хаїмом Віталем¹³, благословенної пам'яті, у передмові до книги Врата передмов і у передмові до книги Древо життя. А слова його такі.

"Хай не скаже людина: "Піду я і займатимуся мудрістю кабали", перш ніж позаймалася Торою, Мішною і Талмудом. Бо вже сказали вчителі наші, благословенної пам'яті: нехай не увійде людина до пардесу¹⁴, доки не наповнить череву своє м'ясом і вином. Оскільки це подібно до душі без тіла, для якої немає винагороди, діяннн та розрахунку, доки не зв'яжеться з тілом, ставши єдиним цілим, виправленим заповідями Тори, шістсот тринадцятьма заповідями.

І навпаки: якщо займається мудрістю Мішни та Вавилонським Талмудом, але не приділяє час вивченню таємниць Тори і прихованої її частини, - це подібно до тіла, що сидить у темряві без душі людської, - свічки Творця, яка світить у ньому. І тоді тіло висихає, не вдихаючи джерела життя.

Тому учень Мудреця¹⁵, який займається Торою лішма, повинен спочатку займатися мудрістю Тори, Мішни і Талмуда, скільки зможе його розум витримати це, а потім займатиметься пізнанням свого Владики (через) вивчення мудрості Істини. Як наказав цар Давид синові своєму Шломо: "Пізнай Бога отця твого і прислугуй Йому"¹⁶.

Але якщо людині цій буде складно і важко при вивченні Талмуда, краще їй відкласти його після того, як спробувала у ньому своє щастя, і зайнятися мудрістю Істини. І це те, про що сказано: "І тому учень, який не побачив гарної ознаки у своєму навчанні за п'ять років, вже не побачить її (Хулін, стор.24). Але кожен, кому легко дається вивчення, зобов'язаний приділяти один або дві години на день вивченню Галахи, та докласти зусиль у вирішенні важких питань, що виникають у простому розумінні Галахи". До сих пір його святі слова, слово в слово.

20. І на перший погляд, ці його слова дуже дивні, оскільки він каже, що перш ніж (учень) досяг успіху у вивченні відкритої частини, нехай йде займатися мудрістю Істини, що суперечить сказаному ним вище про те, що кабалістична мудрість без відкритої Тори - як душа без тіла, для якої немає винагороди, діяннн та розрахунку.

А доказ, який він наводить про учня, який не побачив гарної ознаки, ще дивніший. Хіба сказали мудреці, щоб через це відклав вивчення Тори? Звичайно ж, сказали це лише з метою застерегти його, щоб переглянув свій шлях і спробував займатися в іншого вчителя або по іншому трактату, але безумовно, в жодному разі не залишав Тору, навіть її відкритої частини.

21. Також важко зрозуміти висловлювання рава Хаїма Віталя, благословенної пам'яті, і Г'мари, з яких випливає, що необхідні людині якась підготовка та особлива відмінність, щоб удостоїтися мудрості Тори. Хіба не сказали мудреці (Мідраш раба, пояснення "І ось благословення"): "Сказав Творець Ізраїлю: "Життя ваше, вся мудрість і вся Тора - це прості речі. Кожен, хто тремтить переді Мною і виконує сказане в Торі, - вся Тора і вся мудрість у серці його". З чого випливає, що не потрібно ніякої попередньої підготовки, але лише чудовою силою трепоту перед Творцем і виконанням заповідей удостоюються всієї мудрості Тори.

¹³ Видатний кабаліст шістнадцятого століття. Головний учень та послідовник великого кабаліста Іцхака Лурія Ашкеназі. Автор коментованих у Вченні про десять сферот книг "Древо життя", "Врата намірів" та ін. Основою книг Хаїма Віталя є вчення луріанської кабали, передане йому його вчителем і записане ним за його словами.

¹⁴ У прямому перекладі означає "фруктовий сад". Як абревіатура слів "пшат (простий зміст)", "ремез (натяк)", "друш (тлумачення)", "сод (таємниця)" це поняття означає рівні досягнення в Торі.

¹⁵ Метафора, що означає учня Творця.

¹⁶ Писання, Діврей га-ямім, 28:9.

22. Насправді, якщо ми звернемо увагу на його слова, вони стануть зрозумілими для нас як день. Оскільки сказано: "Краще їй відкласти його, після того як спробувала своє щастя у відкритій мудрості" має на увазі не щастя в гостроті розуму та знаннях, а те, що вже роз'яснене нами вище з приводу сказаного: "Створив Я злу основу, - створив Тору в приправу". Тобто працював і докладав зусиль у відкритій Торі, але все ще зла основа у силі своїй і не зникла зовсім, оскільки ще не врятувався від злочинних роздумів, як сказав вище Раши при поясненні (висловлювання): "Створив Я йому Тору в приправу"

І тому радить йому відкласти його та зайнятися мудрістю Істини, оскільки легше притягнути світло, що в Торі, зайняттями та зусиллями в мудрості Істини, ніж зусиллями у відкритій Торі. І причина тому дуже проста: мудрість відкритої Торі одягнена у зовнішні матеріальні шати, такі як закони про крадіжку, пограбування, збитки тощо, і тому дуже складно і важко будь-якій людині налаштувати свій розум і серце своє на Всевишнього під час занять, щоб притягнути світло, яке в Торі. І, тим більше, якщо людині важко і складно дається вивчення Талмуда, - як зможе пам'ятати під час навчання ще й про Всевишнього? Адже оскільки йдеться про матеріальні речі, не зможе вона, не дай Боже, в той же час поєднати їх з наміром, зверненням до Всевишнього. І тому радить йому займатися мудрістю кабали, адже вся ця мудрість одягнена в імена Святого, благословенний Він, і тоді, звичайно ж, легко зможе налаштувати розум свій і серце своє на Всевишнього в годину навчання, нехай навіть їй дуже важко вчитись. Бо розгляд питань цієї мудрості та Всевишній - суть те саме. І це дуже просто.

23. І тому він наводить гарне свідчення з Г'мари: "Той учень, який не побачив доброї ознаки у своєму навчанні за п'ять років, вже не побачить її". Бо чому він не побачив гарної ознаки у своєму навчанні? Звичайно ж, лише через брак наміру серця, а не через брак здатності до нього, бо мудрість Торі не потребує жодних здібностей. А, як сказано вище: "Сказав Творець Ізраелю: Життя ваше, вся мудрість і вся Тора - це прості речі. Кожен, хто тремтить переді Мною та виконує сказане в Торі, - вся Тора і вся мудрість у серці його".

Однак, звичайно, потрібен час, аби звикнути до світла, що в Торі та заповідях. І я не знаю скільки. І може людина чекати на це всі сімдесят років свого життя. Тому застерігає нас барайта¹⁷ (Хулін, 24), що не слід очікувати понад п'ять років. А рабі Йосі каже: і трьох років (вивчи в Хулін, стор.24) цілком достатньо, щоб удостоїтися мудрості Торі.

Якщо ж не побачив доброї ознаки за цей час, то нехай не обманює себе марними надіями та брехливими відмовками, а хай знає, що не побачить більше гарної ознаки ніколи. А тому нехай негайно побачить необхідність знайти собі надійну хитрість, щоб зуміти з її допомогою прийти до лішма і удостоїтися мудрості Торі.

Однак барайта не уточнює, що це за хитрість, а лише попереджає, щоб не сидів у тому ж стані і не чекав більше. І про це говорить рав (тобто Хаїм Віталь): найбільш вдала і надійна хитрість для нього - це зайняття мудрістю кабали. І нехай зовсім відкладе зайняття мудрістю відкритої Торі, адже він вже спробував у ній своє щастя і не досяг успіху. І нехай віддасть увесь свій час мудрості кабали, - вірному засобу для свого успіху, з причини, що роз'яснена вище.

24. І це дуже просто: тут йдеться не про вивчення відкритої Торі в усьому, що необхідно знати для практичного виконання, "бо невіглас не благочестивий, а помилка у навчанні прирівнюється до зловмисності, і один грішник винищить багато блага". Тому повинен обов'язково повторювати закони, наскільки це йому потрібно, аби не зазнати невдачі в дії.

А йдеться тут лише про мудрість відкритої Торі, щоби вирішувати важкі питання, що виникають у простому тлумаченні Галахи, як говорить сам рав Хаїм Віталь, тобто про ту частину у вивченні Торі, яка не потрібна при практичному виконанні. І тут можна полегшити навчання, вивчаючи матеріал із скорочень, а не з першоджерел. Але й тут необхідне з'ясування, бо той, хто знає закон з першоджерела відрізняється від того, хто його знає з короткого опису. І щоб не помилитися в цьому, каже рав Хаїм Віталь спочатку, що душа зв'язується з тілом лише якщо воно досконале і виправлене заповідями Торі, - шістсот тринадцятьма заповідями.

¹⁷ Галахічний або агадичний текст, який не включений до Мішни.

25. Тепер ти бачиш, що всі важкі питання, які ми навели на початку цієї передмови, є суєтою суєт. Вони не що інше, як пастки, які розставляє зла основа, полюючи на безхитрісні душі, щоби прогнати їх зі світу без скарбу (птмн)¹⁸.

Погляньмо на перше запитання, коли вважають себе здатними виконувати всю Тору без знання мудрості кабали. Кажу я їм: добре, якщо ви зможете здійснювати вивчення Тори і дотримання заповідей як належить, - лішма, - тобто щоб доставити втіху виключно Сотворителю, благословенний Він, тоді вам дійсно не потрібне вивчення кабали. Бо тоді про вас сказано: "Душа людини навчатиме її". Оскільки тоді розкриваються вам усі таємниці Тори, подібно до джерела, що посилюється, як сказав рабі Меір (у Мішні Авот), і ви не потребуєте допомоги від книг.

Якщо ж ви поки що перебуваєте на стадії зайняття ло лішма, проте маєте надію за допомогою цього удостоїтися лішма, то мені слід запитати у вас: скільки років ви цим займаєтеся? Якщо ви ще не завершили п'яти років, відповідно до слів Тани кама¹⁹, або трьох років згідно з рабі Йосі, тоді слід вам ще чекати і сподіватися.

Однак якщо ваше заняття Торою в ло лішма зайняло більше трьох років згідно з рабі Йосі або п'яти років згідно з Таною кама, то барайта попереджає вас, що більше не побачите доброї ознаки на тому шляху, яким ступаєте. І навіть вам заспокоювати душі ваші марними надіями, коли є у вас такий близький і надійний засіб, - вивчення мудрості кабали, як я обґрунтував зміст цього вище, оскільки предмет тем цієї мудрості єдиний із самим Всевишнім?

26. Розглянемо тепер друге питання: адже написано, що необхідно спочатку "наповнити черво Талмудом та галахічними настановами". Це очевидно так, за загальним твердженням. Однак звичайно ж, все це сказано на той випадок, якщо ви вже удостоїлися навчання лішма, або навіть ло лішма, - якщо ще не завершили трьох або п'яти років. З іншого боку, після цього періоду часу, як попереджає вас сама барайта, не побачите більше хорошої ознаки ніколи. І тому ви повинні спробувати щастя у вивченні кабали.

27. І ще потрібно знати, що є дві частини в істинній мудрості.

Першу частину, яку називають "таємниці Тори", заборонено розкривати інакше, як (тільки) натяком із вуст мудреця-кабаліста тому, хто розуміє сам, своїм розумом. І Маасе меркава, і Маасе берешит²⁰ теж відносяться до цієї частини. Мудреці Зогару називають цю частину ім'ям "три перші сфери" - "Кетер, Хохма, Біна". І вона називається "рош парцуфа"²¹.

Другу частину, що називається "смаки Тори", можна розкривати, і більше того, її розкриття є великою заповіддю. Вона називається в Зогарі "сім нижніх сфер парцуфа", і називається також "гуф"²² парцуфа".

Бо в кожному з парцуфів святості є десять сфер, званих: Кетер, Хохма, Біна, Хесед, Г'вур, Тіферет, Нецах, Год, Ёсод та Малхут. З них три перші сфери називаються "рош парцуфа". А сім нижніх сфер називаються "гуф парцуфа". І навіть в душі нижньої людини також є категорії цих десяти сфер зі згаданими назвами. І так - у кожній категорії: як у вищих, так і в нижніх.

А сенс того, що сім нижніх сфер, які є гуфом парцуфа, називаються "смаками Тори", в тому, що сказано: "Піднебіння їжу куштувати буде..."²³. Тому що світла, які розкриваються під трьома першими сферами, котрі є рош парцуфа, називаються "смаками", а Малхут рош називається

¹⁸ Слово "хемда" означає також "бажання, хтивість, кошовність".

¹⁹ Досл.: "Перший вчитель", тобто сам автор Мішни, висловлювання якого наводять без згадування його імені.

²⁰ "Маасе меркава", - дія поєднання, збирання, досл.: "Дія колісниця". Слово "меркава (колісниця)" походить від "муркав (складений, складний, зібраний)". Тобто, означає об'єкт, який складений з певної кількості частин і є єдиною конструкцією. Тому часто слово "меркава" перекладається як "будова". У кабалі Маасе меркава означає навчання людини різним методам, за допомогою яких може виправити себе рівня максимального духовного досягнення. "Маасе берешит" - початкова дія, або дія початку. Це опис створення творіння та його складових - світів, душ тощо, пояснення принципів Божественного управління, аспектів єдності Творця і Його створіння, духовних законів, включаючи Тору та її внутрішню частину - кабалу.

²¹ "Рош" - досл.: голова, початок. "Парцуф" - досл.: обличчя, лик, особистість; духовний об'єкт, що складається з десяти сфер і є складовою частиною світу. Сутність цього поняття буде роз'яснена в наступних частинах Вчення про десять сфер.

²² Досл.: тіло.

²³ Писання, Йов, 12:11.

"піднебінням". І тому називаються "смаками Тори", - тобто вони розкриваються від "піднебіння" в "голові", котре є джерелом всіх смаків і являє собою "Малхут рош". Звідти і нижче немає жодної заборони для їхнього розкриття. І більш того: винагорода тому, хто їх розкриває, є безмежно і безмірно великою.

Ці три перші та сім нижніх сферот, - чи то в загальній будові, чи в кожній з усіх окремих деталей, на які тільки можна розділити, - розташовуються таким чином, що навіть три перші сфери Малхут, які в кінці світу Асія, відносяться до частини таємниць Тори, і заборонено розкривати їх. А сім нижніх сферот, котрі знаходяться в Кетері рош світу Ацилут, відносяться до частини смаків Тори, яку можна розкривати. І питання ці висвітлюються в книгах з кабали.

28. А джерело цього знайдеш у трактаті Псахім (стор.119), де сказано: Написано (Єшаягу, 23)²⁴: "І буде торгівля його присвячена Господу; не будуть вони такими, що збираються і зберігаються, бо для тих, хто живе перед Господом, буде торгівля його, щоб їсти досхочу і приховувати Атіка"²⁵. Що таке "приховувати Атіка"? Це той, хто приховує речі, які сховав Атік Йомін²⁶. А що це таке? Таємниці Тори. А є ті, хто стверджує: "Це той, хто розкриває речі, які сховав Атік". Що це? Смаки Тори".

І пояснив Рашбам²⁷, благословенної пам'яті: "Атік Йомін" - це Творець, як сказано: "І Атік Йомін сидить". Таємниці Тори - це Маасе меркава та Маасе берешит. А "ім'я" - як у написаному: "Це - ім'я Моє для миру". "Той, хто приховує", - тобто не передає їх кожній людині, а лише тому, чие серце неспокійне. "Той, хто розкриває речі, які приховав Атік Йомін" означає: приховування таємниць Тори, які були сховані спочатку, а Атік Йомін розкрив їх і дав право розкрити їх. І той, хто розкриває їх, удостоюється того, що сказано у цьому вислові". Кінець цитати.

29. Звідси є очевидною величезна різниця між:

- таємницями Тори, - той, хто їх осягає, бере всю цю величезну винагороду за те, що приховує їх, а не розкриває їх,
- та їхньою протилежністю, смаками Тори, - той, хто осягає їх, бере всю цю величезну винагороду за те, що розкриває їх іншим.

І сказано: не заперечують первісної думки, лише досліджують сенс поміж ними. Тоді, досліджуючи кінець первісного вислову: "приховує Атіка", роблять висновок про отримання великої винагороди для тих, хто приховує таємниці Тори.

А є такі, що досліджують вислів: "щоб їсти досхочу", який означає смаки Тори, і це таємниця написаного: "І піднебіння їжу куштувати буде", бо світло таамім²⁸ називається їжею. І звідси виводять отримання великої винагороди, про яку йдеться у вислові про того, хто розкриває смаки Тори,.

Але й ті, й інші вважають, що таємниці Тори зобов'язані приховувати, а смаки Тори - розкривати.

30. Ось тобі чітка відповідь на четверте і п'яте питання, наведені на початку передмови: те, що знаходиш ти в промовах мудреців і в святих книгах висловлювання про те, що передають Тору лише тим, чие серце неспокійне, так це частина, яка називається "таємниці Тори", тобто три перші сфери і аспект "рош", які передають лише скромним і на відомих умовах. І в усіх написаних та надрукованих книгах з кабали не знайдеш навіть згадки про них, бо це ті речі, які приховав Атік Йомін, як сказано в Г'марі.

І навпаки: скажи, хіба можна засумніватися у всіх цих святих і відомих праведниках, найвеличніших (людях) нації, вибраних з вибраних, таких як автори книг Єцира, Зогар, Барайти рабі Ішмаеля, рав Хай Гаон, рабі Хамай Гаон, рабі з Г'рмізи та інші Рішонім²⁹ аж до Рамбана, Бааль "Турим" і Бааль "Шульхан Арух", до Віленського Гаона і Гаона з Ляд, і в інших праведниках, нехай буде благословенна пам'ять усіх їх, від яких виходить для нас вся відкрита Тора, з промов яких ми живемо і дізнаємося про діяння, які треба чинити, щоб здобути милість в очах

²⁴ Пророки, Єшаягу, 23:18.

²⁵ Досл.: "Давній", також "відокремлений".

²⁶ Досл.: "Давній днями". Парцуф Кетер у світі Ацилут.

²⁷ рабейну Шмуель бен Меір.

²⁸ Досл.: смаки.

²⁹ Досл.: перші.

Всевишнього. Адже всі вони писали та друкували книги з кабали. А немає більшого розкриття, ніж написання книги, бо той, хто пише її, не знає, хто вивчає його книгу, і можливо, не дай Бог, подивляться в неї закінчені грішники, - а раз так, то немає більшого розкриття таємниць Тори. Але як можна навіть подумати, що ці святі і чисті мудреці порушують навіть трохи з того, про що детально написано в Мішні і Гмарі, що не можна це розкривати, як сказано в "Ейн доршин" (в трактаті Хаґіґа).

Звідси ясно, що всі написані і надруковані книги - неодмінно суть смаки Тори, які Атік Йомін сховав спочатку, а потім розкрив, як сказано: "Піднебіння їжу куштувати буде". І таємниці ці не тільки немає заборони розкривати, але навпаки, - розкривати їх велика заповідь (як сказано в трактаті Псахім, 119). І винагорода того, хто вміє розкривати та розкриває їх, є дуже великою. Бо від розкриття цього світла багатьом, - і саме багатьом, - одночасно залежить прихід праведного Визволителя³⁰ незабаром у наші дні. Амен.

31. І необхідно колись пояснити, чому прихід праведного Визволителя залежить від розповсюдження вивчення кабали багатьом, що так добре відомо із Зоґара та з усіх книг по кабалі. А маси нехтують цим до нестерпності.

А пояснення цього питання наведене в Тікуней³¹ Зоґар (тикун 7 зі слів "Другий шлях").

"І другий шлях. "І дух Бога витає на поверхню води", - що таке "І дух"? А це, безумовно, у той час, коли Шхіна сходиться у вигнання, цей дух віє на тих, хто займається Торою, оскільки Шхіна оселилася між ними...

"Усяка плоть - трава", - всі подібні до худоби, що поїдає траву. "І вся милість його - як польова колючка" (Єшайгу, 40)³², - вся милість, яку роблять, для себе роблять... І навіть ті, хто докладає зусиль у Торі: вся милість, яку роблять – для себе роблять...

В цей час: "І пам'ятав Він, що плоть вони: дух іде і не повернеться" (Псалми, 78)³³ в світ. І це він, – дух Машиаха. Горе їм - тим, хто робить так, що він піде зі світу і не повернеться у світ. А це ті, хто робить Тору сухою і не бажає докласти зусиль у мудрості кабали. Вони роблять так, що уходить джерело Хохми, тобто буква "йуд" (імені АВАЯ) від неї... І цей дух, який йде, - це дух Машиаха, і це дух святості, і це дух Хохми і Біни (мудрості та розуміння), дух дії та Гвури (могутності), дух Даат (знання) і трепоту перед Творцем.

Згадай, ми вчили: "І сказав Всесильний: "Хай буде світло", і стало світло", - це любов. Це любов Хеседа (милість). Як сказано: "Любов'ю вічною полюбив Я тебе і тому привернув Я тебе милістю"³⁴. І про неї сказано: "Не пробуджуйте і не турбуйте любов, доки не побажає вона". Любов та трепіт - основа цього. І тому сказав Святий, благословенний Він: "Заклинаю Я вас, дочки єрусалимські, газелями та ланями польовими: не пробуджуйте і не турбуйте любов, доки не побажає вона"³⁵. І це любов без винагороди, а не заради винагороди. Бо любов і трепіт заради нагороди належить служниці. "Під трьома трясеться земля... Під рабом, що царює... І під служницею, що господині своїй спадкує"³⁶.

32. І почнемо роз'яснювати (сказане) Тікуней Зоґар від кінця до початку. Йдеться про те, що трепіт і любов, які є у людини в заняттях Торою та заповідями, - заради отримання винагороди. Тобто він сподівається, що виросте для нього якесь благо завдяки Торі й роботі. І це категорія "служниці", про яку написано: "Служниця, що господині своїй спадкує". І здавалося б, це дивно, бо написано: "Завжди займатиметься людина Торою і заповідями, навіть якщо це ло лішма". То чому "тряслася земля"? І ще потрібно зрозуміти, чому зайняття ло лішма відноситься саме до категорії "служниці". І вислів: "Що господині своїй спадкує", - яка тут є спадщина?

33. І це питання ти зрозумієш з усім тим, що роз'яснено вище в цій передмові. Бо дозволили заняття ло лішма лише тому, що з ло лішма приходить до лішма, оскільки "світло, що в ній (в

³⁰ Мається на увазі Машиах.

³¹ Також "Тікунім". Ці слова означають частину книги Зоґар, яка називається "Виправлення Зоґара".

³² Пророки, Єшайгу, 40:6.

³³ Писання, Псалми, 78:39.

³⁴ Пророки, Ерміягу, 31:2.

³⁵ Писання, Пісня пісень, 3:5.

³⁶ Писання, Приповісті, 30:21-23.

Торі), повертає його до добра". І тому буде вважатися зайняття ло лішма "служницею, що допомагає", яка працює на низькій роботі для своєї господині, - для святої Шхіни. Адже в кінці прийде він до лішма і удостоїться того, що осинить його Шхіна. І тоді вважається і "служниця", тобто зайняття ло лішма, "святою служницею", оскільки допомагає та підготовляє святість, але називається святим світом Асія³⁷.

Однак якщо його віра є недосконалою, не дай Боже, і він займається Торою і роботою лише тому, що Всевишній заповідав йому вчитися, то, як вже пояснювалося вище, в такій Торі і роботі зовсім не розкриється світло, яке в ній знаходиться, бо очі його пошкоджені та перетворюють світло в темряву, подібно до кажана. І таке зайняття вже виходить за межі "святої служниці", оскільки не удостоїться з її допомогою прийти до лішма. І тому це відноситься категорії "нечистої служниці", яка успадковує цю Тору і роботу та відбирає їх для себе. І тому "тряслася земля", тобто свята Шхіна, звана "земля", як відомо, бо ту Тору і роботу, які мали прийти до неї, у володіння святої Шхіни, відбирає "погана служниця" і опускає їх у володіння кліпот³⁸. І виходить, що "служниця", не дай Боже, успадковує господині.

34. І пояснили (мудреці в) Тікуней Зогар таємницю³⁹ клятви: "Не пробуджуйте і не турбуйте любов, доки не побажає вона" так: необхідно, щоб ті, хто прагне до Творця, притягнули вище світло Хеседу (милості), зване "любов'ю милості". Бо це - "бажане", і притягується воно саме через зайняття Торою та заповідями не заради отримання винагороди.

А причина в тому, що цим світлом Хеседу притягується до Ізраеля світло вищої Хохми (мудрості), яке розкривається та вдягається в це світло Хеседу, що притягнуте Ізраелем. А це світло Хохми є таємницею написаного: "І спочиває на ньому дух Творця: дух Хохми та Біни, дух дії та Г'вури, дух Даат і трепіт перед Творцем" (Єшаягу, 11)⁴⁰, яке сказане про царя Машиаха: "І принесе знамення народам, і збере вигнанців Ізраеля, і розігнаних з Іудеї збере з чотирьох кінців землі"⁴¹.

Бо після того, як за допомогою світла Хеседу Ізраель притягують світло Хохми в таємниці "духу Хохми та Біни", тоді розкривається Машиах і збирає вигнанців Ізраеля. Оскільки все залежить від зайняття Торою і роботою лішма, здатного притягнути велике світло Хеседу, в яке вдягається і(яким) притягується світло Хохма. І це таємниця клятви: "Не пробуджуйте і не турбуйте любов". Адже порятунок - досконалий, і зібрання вигнанців неможливо без цього, - тобто такий порядок каналів святості.

35. І ще витлумачили таке: "І дух Всесильного витає над поверхнею води".⁴². "Що означає: "І дух Всесильного"?

Пояснення. Під час вигнання, коли Ізраель ще займаються Торою і заповідями в ло лішма, якщо вони все ж таки перебувають у тій стадії, коли "з ло лішма приходять лішма", то Шхіна серед них, однак у стадії вигнання, оскільки все ще не прийшли до лішма, як написано вище про поняття "святої служниці".

І про це написано: "Оскільки Шхіна знаходиться серед них", - тобто у прихованні, але в кінці удостоюється розкриття Шхіни. Тоді дух царя Машиаха витає над тими, хто займається (Торою і заповідями), та пробуджує їх прийти до лішма в таємниці (сказаного): "Світло, що в ній, повертає їх до добра". Сприяє вона і підготовляє до встановлення Шхіни, її господині.

Однак якщо, не дай Бог, це зайняття в ло лішма негідне того, щоб привести їх до лішма, тоді журиться Шхіна і каже: "Вся плоть - трава", - всі подібні до худоби, що поїдає траву". Пояснення: не перебуває в тих, хто займається Торою, той дух людини, що піднімається вгору, але задовольняються духом тварини, який опускається вниз.

І роз'яснена там причина: оскільки "І вся милість їхня - як польова колючка", і навіть усі ті, які працюють у Торі, - "вся милість, яку роблять, - для себе роблять". Іншими словами, все їхнє

³⁷ Досл.: світом дії.

³⁸ Метафорично означає "нечисті сили". В однині "кліпа". Це поняття буде пояснене далі у примітці 117.

³⁹ Слово "таємниця" часто використовується в кабалістичних джерелах і, як правило, означає поняття "внутрішня суть", "внутрішній зміст".

⁴⁰ Пророки, Єшаягу, 11:2.

⁴¹ Пророки, Єшаягу, 11:12.

⁴² Тора, Берешит, 1:1.

зайняття Торою та заповідями служить їхній власній вигоді та задоволенню, і не здатне це зайняття Торою привести їх до лішма, не дай Боже.

І це те, що написано там: "У цей час: "І пам'ятав Він, що плоть вони: дух йде і не повернеться" у світ, - і це він, дух Машиаха". Пояснення. Не витає над ними дух Машиаха, а уходить від них безповоротно, тому що "нечиста служниця" відбирає їхню Тору і спадкує господині, адже вони не на шляху, що веде від ло лішма до стадії лішма.

І тому зроблений там висновок: "Це ті, хто робить Тору сухою, і не бажають докладати зусиль у мудрості кабали". Пояснення. Хоча й не досягають успіху через заняття відкритою Торою, оскільки немає в ній світла і вона суха внаслідок малості їхнього розуму (як сказано вище в п.16), проте можуть досягти успіху за допомогою зайняття вивченням кабали, бо світло, що в ній, одягнене у шати Святого, благословенний Він, тобто у святі імена та сфірот. Так що з легкістю могли б прийти в ту саму стадію "ло лішма, що приводить їх до лішма".

І тоді дух Всесильного витав би над ними в таємниці (сказаного): "Світло, що в ній, яке повертає їх до добра". Але жодним чином не хочуть вивчати кабалу. І про це написано: "Горе їм, які викликають злидні, зневагу, руйнування, вбивство та знищення у світі. І це (тому що) пішов дух, - дух Машиаха, як було сказано, - дух святості, дух Хохми та Біни...".

36. З'ясовується зі слів Тікуней Зогар, що існує клятва про те, що не пробудиться світло милості та любові у світі, доки дії Ізраеля в Торі та заповідях не будуть із наміром не отримувати винагороду, а лише щоби принести насолоду Сотворителю, благословенний Він, що є таємницею клятви: "Заклинаю я вас, дочки Єрусалима".

Таким чином, все продовження вигнання і страждань, які ми терпимо, висить на нас і чекає, допоки не удостоїмося зайняття Торою та заповідями лишма. А якщо тільки удостоїмося цього, одразу ж пробудиться це світло любові та милості, чудова властивість якого притягнути те, про що написано: "І спочиває на ньому дух Хохми та Біни". І тоді удостоїмося досконалого визволення.

І пояснилося також, що неможливо, щоби вся спільнота Ізраелю прийшла до цього великого очищення інакше, як шляхом вивчення кабали, яке є найлегшим шляхом, достатнім навіть для малих розумом.

Між тим, шляхом зайняття однією лише відкритою Торою неможливо удостоїтися (визволення), окрім окремих особливих людей, і завдяки великим зусиллям, але не для більшої частини народу з причин, що роз'яснені у п.22. І цим чітко проявилася нікчемність четвертого і п'ятого питань, наведених на початку цієї передмови.

37. Що ж до третього питання, яке полягає у страсі, як би не втратити, - то немає тут жодного страху, тому що сходження зі шляху Творця, не приведи Господь, що траплялося колись, відбувалося з двох причин:

1) або порушили слова мудреців у тих речах, які не можна розкривати;
2) або тому, що сприйняли слова кабали в їхньому зовнішньому значенні, тобто у матеріальних уявленнях, та переступили (заповідь): "Не роби собі ідола та будь-якого зображення"⁴³. І тому насправді була непереборна стіна навколо цієї мудрості до сьогоднішнього дня, і багато хто намагався і приступав до навчання, та не міг продовжити його через брак розуміння й через матеріальні терміни.

Саме тому я подбав у роз'ясненнях (книги) «Панім меїрот та панім масбірот»⁴⁴ про те, щоби витлумачити велику книгу "Древо життя" від Арі⁴⁵, благословенної пам'яті, абстрагувати матеріальні форми та привести їх у відповідність до законів духовного, - вище за простір і час, так, щоби зміг кожен початківець зрозуміти ці речі в їхньому сенсі та обґрунтуванні, з яким розумом і з великою простотою, - не гірше, ніж розуміється Гмара за допомогою тлумачень Раши.

⁴³ Тора, Шмот, 20:4.

⁴⁴ Досл.: "Лик, що висвітлює і лик, який пояснює (прихильний)". Книга, яка написана Бааль Суламом як коментар на книгу Древо життя раніше за Вчення про десять сфірот.

⁴⁵ Арі ("ארי"); Арізаль ("אריזל") - аббревіатура імені рава Іцхака Лурії Ашкеназі, великого кабаліста шістнадцятого століття, засновника луріанської кабали та вчителя рава Хаїма Віталія. На підставі його уроків Хаїмом Віталем було написано безліч кабалістичних книг, фрагменти яких наводяться і коментуються Бааль Суламом у Вченні про десять сфірот.

38. Продовжу розширювати (обґрунтування) обов'язковості зайняття Торою та заповідями лішма, про яке я почав говорити. Так от, слід зрозуміти це поняття: "Тора лішма". Чому досконала, бажана робота визначається назвою "лішма", а робота, яка небажана, - назвою "ло лішма"?

Адже згідно з простим розумінням, якщо той, хто займається Торою і заповідями, зобов'язується спрямовувати своє серце на те, щоби принести радість Сотворителю своєму, а не до власної вигоди, треба було б дати цьому назву і визначити ім'ям: "Тора лішмо"⁴⁶ і "Тора ло лішмо"⁴⁷, що означає: "в ім'я небес"? Чому ж визначається це ім'ям "лішма" та "ло лішма", що означає: в ім'я Тори?

Звичайно ж, є тут більший сенс, ніж сказано. Адже саме цей вислів засвідчує, що Тори в ім'я Нього (лішмо), що означає задля доставлення втіхи своєму Сотворителю, все ще недостатньо, а потрібно також, аби зайняття було лішма, що означає: в ім'я Тори. І це потребує роз'яснення.

39. Справа в тому, що, як відомо, Тора називається "Торою життя", як сказано: "Життя для того, хто знайшов її" (Приповісті, 4:22), і також сказано: "Бо це не порожнє слово для вас, але це життя ваше" (Дварім, 32:47). І оскільки це так, то сенс "Тори лішма" у тому, що зайняття Торою та заповідями приносить йому життя та продовження днів, бо тоді Тора відповідає своїй назві.

А тому, хто не спрямовує свої серце і розум на сказане вище, заняття Торою і заповідями приносить протилежність життю та продовженню днів, не приведи Боже, - тобто зовсім "не її ім'я (ло лішма)", адже ім'я її - "Тора життя". І зрозумій це.

І слова ці витлумачені висловленням мудреців (Тааніт, 7/1): "Кожен, хто займається Торою ло лішма, Тора його стає для нього смертельною отрутою. А кожен, хто займається Торою лішма, - Тора його стає для нього еліксиром життя".

Однак ці їхні слова потребують роз'яснення: треба зрозуміти, як і в чому стає для нього свята Тора смертельною отрутою? Мало того, що трудиться даремно і марно, і немає йому ніякої користі від своїх турбот і старань, до того ж Тора і робота самі перетворюються для нього на смертельну отруту. І це дуже дивно.

40. І зрозуміємо спочатку слова мудреців (Мегіла, 6/2), які сказали: "Трудився і знайшов - вір. Не трудився і знайшов - не вір". Слід запитати про вираз "трудився і знайшов", який здається таким, що суперечить самому собі.

1) Адже слово "трудився" говорить про роботу та турботи, які дають в оплату за кожне бажане придбання, причому для важливого придбання створюють більше зусилля, а для меншого придбання докладають менше зусилля.

2) І протилежна цьому "знахідка", яка, як правило, приходить до людини абсолютно несподівано, без будь-якої підготовки турботами, зусиллям та оплатою.

І раз так, як же ти скажеш: "Трудився і знайшов"? Адже якщо тут є труд, треба було б сказати: "трудився і купив" або "трудився і удостоївся" тощо, а не "трудився і знайшов"?

41. І ось про сказане: "І ті, хто шукають Мене, знайдуть Мене"⁴⁸ запитує Зогар: "Де знаходять Всевишнього?". І каже, що знаходять Його, благословенний Він, лише в Торі. А також сказано про написане: "Істинно Ти, Бог, який ховається"⁴⁹, що Святий, благословенний Він, приховує себе у святій Торі.

І слід зрозуміти слова мудреців, як личить. Адже на перший погляд, Святий, благословенний Він, прихований лише в матеріальних речах, шляхах і в усіх суєтах цього світу, які поза Торою. І як скажеш ти протилежне: що лише в Торі Він приховує себе?

Також загальний сенс того, що Творець приховує себе так, що потрібно шукати Його, - навіщо Йому це приховування? А так само: "усі, хто прагне до Нього, знайдуть Його", що розуміється

⁴⁶ Досл.: "Тора в ім'я Його".

⁴⁷ Досл.: "Тора не в ім'я Його".

⁴⁸ Писання, Приповісті, 8:17.

⁴⁹ Пророки, Єшаягу, 45:15.

з написаного: "Усі, хто шукають, Мене знайдуть Мене", - слід добре зрозуміти суть цього пошуку і суть цієї знахідки: що вони і для чого вони?

42. І потрібно, щоб ти знав при тому, що все це віддалення, коли ми такі далекі від Творця, і те, що ми настільки здатні переступити бажання Його, благословенний Він, викликане не чим іншим, як однією причиною, яка стала джерелом всіх страждань і мук, які ми терпимо, і всіх зловмисностей та помилок, на яких ми оступаємося, не дай Боже.

Але разом з тим зрозуміло, що при усуненні цієї причини позбавляються відразу всякого горя і всякого страждання та удостоюються злитися з Ним, благословенний Він, негайно, всім серцем, душею і силою. І скажу я тобі, що та первісна причина є не що інше, як "мізерність нашого розуміння Його управління своїми створіннями", - ми не розуміємо його, як належить.

43. Припустимо, наприклад: якби Святий, благословенний Він, повадився зі своїми створіннями відкритим управлінням таким чином, що, до прикладу, кожен, хто з'їв щось заборонене, задихнувся би зараз же на місці, а кожен, хто вчинив заповідь, знайшов би в ній чудову насолоду, подібну до найпрекрасніших насолод цього матеріального світу, - тоді:

1. який дурень навіть подумав би про те, щоб випробувати заборонене, знаючи, що відразу втратить через це своє життя, як не подумає про те, щоби стрибнути в полум'я;
2. і так само який дурень залишив би якусь заповідь, не виконавши її негайно з усією розторопністю, як не може забаритися або залишити якесь велике матеріальне задоволення, що йде до нього в руки, не отримавши його негайно з усією розторопністю, на яку тільки здатний.

Тому якби було перед нами відкрите управління, то усі, , були б праведниками.

44. Тому очевидно, що не вистачає нам у світі лише відкритого управління. Адже якби було відкрите управління, то були б усі, хто приходить в цей світ, досконалими праведниками. І злилися б з Ним, хай буде Він благословенним, у досконалій любові. Бо звичайно, великою честю було б для кожного з нас потоваришувати з Ним, полюбити Його всім серцем і всією душею, та злитися з Ним назавжди, не втрачаючи жодної миті.

Але все не так, і "немає нагороди за заповідь у цьому світі", та й ті, хто переступає Його бажання, зовсім не караються у нас на очах, а Всевишній терплячий з ними, - і більше того, часом нам здається навпаки, як сказано (Псалми, 73)⁵⁰: "Ось ці лиходії, - а благоденствують у світі цьому, примножують багатство".

І тому "не всякий, хто бажає знайти Всевишнього, прийде і знайде"⁵¹, а спотикаємося ми на кожному кроці, не дай Боже, до того, що, як сказали наші мудреці (Ваїкра раба, 82) про написане "Одну людину з тисячі знайшов Я"⁵²: "Тисяча входить до кімнати, але один виходить до світла"

Тому розуміння Його управління є причиною всього блага, а нерозуміння - причиною всього зла. І виходить, що воно - полюс, навколо якого обертаються всі, хто приходить у світ, - до покарання або до милості.

45. І коли уважно вдивимось у розуміння управління, яке приходить у відчуттях людей, ми знайдемо в них чотири види. Кожен вид приймає на себе управління Всевишнього особливим чином. Тим самим, існують тут чотири рівні розуміння управління. Але насправді їх лише два, а саме:

- 1) приховання лику;
- 2) розкриття лику.

Однак вони діляться на чотири, бо є дві стадії в управлінні приховуванням лику, і це:

- 1) одинарне приховання;
- 2) приховання всередині приховання.

І дві стадії в управлінні розкриттям лику, і це:

- 3) управління винагородою та покаранням;
- 4) управління вічністю.

⁵⁰ Писання, Псалми, 73:12.

⁵¹ Мішна, Брахот, 2:8.

⁵² Писання, Коелет, 7:28.

Як це буде з'ясовано нами з Божою допомогою.

46. Так ось, сказано (Дварім, 31:17): "І спалахне гнів Мій на нього в той день, і залишу Я їх, і "приховаю" лик Мій від них, і буде він відданий на поталу, і спіткають його багато бід і нещасть, і скаже він того дня: "Чи не тому, що немає Всесильного мого серед мене, спіткали мене ці біди?". А Я "прихованням приховаю" лик Мій того дня за все зло, яке він зробив, коли звернувся до інших богів".

І поглянувши на це, знайдеш, що спочатку написано: "І спалахне гнів Мій... і приховаю лик Мій", - тобто одинарне приховання. А потім написано: "І спіткають його багато бід і нещасть... А Я прихованням приховаю лик Мій...", - тобто подвійне приховання. І потрібно зрозуміти, що таке це подвійне приховання?

47. Але спочатку зрозуміємо, що означає "лик" Всевишнього, про який написано: "І приховаю лик Мій". І зрозумієш це на прикладі з людиною: коли вона бачить обличчя товариша, то негайно впізнає його. Між тим, побачивши ззаду, не впевнена, чи пізнає його, і може засумніватися: "Можливо, це інший, а не її товариш?"

Так само і з тим, що перед нами: адже всі знають і відчувають Всевишнього добрим, а звичайного - приносити добро. І тому, коли Всевишній щедрою рукою приносить добро своїм створінням, яких утворив, визначається це так, що "Його, благословенного, лик розкритий Його створінням". Бо тоді всі знають і пізнають Його, оскільки Він поводить себе як личить Його, благословенного, імені, як роз'яснено вище у питанні про відкрите управління.

48. Однак коли Він поводить себе зі своїми створіннями протилежно сказаному, тобто коли (люди) одержують страждання і біль у Його світі, то це визначається як зворотний бік (ахораїм) Всевишнього. Бо лик Його, тобто dokonana міра Його блага, абсолютно прихований від них, а така поведінка не відповідає Його, благословенного, імені.

І це подібно до того, хто бачить свого друга ззаду, коли може він засумніватися і подумати: "Можливо, це інший?". І про це сказано: "І спалахне гнів Мій..., і приховаю лик Мій від них". Бо під час гніву, коли творіння отримують страждання і муки, виходить, що Святий, благословенний Він, приховує свій лик, який є досконалою мірою Його блага, і лише Його зворотна сторона розкрита. І тоді потрібне велике зміцнення в Його вірі, щоби уберегтися від злочинних роздумів, тому що важко впізнати Його ззаду. І це називається "одинарним прихованням".

49. Однак коли збільшуються біди і муки в найвищій мірі, то це призводить до подвійного приховання, званого в книгах "приховання всередині приховання". А це означає, що навіть Його зворотна сторона не видна, тобто (люди) не вірять, що Всевишній сердиться на них і карає їх, а зумовлюють це випадком та природою, і приходять до заперечення Його управління винагородою й покаранням. І про це написано: "А Я прихованням приховаю лик Мій, ...коли звернувся до інших богів". Тобто приходять до заперечення та звертаються до ідолопоклонства.

50. Тоді як спочатку, коли Тора говорить про одинарне приховання, то завершує вона: "І скаже він того дня: "Чи не тому, що немає Всесильного мого серед мене, спіткали мене ці біди?". Тобто, вірять ще в управління винагородою і покаранням та кажуть, що біди і страждання приходять до них через те, що не злиті з Всевишнім, як написано: "Чи не тому, що немає Всесильного мого серед мене, спіткали мене ці біди?". І це визначається так, що бачать ще Всевишнього, але лише зі зворотного Його боку, тому називається це "одинарним прихованням", тобто тільки прихованням лику.

51. Отже, прояснилися два рівні сприйняття прихованого управління, яке відчувається створіннями, - одинарне приховання та приховання всередині приховання

Одинарне приховання означає лише приховання лику, а зворотна сторона їм розкрита. Тобто вірять вони, що це Всевишній влаштував їм страждання у покарання. І хоча важко їм постійно пізнавати Всевишнього через Його зворотну сторону, а тому вони приходять до злочину, водночас навіть тоді називаються "незакінченим грішником". Тобто ці злочини подібні до помилок, оскільки прийшли до них через безліч страждань, але ж загалом вони вірять у винагороду і покарання.

52. А приховання всередині приховання означає, що навіть зворотна сторона Святого, благословенний Він, прихована від них, оскільки не вірять у винагороду і покарання. І злочини, що

у їхніх руках, визначаються як зловмисність. І (люди у цьому стані) називаються "закінченими грішниками", бо вони бунтують, кажучи, що Творець зовсім не керує своїми створіннями, і звертаються до ідолопоклонства, як сказано: "коли звернувся до інших богів".

53. І треба знати, що вся робота, яка ведеться у виконанні Тори та заповідей шляхом вибору, ведеться головним чином у двох вищезгаданих стадіях прихованого управління. І про той час сказано: "За стражданням – платіж" (Авот, 5:23).

Бо оскільки управління Його, благословенного, є неявиим і неможливо бачити Його інакше як у прихованні лику, тобто лише з Його зворотної сторони, - за прикладом людини, яка бачить свого товариша ззаду і тому здатна засумніватися і подумати: "Можливо, це хтось інший?", - тому в такому випадку завжди в руках людини знаходиться вибір: виконати Його бажання, або переступити Його бажання.

Тому що біди і муки, які отримує, приносять йому сумнів у реальності Його управління своїми створіннями, - чи то в першій стадії, і це помилки, чи в другій стадії, а це зловмисності.

Так чи інакше, він перебуває у великому стражданні та величезних зусиллях. І про цей час сказано: "Все, що зможе рука твоя зробити власними силами, - роби" (Коелет, 9)⁵³, оскільки не удостоїться розкриття лику, що означає досконалу міру Його блага, перш ніж постарається і зробить все, що тільки в руках його та в силах зробити. А за стражданням – платіж.

54. Однак після того, як бачить Всевишній, що людина завершила міру своїх зусиль і закінчила все, що належало їй зробити силою свого вибору і свого зміцнення у вірі Творця, тоді допомагає їй Творець, і (людина) удостоюється осягнення явного управління, тобто розкриття лику.

І тоді удостоюється досконалого повернення, яке означає, що повертається і зливається з Творцем усім серцем, душею і силою, як само собою впливає з осягнення явного управління.

55. І ці згадані осягнення і повернення приходять до людини двома ступенями. Перша - це повне осягнення управління винагородою та покаранням. І крім того, що ясно осягає винагороду за кожну заповідь у майбутньому світі, удостоюється також осягнути чудову насолоду під час виконання заповіді вже в цьому світі. А крім того, що осягає гірке покарання після своєї смерті, яке впливає з кожного порушення, удостоюється також відчутти гіркий смак кожного порушення ще за життя.

І само собою зрозуміло, що той, хто удостоюється цього явного управління, впевнений у собі, що не згрішить більше, як упевнена людина, що не різатиме своїх членів і не завдасть собі жахливих страждань. А також впевнена у собі, що не залишить заповідь, не виконавши її одразу, як тільки вона приходить до неї в руки, як впевнена людина, що не залишить жодної насолоди цього світу чи великої вигоди, яка йде до її рук.

56. І з цього зрозумій сказане мудрецами: "Що означає повернення? Коли засвідчить про нього Знаючий таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї". На перший погляд, дивні ці слова, - якщо так, то хто підніметься в небеса, щоб почути свідчення Всевишнього? І перед ким Всевишній має свідчити про це? Хіба недостатньо того, що сам Всевишній знає, що людина повернулася всім своїм серцем і не згрішить більше?

Але виходячи з того, що з'ясовано, це просто. Адже людина насправді не впевнена повністю, що не згрішить більше, доки не удостоїться осягнення управління винагородою та покаранням, тобто розкриття лику. А розкриття лику - це те, що зі сторони спасіння Всевишнього називається "свідченням". Адже саме спасіння його, яке чиниться самим Творцем, (яке призводить) до цього осягнення винагороди і покарання, обіцяє йому, що більше не згрішить. І тому виявляється, що Всевишній свідчить про нього.

І про це сказано: "Що означає повернення?". Тобто коли буде людина впевнена, що удостоїлася доконаного повернення? Для цього дали їй ясний знак: коли засвідчить про нього Знаючий таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї. А саме, коли удостоїться розкриття лику, і тоді саме спасіння Ним, благословенним, свідчить про нього, що більше не повернеться до своєї дурості.

⁵³ Писання, Коелет, 9:10.

57. І це описане вище повернення називається "поверненням з трепоту перед Творцем". Бо хоч і повернувся до Всевишнього всім серцем і душою так, що "свідчить про нього Знаючий таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї", разом з тим, вся ця впевненість, що не згрішить більше, обумовлена його осягненням і відчуттям покарання та лютих страждань, які впливають з порушень. І тому впевнений у собі, що не згрішить, - так само, як впевнений, що не завдасть собі жаклих страждань.

І все ж таки в результаті виходить, що повернення і ця впевненість викликані лише трепотом перед покараннями, які впливають з порушень. І виходить, що повернення його - лише через трепіт перед покаранням. І називається тому поверненням із трепоту.

58. І виходячи з цього є зрозумілими слова мудреців: "Той, хто здійснює повернення з трепоту, удостоюється того, що зловмисності стають для нього як помилки". І слід зрозуміти, як це відбувається?

І виходячи з роз'ясненого (п.52), зрозумієш, що зловмисності, які робить людина, приходять до нього через отримання управління подвійним прихованням, тобто прихованням усередині приховування, що означає, що не вірить в управління винагородою та покаранням, не дай Боже .

Однак у стадії одинарного приховання, що означає, що вірить в управління винагородою і покаранням, іноді через безліч страждань приходять до злочинних роздумів. Бо незважаючи на те, що вірить, що страждання прийшли до нього в покарання, разом з тим подібний він до того, хто бачить свого товариша ззаду, коли може засумніватися і подумати: "Може, це інший?", як написано вище, - дивись там. І ці гріхи - лише помилки, оскільки загалом він вірить в управління винагородою та покаранням.

59. А тому після того, як удостоївся повернення з трепоту, сенс якого в чіткому осягненні управління винагородою і покаранням настільки, що впевнений, що не згрішить, тоді виправляється для нього зовсім стадія приховання всередині приховування. Адже тепер він ясно бачить, що існує управління нагородою та покаранням. І тепер бачить він на власні очі, що всі багаточисельні страждання, які він відчував колись, були йому покаранням від управління Його, благословенного, за гріхи, які скоїв.

І розкривається йому заднім числом, що він тоді гірко помилявся, а тому викорчовує ці зловмисності з коренем. Однак не зовсім, а стають вони для нього помилками. Тобто вони подібні до порушень, які чинив у стадії одинарного приховання, коли зазнавав невдачі через сум'яття у свідомості, що прийшло до нього через безліч страждань, які виводять людину з її свідомості, і вони вважаються лише помилками.

60. Однак одинарне приховання, яке було до цього, цим поверненням він не виправив зовсім. А (виправив) лише з цього моменту і далі, після того, як удостоївся розкриття лику. Але в минулому, коли ще не заслужив на повернення, залишилися в нього приховання лику та всі помилки, як і були, абсолютно без будь-якого виправлення та зміни. Адже і тоді він теж вірив, що біди і страждання прийшли до нього в покарання, і говорив: "В той день: оскільки немає Все сильного мого серед мене, спіткали мене ці біди".

61. І тому він поки що не називається "закінченим праведником". Адже той, хто удостоюється розкриття лику, що означає досконалий міру Його блага, як належить імені Його, благословенного, називається "праведником", як написано вище у п.55, оскільки виправдовує Його управління таким, яке воно насправді, - тобто, що (Творець) вчиняє зі своїми створіннями за абсолютним добром і абсолютною досконалістю, - так, що приносить добро поганим і хорошим.

І тому, оскільки удостоївся розкриття лику, звідси й надалі гідний називатися "праведником". Однак через те, що не виправив (усе) повністю, - лише стадію приховування всередині приховування, але стадію одинарного приховування поки виправив лише з цього моменту і далі, - виходить, що у той час, тобто до того, як удостоївся повернення, не гідний називатися "праведником" . Адже й тоді залишається у нього приховання лику, яким і було. І тому називається "незакінченим праведником", тобто слід ще виправити його минуле.

62. А також називається "середнім", оскільки, удостоївшись у будь-якому випадку повернення з трепоту, став здатним через досконале заняття Торою і добрими діями удостоїтися повернення також і з любові, коли удостоїться ступеня "закінчений праведник". Таким чином, тепер виходить, що він посередині між трепотом та любов'ю, і тому названий "середнім". Тоді як раніше він навіть не був повністю здатним до того, аби підготувати себе до повернення з любові.

63. Отже докладно роз'яснений перший ступінь осягнення розкриття лику, тобто осягнення і відчуття управління винагородою й покаранням так, що засвідчить про нього Знаючий таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї. І це називається "поверненням з трепоту", коли зловмисності стали для нього як помилки. Він називається "незакінченим праведником", а також зветься "середнім".

64. А тепер роз'яснимо другий ступінь осягнення розкриття лику: осягнення досконалого, істинного, вічного управління. Сенс якого в тому, що Всевишній, благословенний Він, управляє своїми створіннями у властивості Доброго і такого, що приносить добро, поганим і хорошим. Тепер ця (стадія осягнення) називається "закінчений праведник" та "повернення з любові". І удостоюється (людина) того, що зловмисності обертаються в нього заслугами.

Таким чином, з'ясовані всі чотири ступені осягнення управління, що діє над створіннями. Причому три перші ступені: подвійне приховання, одинарне приховання та осягнення управління винагородою й покаранням, - не що інше, як підготовка. І завдяки ним людина удостоюється четвертого ступеня: осягнення істинного вічного управління. І це буде з'ясовано в нас із Божою допомогою.

65. Однак слід зрозуміти: чому для людини недостатньо третьої стадії, яка є осягненням управління винагородою і покаранням? Адже, як ми сказали, вже удостоївся того, що Знаючий таємниці свідчить про нього, що не згрішить більше. І чому називається все ще "середнім" або "незакінченим праведником", і його ім'я доводить, що все ще робота його небажана в очах Всевишнього, і все ще присутні нестача і вада у властивостях його Тори та роботи?

66. Але спершу з'ясуємо те, що запитали коментатори про заповідь любові до Творця: як же зобов'язала нас свята Тора заповіддю, виконати яку не в наших силах? Адже в усьому людина може зламати себе, змусити себе та виконати, проте любові не сприятиме жодний примус й насильство у світі.

І пояснили вони, що з того, що людина виконує всі шістсот дванадцять заповідей, як належить, сама собою виникає любов до Творця. І тому вважається для нього, наче в його силах виконати її. Адже вона може примусити і зламати себе, виконавши шістсот дванадцять заповідей, як належать, а тоді удостоїться і любові до Творця.

67. Однак ці їхні слова потребують широкого роз'яснення. Адже, зрештою, не повинна була любов Творця прийти до нас як заповідь, оскільки не можемо ми вдатися по відношенню до неї взагалі до жодної дії та примусу, що залежить від нас. Але приходить вона сама по собі після того, як завершуємо себе шістсот дванадцятьма заповідями. А якщо так, то досить нам і цілком достатньо веління шестисот дванадцяти заповідей. Навіщо ж була написана заповідь любові?

68. А щоб зрозуміти це, насамперед потрібне справжнє розуміння самої суті любові до Творця. І слід знати, що всі схильності та властивості, які відбиті в людині, (аби) користувалася ними щодо товаришів, - всі ці природні нахили і властивості є необхідними для роботи Творця. І вони були створені та відбиті в людині від самого початку лише через їхню вищезгадану кінцеву функцію, яка представляє собою мету і фінал кожної людини, як сказано: "І не буде відторгнутий від Нього знехтуваний"⁵⁴. І тоді вони необхідні їй, щоби удосконалитись в них на шляхах отримання достатку, та завершити бажання Творця.

І про це написано: "Кожного, званого Моїм ім'ям, і на славу Мою створив Я його" (Єшаягу, 43:7). А також: "Вся дія Господа для шанувальника Свого" (Приповісті, 16:4). Але поки що для людини вготований цілий світ, щоб усі ці природні схильності та властивості, які знаходяться в

⁵⁴ Пророки, Шмуель 2, 14:14.

ній, розвивалися і вдосконалювалися тим, що через них матиме справу зі створіннями так, щоби (ці властивості) стали гідними своєї мети.

І про це сказано мудрецями: "Зобов'язана людина сказати: "Для мене створений світ"⁵⁵. Бо всі створіння світу необхідні індивідууму, оскільки розвивають і приготівляють схильності та властивості кожної людини окремо, допоки не будуть придатними і не стануть допоміжним інструментом у роботі Його, благословенний Він.

69. Тому слід нам зрозуміти суть любові до Творця, виходячи з властивих людині якостей любові по відношенню до свого товариша. Любов до Творця також неминуче піддається впливу цих властивостей, оскільки спочатку була відбита в людині лише заради Нього, благословенний Він. І вдивившись у властивості любові між людиною та її ближнім, ми знайдемо в них чотири міри любові, одна над одною. Тобто дві, які є чотирма.

70. Перша - це "залежна любов", яка означає, що від великого блага, насолоди та користі, котрі отримав від свого товариша, злилася в ньому його душа з тим у чудовій любові. І в цьому – дві міри.

Перша міра: перш ніж познайомилися і полюбили один одного, завдавали один одному зло, проте не бажають його пам'ятати, бо всі злочини вкриє любов.

І друга міра: завжди приносили один одному лише добро й користь, і жодного спогаду про шкоду та якесь зло між ними не було ніколи.

72.⁵⁶ Друга - це любов, яка не залежить ні від чого, котра означає пізнання ступеню свого товариша, - який він чудовий і набагато перевищує все мислиме та уявне. І тому зливається його душа з ним у нескінченно великій любові. Але й тут є дві міри.

Перша міра: до того, як дізнається всі звичаї та справи свого товариша з іншими. І тоді ця любов визначається як "неабсолютна любов", оскільки є у його товариша деякі справи з іншими, в яких той, на перший погляд, виглядає таким, що завдає їм біди і шкоди по недбалості. Так що якби той, хто любить (його) побачив їх, то постраждала б вся гідність його товариша і зіпсувалася б любов між ними. Однак він поки що не бачив ці його дії. І тому поки що їхня любов є досконалою і напрочуд великою.

73. Друга міра любові, яка не залежить ні від чого - це четверта міра любові взагалі, і вона приходить також від визнання ступеня його товариша. Але на додачу тепер він знає всі справи та звичаї того з кожною людиною, - в жодному з них не буде нестачі. І перевірів та знайшов, що не лише немає в них жодної вади, але доброта його перевершує їх нескінченно і перевищує все мислиме і уявне. І тепер це "вічна та абсолютна любов".

74. І всі ці чотири міри любові, що діють між людиною та її товаришем, діють також між людиною і Творцем. І більш того: тут, в любові до Творця, вони стали ступенями причинно-наслідкового зв'язку. І неможливо удостоїтися жодної з них, перш ніж удостоїться першого ступеня: залежної любові. А після того, як удостоїться її у всій її досконалості, ця перша міра стає для нього причиною того, що здобувається ним друга міра. І після того як удостоївся другої міри і прийшов до її завершення, стає вона для нього причиною, за якої вдостоюється третьої міри. І так само третій міра - для четвертої, вічної любові.

75. І у зв'язку з цим пробуджується питання: як представиться людині удостоїтися першого ступеня любові до Творця, який є першою мірою залежної любові, що означає любов, яка приходить внаслідок великого блага, яке отримала від любимого, при тому, що немає винагороди за заповідь у цьому світі?

І мало того, згідно з тим, що роз'яснено, кожна людина зобов'язана пройти через дві перші стадії управління шляхом приховання лику, що означає, що лик Його, тобто міра добра Його, - а звичай Доброго приносити добро, - в той час приховані (п.47). І тому отримують тоді страждання та муки.

Однак ми з'ясували, що все заняття Торою та роботою шляхом вибору ведеться головним чином у той самий час приховання. А якщо так, то як можна уявити, що удостоїться другої міри

⁵⁵ Трактат Сангедрін, 4:5.

⁵⁶ Примітка редактора оригіналу: "Пункт 71 відсутній у джерелі".

залежного кохання, що означає, що з народження і до цього дня приносив йому любий лише множинне і чудове благо і не завдав йому ані крихти будь-якого зла? Не кажучи вже про те, щоби удостоївся третього чи четвертого ступеня?

76. Однак ми пірнули в могутні води, і, принаймні, слід нам підняти звідси дорогоцінну перлину. І тому роз'яснимо сказане нашими мудрецьями (Брахот, 17)⁵⁷: "Коли мудреці виходили з дому раби Амі, - а деякі кажуть, що з дому раби Ханіни, - сказали йому так: "Світ свій побачиш ти за життя свого, а залишок твій - для життя світу прийдешнього". Кінець цитати.

І слід тут зрозуміти: чому не сказали вони: "Світ свій отримаєш ти за життя свого", а лише: "побачиш"? Якщо вони прийшли благословити, то повинні були благословити в довершеності, тобто щоб осягнув та отримав свій світ за життя? І ще слід взагалі зрозуміти, навіщо людині бачити свій прийдешній світ за життя, - чи не сумно, що залишок його в майбутньому світі? І ще: чому поставили це благословення на початок (трактату)?

77. Отже, передусім треба зрозуміти, як здійснюється це бачення прийдешнього світу за життя? Тому що, звичайно ж, матеріальними очима не видно нічого духовного. А також не в звичаї Творця змінювати встановлені від початку порядки. Бо всі первісні порядки з їхнього витоку встановив Творець лише тому, що вони є найбільш вдалим для мети, яка від них вимагається, - тобто щоб удостоїлася людина через них злитися з Ним, як написано: "Вся дія Господа - для шанувальника свого"⁵⁸. А якщо так, то слід зрозуміти, як представиться людині бачення її світу за життя?

78. І скажу я тобі, що це бачення приходить до людини завдяки "розкриттю очей" у святій Торі, подібно до написаного: "Розкрий очі мої, і побачу чудеса в Торі Твоїй"⁵⁹. І про це закликають душу перш ніж входить вона в тіло (Ніда, 30/2): "Якщо навіть увесь світ скаже тобі, що ти праведник, будь в очах своїх грішником". Тобто - саме у своїх очах. Пояснення: поки не удостоївся розкриття "очей" в Торі, вважай себе грішником. І не обманюй себе тим, що в усьому світі відомо, що ти праведник.

І звідси ти також зрозумієш, чому поставили благословення: "Світ свій побачиш ти за життя свого" на початок (трактату) Брахот. Бо до цього не удостоюється навіть ступеню "незакінченого праведника".

79. Але слід зрозуміти, що якщо(людина) дійсно знає про себе, що вже виконала всю Тору, а також увесь світ погодився з нею у цьому, чому всього цього їй зовсім не вистачає, але приведена до клятви і має намір вважати себе грішником? І через те, що не вистачає їй цього чудового ступеня розкриття очей у Торі, щоб побачити свій світ за життя, ти уподібнюєш його грішникові?

80. Проте вже були роз'яснені чотири шляхи осягнення людьми Його управління ними, благословенний Він. А саме: два – на рівні приховання лику, і два – на рівні розкриття лику. І був роз'яснений сенс приховання лику від створінь, який має великий намір дати людям місце для докладання зусиль і зайняття Його роботою в Торі та заповідях на стадії вибору.

Бо тоді підіймається задоволення перед Творцем від їхньої роботи в Його Торі та Його заповідях більше, ніж Його задоволення від вищих ангелів, які не мають вибору, а зобов'язані вони своєю місією, як відомо.

81. Але разом із всією наведеною вище хвалою на адресу стадії приховання лику, вона вважається не досконалістю, а лише перехідною стадією. Оскільки вона і є тим місцем, звідки удостоюються всієї очікуваної довершеності. Тобто, будь-якої винагороди за заповідь, вготованої для людини, вона удостоюється лише завдяки своїм зусиллям у Торі та добрих справах під час приховання лику, а саме у той час, коли займається в силу вибору.

Тому що тоді є в неї страждання, які впливають з її зміцнення у вірі Його, благословенного, при виконанні Його бажання. І вся винагорода людини вимірюється лише за стражданнями, які зазнає через виконання Тори та заповідей, як сказано: "За стражданням - платіж".

⁵⁷ Трактат Брахот, 17:1.

⁵⁸ Писання, Приповісті, 16:4.

⁵⁹ Писання, Псалми, 119:18.

82. І тому змушена кожна людина пройти цей "перехідний" період приховання лику. А коли завершує це, то удостоюється осягнення відкритого управління, тобто розкриття лику.

Але перш ніж удостоїлася розкриття лику, хоча бачить зворотну сторону (ахораїм), не може (хоча б) раз не прийти до гріху. І мало того, що не в її силах виконати всі шістсот тринадцять заповідей, оскільки любов не приходить шляхом насильства та примусу, але й у шестистах дванадцяти заповідях вона не досконала. Бо навіть трепіт його не постійний, як годить.

І в цьому таємниця того, що "Тора" - в ґематрії шістсот одинадцять, а будь-яка ґематрія - це ахораїм. Тобто навіть шістсот дванадцять (заповідей) неспроможна вона виконати, як належить. І це таємниця сказаного: "Не вічно буде Він сперечатися"⁶⁰, - а в результаті удостоїться розкриття лику.

83. І перший ступінь розкриття лику, що є осягненням управління винагородою та покаранням з абсолютною очевидністю, приходить до людини лише за допомогою Його, благословенного, визволення, коли удостоюється розкриття очей у святій Торі чудесним осягненням і "стає немов джерело, що посилюється", як (сказано) рабі Меїром (Авот, 86). І в кожній заповіді зі святої Тори, вже виконавши її завдяки зусиллям за власним вибором, удостоюється і бачить у ній винагороду за заповідь, призначену для неї у прийдешньому світі. А також велику втрату, яка міститься в порушенні.

84. І незважаючи на те, що ще не прийшла винагорода до неї в руки, оскільки "немає винагороди за заповідь у цьому світі", водночас їй вистачає цього явного осягнення з цього моменту і надалі, щоб відчувати велику насолоду під час здійснення кожної заповіді, адже "Все, що готове бути стягнутим, - подібне до вже стягнутого".

Як, наприклад, торговець, який уклав угоду і отримав на ній великий прибуток: незважаючи на те, що прибуток прийде до нього в руки через тривалий час, у будь-якому випадку, він упевнений без будь-якої тіні найменшого сумніву, що прибуток прийде до нього в руки вчасно, а тому його радість така, ніби він прийшов до нього в руки негайно.

85. І зрозуміло, що таке явне управління свідчить про нього, що звідси і далі зіллється з Торою та заповідями всім серцем, душею і силою. А також що буде відсторонюватись і бігти від порушень, як біжить від вогню.

І хоча він ще не закінчений праведник, оскільки не удостоївся поки що повернення з любові, у будь-якому випадку, його велике злиття з Торою і добрими справами допомагає йому поступово удостоїтися й повернення з любові, тобто другого ступеня розкриття лику. І тоді зможе виконувати всі шістсот тринадцять заповідей в досконалості. І стане закінченим праведником.

86. І тепер нам добре зрозуміло те, про що ми запитали з приводу клятви, до якої приводять душу, перш ніж приходить вона в цей світ: "І навіть якщо весь світ каже тобі, що ти праведник, - будь в очах своїх грішником".

І запитали ми: якщо весь світ згоден з ним у тому, що він праведник, то чому він повинен вважати себе грішником, не довіряючи всьому світові? І слід ще продовжити і запитати про (сказане): "І навіть якщо весь світ каже", - у чому тут суть свідчення всього світу? Хіба сама людина не знає краще за світ? І слід було б привести її до клятви: "Навіть якщо сам ти знаєш, що ти праведник"?

І найскладніше. Хіба не витлумачено Ґмарою (Брахот, 61) так: "Сказав Раба: знає людина у своїй душі, чи вона закінчений праведник, чи ні"? Кінець цитати. Адже є реальність та обов'язок бути справді закінченим праведником. Більше того, вона повинна сама з'ясувати та дізнатися про цю істину. А якщо так, то як же призводять душу до клятви, щоб "завжди була в очах своїх подібною до грішника", і щоб ніколи не дізналася істину про себе, після того як мудреці зобов'язали протилежного?

87. І, разом з тим, ці слова є дуже точними, тому що доки сама людина не удостоїлася розкриття очей у Торі чудовим осягненням, аби вистачило їй для ясного осягнення управління винагородою і покаранням, звичайно ж, не зможе обманювати себе в жодній формі і вважати

⁶⁰ Писання, Псалми, 103:9. "Сперечатися (יָרִיב)" - в ґематрії 612.

себе праведником, тому що обов'язково відчуває, що не вистачає їй двох найбільш всеосяжних заповідей з Тори: "любові" і "трепоту".

Адже навіть удостоїтися в досконалості "трепоту", тобто так, що "засвідчить про нього Знаючий таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї" через свій великий трепіт перед покаранням і втратою від порушення, взагалі не представиться людині, перш ніж удостоїться довершеного, ясного і абсолютного досягнення управління винагородою й покаранням, тобто здобуття першого ступеня розкриття лику, який приходить до людини через розкриття очей у Торі.

І нема потреби говорити про "любов", питання про яку повністю виходить за рамки її можливостей, оскільки воно залежить від розуміння серця, і жодне зусилля та примус не допоможуть тут їй.

88. І тому проголошує клятва: "І навіть якщо весь світ каже тобі, що ти праведник...". Бо дві ці заповіді: "любов і трепіт" передані тільки самій людині, і ніхто з жителів світу, окрім нього, не може (в ньому) розрізнити їх та пізнати їх.

А тому, побачивши його досконалим у шестистах одинадцяти заповідях, одразу ж кажуть, що, мабуть, у нього є також і заповіді любові та трепету. А оскільки природа людини зобов'язує її вірити світові, то він навіть може впасти в гірку помилку. І тому закликають про це душу ще до її приходу у цей світ. І дай Боже, щоб це допомогло нам. Однак сама по собі людина, звичайно ж, зобов'язана з'ясувати і дізнатися у своїй душі, чи вона закінчений праведник, як сказано вище.

89. Зрозуміло також те, про що ми запитували: як можна удостоїтися навіть першого ступеня любові в той час, коли "немає винагороди за заповідь у цьому світі"?

І тепер цілком зрозуміло, що він і не повинен отримати винагороду за заповідь за життя свого буквально. Бо про це уточнили (мудреці): "Світ свій побачиш ти за життя свого, а залишок твій - для життя світу прийдешнього", бажаючи вказати, що винагорода за заповідь не в цьому світі, а в прийдешньому світі. Але щоби бачити, знати та відчувати майбутню винагороду за заповідь у прийдешньому світі, він повинен дійсно знати це з абсолютною точністю ще за життя, тобто за допомогою свого чудового досягнення в Торі. Тому що тоді удостоюється, принаймні, стадії залежної любові, яка є першим ступенем виходу з приховання лику і свого приходу до розкриття лику, що є абсолютно необхідним людині для виконання Тори й заповідей як годить, - так, аби "засвідчив про нього Знаючий таємниці, що більше не повернеться до своєї дурості".

90. І відтепер, докладає зусиль у збереженні Тори і заповідей на рівні залежної любові, яка прийшла до нього від пізнання винагороди, котра чекає його в майбутньому світі, як сказано: "Усе, що готове бути стягненим, подібне до вже стягнутого".

Іде він тоді й удостоюється другого ступеня розкриття лику, який є стадією Його управління світом, що виходить з вічності Його та істинності Його, - тобто з того, що Він добрий і приносить добро поганим і хорошим. І удостоюється "незалежної любові", і тоді "зловмисності стають для нього як заслуги". А звідси і далі називається "закінченим праведником", бо може виконувати Тору та заповіді в любові та трепоті. А називається "закінченим", оскільки є в нього всі шістсот тринадцять заповідей у довершеності.

91. І розібране те, про що ми запитували вище про того, хто удостоюється третьої стадії управління, тобто "управління винагородою і покаранням", коли вже "Знаючий таємниці свідчить про нього, що не повернеться більше до дурості своєї", і тому називається все ще лише "незакінченим праведником". І тепер цілком зрозуміло, що в підсумку все ще не вистачає йому "однієї заповіді", тобто "заповіді любові". І він, звичайно ж, незакінчений, - адже обов'язково має завершити шістсот тринадцять заповідей, які неодмінно являють собою перший крок на поріг досконалості.

92. І з усього сказаного добре прояснюється явна складність питання: як же зобов'язала нас Тора заповіддю любові, тоді як взагалі не в нашій владі займатися цією заповіддю і торкатися до неї навіть якимось дотиком.

І тепер ти зрозумієш і побачиш, що про це застерігали нас мудреці: "Трудився і не знайшов - не вір". А також: "Нехай завжди людина займатиметься Торою і заповідями ло лішма, бо з ло

лішма приходить лішма" (Псахім, 50). І про це також свідчить написане: "І ті, хто шукають Мене, знайдуть Мене" (Приповісті, 8).

93. І ось висловлювання мудреців (Мегіла, стор.6/2): "Сказав раби Іцхак: "Якщо скаже тобі людина: "Трудився і не знайшов" - не вір. "Не трудився і знайшов" - не вір. "Трудився і знайшов" - вір".

Ми ж поставили вище у п.40 питання про висловлювання: "Трудився і знайшов - вір", яке, на перший погляд, суперечить саме собі, - адже труд відповідає придбанню, а знахідка відповідає тому, що приходить до нього без жодної турботи і несподівано. І слід було йому сказати: "Трудився і купив".

Проте знай, що вираз "знахідка", згадуваний тут, вказує на написане: "І ті, хто шукає Мене, знайдуть Мене". І мається на увазі "наявність лику Всевишнього", подібно до того, що сказано в Зогарі, що "знаходять Його, благословенний Він, лише в Торі". Іншими словами, розкриття лику Всевишнього удостоюються знайти (лише) за допомогою зусиль в Торі. Тобто завдяки розкриттю в Торі удостоюється знайти розкриття лику Всевишнього, благословенний Він.

І тому точними були мудреці у своїх словах і сказали: "Трудився і знайшов - вір". Тому що труд - в Торі, а знахідка - у розкритті лику Його благословенного управління (як сказано вище у п.43).

І навмисно не сказали: "Трудився і удостоївся - вір" або "Трудився і купив". Тому що тоді була б можливість помилитися в цих словах: начебто отримання чи придбання мають на увазі придбання однієї лише Тори. І тому точними були у виразі "знайшов", - щоби вказати, що мається на увазі щось понад придбання Тори, тобто (здатність) знайти розкриття лику Його благословенного управління.

94. І цим пояснюється сказане: " Не трудився і знайшов - не вір ". Адже, на перший погляд, це дивно: кому спаде на думку, що можна удостоїтися Тори без необхідності працювати над нею. Однак це ґрунтується на сказаному: "І ті, хто шукає Мене, знайдуть Мене" (Приповісті, 8:17), що означає, що кожен, від малого до великого, хто прагне до Нього, благословенного, негайно Його знаходить. Бо на це вказує вираз "хто шукає Мене". І можна було б подумати, що не потрібно особливих зусиль, і навіть маленька людина, яка не готова докласти цього жодного зусилля, теж знайде Його. Але про це застерегли нас наші мудреці, щоби ми не вірили такому трактуванню, бо зусилля тут потрібне, а (якщо) "Не трудився і знайшов - не вір".

95. І звідси зрозумій, чому називається Тора "життям", як сказано: "Дивись, запропонував Я тобі сьогодні життя та добро" (Дварім, 30:15). А також: "Обери ж життя". А також: "Життя для того, хто знайшов її" (Приповісті, 4:22).

Тому що це впливає з написаного: "Бо у світлі лику Царя - життя" (Приповісті, 16)⁶¹. Оскільки Всевишній, благословенний Він, є джерелом усього життя та усього блага. І тому життя притягується до тих гілок, які зливаються зі своїм джерелом. А це сказано про тих, які трудилися і знайшли світло лику Його, благословенного, у Торі, тобто удостоїлися розкриття очей в Торі чудовим осягненням до того, як удостоїлися розкриття лику, що означає осягнення справжнього управління, гідного Його імені "Добрий", а звичай Доброго - приносити добро.

96. І ті, що удостоїлися вже не можуть усунути себе від виконання заповіді як належить, подібно до людини, не здатної відсторонитися від чудесної насолоди, котра прийшла до неї в руки. А також тікають від порушення як від пожежі.

І про них сказано: "А ви, що злиті з Богом, Всесильним вашим, живете все сьогодні", бо любов Його, благословенного, приходить і проливається на них природною любов'ю природними каналами, уготованими людині природою творіння. Адже тепер злита гілка зі своїм коренем як годить. І життя проливається до неї безперервно великим достатком зі свого джерела. І тому називається Тора "життям".

97. І тому попередили нас мудреці в багатьох місцях про обов'язкову умову в занятті Торою: щоб воно було саме "лішма". Тобто так, щоб удостоївся завдяки їй "життя", бо воно - Тора життя. І для цього вона була дана нам, як сказано: "Обери ж життя".

⁶¹ Писання, Приповісті, 16:15.

І тому зобов'язана кожна людина під час заняття Торою працювати в ній і прикладати свої розум та серце, щоби знайти в ній світло "лика" Царя життя. Тобто досягнення розкритого управління, званого "світлом лику".

І на це здатна будь-яка людина, як написано: "І ті, хто шукають Мене, знайдуть Мене", і як написано: "Трудився і не знайшов - не вір." І самої малості не вистачає людині для цього: лише зусилля. : "Кожен, хто займається Торою лішма, - Тора його стає для нього еліксиром життя" (Тааніт, 7/1). Тобто, аби лише доклав свої розум і серце, щоб удостоїтися життя, що і є значенням "лішма".

98. Тепер ти бачиш, що те, про що запитали коментатори з приводу заповіді любові, сказавши, що ця заповідь не в наших руках, оскільки любов не приходить шляхом насильства і примусу, це зовсім не складне питання, оскільки це цілком у наших руках. Адже кожна людина може докладати зусиль у Торі, доки не знайде досягнення Його розкритого управління, як написано мудрецьми: "Трудився і знайшов – вір". І коли удостоюється відкритого управління, то любов вже слідує до нього сама собою природними каналами.

А той, хто з якоїсь причини не вірить, що можна удостоїтися цього своїми зусиллями, неодмінно виходить, що він не вірить словам наших мудреців, а уявляє собі, що для будь-якої людини зусилля недостатньо. І це суперечить тому, що написано: "Трудився і не знайшов - не вір". А також суперечить словам Писання: "І ті, хто шукає Мене, знайдуть Мене". "Ті, хто шукають", - тобто будь-хто, від малого до великого. Однак, звичайно ж, потрібне йому зусилля.

99. У зв'язку з роз'ясненням зрозумій те, що сказано мудрецьми: "Кожен, хто займається Торою ло лішма, - Тора його стає для нього смертельною отрутою" (Тааніт, 7/1). А також те, що сказано про написане: "Істинно, Ти - Бог, який ховається", - що Святий, благословенний Він, приховує себе в Торі.

І ми запитали: адже розум підводить до того, що Всевишній прихований саме в наповненнях світу і в суєтах цього світу, які поза Торою, а не в самій Торі, де лише і є єдине місце розкриття?

І ще запитали: це приховування, коли Святий, благословенний Він, приховує себе, щоб шукали Його та знаходили Його, як написано в Зогарі, – навіщо воно мені?

100. А з того, що роз'яснене, ти добре зрозумієш, що це приховання, яким Святий, благословенний Він, приховує себе, щоб забажали Його, означає приховання лику, яке зазвичай є у Його створінні у двох стадіях: одинарне приховання та приховання всередині приховання. І повідомляє нам Зогар: нехай не з'явиться думки, що Всевишній хоче залишитися на стадії управління прихованням лику від своїх створінні. Але це подібно до людини, яка навмисно приховує себе, щоби його товариш шукав та знайшов його. Так само і Всевишній: у той час, коли поводить зі своїми створіннями, приховуючи лик, (робить) це тільки тому, що хоче, аби створіння забажали розкриття Його лику та знайшли Його.

Тобто тому, що немає жодного способу й підходу у творінні, щоб вони змогли удостоїтися світла лику Царя життя, якби (Він) не повадився з ними спочатку прихованням лику. Таким чином, все приховання - це лише підготовка до розкриття лику.

101. І про це сказано, що Святий, благословенний Він, приховує себе у Торі. Тому що суть страждань і мук, які людина отримує в час приховання лику, відрізняється у людини, яка порушує та применшує Тору і заповіді, та у людини, яка примножила (зусилля) в Торі та добрих справах.

Бо перша найбільше підготовлена до того, аби виправдати свого Владику. Тобто, подумати, що ці страждання прийшли до неї через її порушення та применшення її Тори.

Тим часом другому важче виправдати свого Владику, адже, на його думку, він не вартий таких важких покарань. І мало того, бачить, що його товариші, які гірші, ніж він, не страждають настільки, подібно до того, що написано: "Нечестиві вони, а вічно спокійні, досягли багатства"⁶², а також: "Дарма очищав я серце своє"⁶³.

⁶² Писання, Псалми, 73:12.

⁶³ Писання, Псалми, 73:13.

І звідси побачиш, що доки людина не удостоюється управління розкриттям лику, виходить, що Тора і заповіді, в яких примножувала (зусилля), обтяжують їй приховання лику ще більшою мірою. І про це сказано, що Святий, благословенний Він, приховує себе в Торі. І розберися в цьому уважно.

Насправді ж, весь цей тягар, який людина найбільше відчуває за допомогою Тори, - не що інше, як стадія закликів, коли свята Тора сама закликає до неї через це, і пробуджує до того, щоби максимально поспішити і поквипитися докласти необхідну від неї суму зусиль, щоб негайно удостоїти його розкриття лику по волі Творця. І зрозумій це добре.

102. І про це написано, що у "кожного, хто вивчає лішма, його Тора стає смертельною отрутою". Бо крім того, що не виходить він зі стадії приховання лику у розкриття лику, - адже не направив свій розум, щоб працювати і удостоїтися розкриття, - але ще й Тора, якій багато (займається), додає йому приховання лику величезною мірою, - до того, що падає у приховання всередині приховання, яке є смертю, бо зовсім відірваний він від свого кореня. І виходить, що Тора стає йому смертельною отрутою.

103. З цього прояснимо два імені, котрі вживаються в Торі: "розкриті" і "приховані". І слід зрозуміти питання про приховану Тору, - навіщо вона мені? І чому не розкрита вся Тора?

Насправді тут є глибокий внутрішній сенс, оскільки "прихована" Тора натякає на те, що Всевишній "ховається в Торі". А тому називається "прихованою Торою".

А "розкритою" називається тому, що Всевишній розкривається за допомогою Тори.

І тому сказали кабалісти, а також написано в молитовнику Віленського Гаона, що порядок осягнення Тори починається з таємниці, а завершується простим смислом. Тобто, як сказано, за допомогою необхідних зусиль, які людина докладає з самого початку у прихованій Торі, удостоюється через неї розкритої Тору, яка є простим смислом. Таким чином починає з прихованого, званого таємницею, а коли удостоюється, - завершує простим сенсом.

104. І добре прояснилося те, що запитали ми вище: "як можна удостоїтися першого ступеня любові, яка є "залежною любов'ю". Оскільки стало нам відомо, що хоча немає винагороди за заповідь у цьому світі, у будь-якому випадку осягнення винагороди за заповідь є також і в цьому світі, і приходить воно до людини через розкриття очей у Торі.

Це явне осягнення цілком подібне для нього отриманню винагороди за заповідь відразу ж місці (як сказано вище в п.84). І тому він відчуває Його чудову доброту, яка міститься в задумі творіння: насолодити Його створіння повною, доброю, щедрою Його рукою. А від великого блага, яке він осягає, розкривається між ним і Творцем, благословенний Він, чудова любов, що проливається до нього безперервно тими самими шляхами та каналами, якими розкривається і природна любов.

105. Однак усе це приходить до нього з часу його осягнення і далі. Але вся стадія страждань, обумовлених управлінням приховання лику, які відчував, перш ніж удостоївся згаданого розкриття лику, незважаючи на те, що не хоче пам'ятати їх, тому що всі злочини покриває любов, проте, вважається, звичайно ж, великою вадою навіть з погляду любові між людьми. І немає потреби говорити щодо істинності управління Його, благословенного, оскільки Він добрий та приносить добро поганим і хорошим.

І тому слід зрозуміти, як можна людині удостоїтися любові Його, благословенного, в такій стадії, щоб відчувала і знала, що Творець приносить їй чудові блага завжди, - з часу її народження і далі, - і не завдавав їй жодного зла ніколи за все її життя, що і є другою стадією любові.

106. І щоб зрозуміти це, нам потрібні слова наших мудреців, які сказали: "Для того, хто вчинює повернення з любові, стають зловмисності як заслуги". Пояснення. Всевишній не лише прощає йому зловмисності, але й будь-яку зловмисність та злочин, що скоїв, обертає Всевишній на заповідь.

107. І тому після того, як удостоїлася людина світла лику в такій мірі, що кожен прогріх, який здійснила, - навіть той, який здійснила зі злим наміром, - обертається і стає їй заповіддю, то виходить тому, що весела і рада усім відчуттям мук й гірких страждань та примножених турбот,

які зазнала за своє життя, відколи підлягала двом стадіям приховання лику. Бо саме вони ви-кликали і принесли їй всі ці зловмисності, які тепер обернулися на заповіді через світло лику Його, благословенного, чудесного на диво.

І кожне страждання і турбота, що виводили його з розуму його, коли терпів невдачі в помилках при одинарному прихованні або терпів невдачі в зловмисностях при подвійному прихованні, обертаються і стають у нього тепер причиною та звичайною підготовкою до виконання заповіді, щоб отримати за неї велику і чудесну винагороду назавжди. І обертається йому кожне страждання на велику радість, а будь-яке зло - на чудове благо.

108. І це подібно до історії, яку розповідає світ про іудея, який вірно служив у домі одного пана, і пан любив його, як свою душу. І одного разу сталося, що пан вирушив у дорогу та залишив свої справи в руках свого заступника. А цей чоловік був ненависником Ізраеля. Що він зробив: поклав на іудея (провину) і вдарив його палицею п'ять разів у всіх на очах, щоби добре принизити його. І коли пан повернувся, пішов до нього іудей та розповів усе, що з ним сталося. І дуже розлютився він, покликав заступника, і наказав негайно дати іудею в руки тисячу червонців за кожний удар, яким той ударив його. Взяв їх іудей та повернувся додому. Виявила дружина його, що він плаче. Сказала йому: "Що сталося в тебе з паном?". Розповів він їй. Сказала йому: "То чому ж ти плачеш?". Сказав він їй: "Плачу, бо той ударив мене лише п'ять разів. От якщо би вдарив мене хоча б десять разів, було би в мене тепер десять тисяч червонців".

109. І ось побачив ти на власні очі, що після того як удостоїлася людина прощення гріхів таким чином, що зловмисності стали їй як заслуги, тоді удостоїться також прийти з Всевишнім у стадію любові на другому ступені, що означає, щолюбимий не заподієв тому, хто його любить, за все його життя жодного зла, і навіть тіні зла, але приносить йому великі та чудові блага від народження і завжди. Отже, повернення з любові і обернення зловмисностей на заслуги приходять як одне.

110. І до цих пір роз'яснили ми лише "залежну любов" у двох її рівнях. Але все ще треба зрозуміти, як удостоюється людина прийти зі своїм Владикою до двох стадій "незалежної любові"?

І в цьому питанні потрібно добре зрозуміти те, що написано (Кідушін 40/2): "Нехай людина завжди бачитиме себе, ніби вона наполовину винна, а наполовину виправдана. Здійснила одну заповідь, - щаслива вона, бо схилила себе до чаші виправдання. Здійснила один злочин, - горе їй, бо схилила себе до чаші звинувачення".

Рабі Ельазар, син рабі Шимона, каже: "Оскільки весь світ судиться по своїй більшості, (то) й індивідуум судиться по більшості його: здійснив одну заповідь, - щасливий він, бо схилив себе та весь світ до чаші виправдання; вчинив один злочин, - горе йому, бо схилив себе і весь світ до чаші звинувачення, адже через єдиний гріх, який вчинив він, втратили він та весь світ велике благо".

111. І на перший погляд, ці слова скрутні від початку і до кінця. Адже він каже, що той, хто виконує одну заповідь, відразу ж схиляє чашу терезів до виправдання, оскільки судиться по більшості. Хіба не сказано це лише про тих, хто наполовину винний і наполовину праведний, про що раби Ельазар, син рабі Шимона, не говорить зовсім? І головне залишається неясним.

Раши, благословенна пам'ять його, витлумачив його слова тим, що вони засновані на словах Тани кама, який сказав: "Завжди бачитиме людина себе так, ніби наполовину винна і наполовину праведна". Але раби Ельазар, (син рабі Шимона), додає: щоб бачив також і весь світ так, ніби вони наполовину винні та наполовину праведні. Однак головного бракує у книзі. Навіщо змінив сказане ним, і чому він не говорить як Тана кама, якщо сенс один?

112. А найважче в самій суті справи, що людина бачитиме себе, ніби вона лише наполовину винна. І це дивно: якщо людина знає свої численні гріхи, то (як) буде брехати собі, кажучи, що вона розділена навпіл? А Тора сказала: "Від брехливого слова віддалися"?

І ще. Адже мовиться: "І один грішник винищить багато блага". Тобто через одне порушення він схиляє себе і весь світ до чаші звинувачення. Адже йдеться про справжню реальність, а не про якусь оманливу фантазію, яку людина повинна уявляти для себе та для світу.

113. А також незрозуміло: чи можливо, щоб не було в кожному поколінні багатьох людей, які виконують одну заповідь? І як же світ схиляється до чаші виправдання? Тобто стан взагалі не

змінюється, а світ діє, як заведено? І необхідна тут додаткова глибина, оскільки для цих слів, на поверхневий погляд, немає ніякого розуміння.

Однак барайта зовсім не говорить про людину, яка сама знає, що гріхи її численні, - щоб навчити її брехні про те, що вона розділена навпіл. І що немає ані крихти, якої б їй не вистачало, крім однієї заповіді. Бо це взагалі не у звичай мудреців.

А каже барайта про людину, яка відчуває і уявляє себе абсолютно закінченим праведником та знаходить себе у повній досконалості. І це тому, що вже удостоїлася першого ступеня любові через розкриття очей у Торі, коли вже "Знаючий таємниці свідчить про неї, що не повернеться більше до дурості своєї".

І написано для нього прояснює йому шляхи його та доводить йому, що він усе ще не праведник, а середній, що означає: наполовину винний та наполовину праведний. І це тому, що все ще не вистачає йому однієї заповіді з шестисот тринадцяти заповідей, що в Торі, і це заповідь любові. Тому що все свідчення "Знаючого таємниці, що не згрішить більше", - воно лише через ясність, (яка присутня) в його осягненні про велику втрату від порушення, що розглядається як трепет перед покаранням і називається тому "поверненням із трепоту".

114. Також прояснилося вище, що цей ступінь повернення з трепоту поки що виправляє людину лише з моменту повернення і надалі. Однак усі горе і страждання, які зазнавала, перш ніж удостоїлася розкриття лику, залишаються як і були, без жодного виправлення. Також і злочини, які скоїла, не виправились у неї повністю, а залишаються в категорії помилок.

115. І тому сказано, щоби така людина, якій все ще не вистачає однієї заповіді, бачила себе ніби вона наполовину є винною і наполовину праведною. Тобто, щоб уявила собі, що цей період, коли удостоїлася повернення, знаходиться посередині її років. І таким чином вона виявляється наполовину винною. Іншими словами, за ту половину її років, яку пережила, перш ніж здійснила повернення і до цих пір, вона, звичайно ж, є винною, оскільки повернення з трепоту не виправляє їх.

І виходить також, що вона є наполовину праведною. Тобто у половину її років від часу, коли удостоїлася повернення, і далі, - тоді вона, звичайно ж, праведна, оскільки впевнена, що не згрішить більше. Таким чином, у першу половину її років вона винна, а в останню половину її років праведна.

116. І мовиться йому, щоби думав сам, що якщо зробив одну заповідь, тобто ту заповідь, якої не вистачає йому з шістсот тринадцяти, то щасливий він, що схилив себе до чаші виправдання. Бо той, хто заслуговує на заповідь любові, - тобто через повернення з любові, - заслуговує на те, що зловмисності обернулися йому заслугами, а тоді і всі страждання і смутки, які він завжди відчував, перш ніж удостоївся повернення, обертаються йому нескінченно чудовими насолодами, - до того, що жалкує він сам про те, що не страждав від них у багато разів більше, - як у притчі про пана і люблячого його іудея.

Це і називається "схилянням до чаші виправдання", - адже всі його відчуття, (пов'язані) з помилками та зловмисностями, обернулися йому у "заслуги". І це є схилянням до "чаші виправдання", - адже вся чаша, яка повна провини, перетворилася на чашу, що повна заслуг. І це перетворення називається мовою мудреців "схиляння".

117. І ще говорить та попереджає його, що доки він середній і не удостоївся однієї заповіді, якої йому не вистачає з шестисот тринадцяти, нехай не вірить у себе до дня смерті своєї. І не покладатиметься на себе навіть на основі свідчення "Знаючого таємниці, що не повернеться більше до дурості своєї". Бо він ще здатний прийти до прогірху.

І тому нехай думає про себе, що коли вчинив один гріх, - горе йому, що схилив себе до чаші провини. Бо тоді буде втрачено відразу все його чудове осягнення в Торі та все розкриття лику, якого удостоївся, і повернеться у стадію приховання лику, тож виходить, що схиляє себе до чаші провини. Тому що будуть втрачені всі його заслуги і благо навіть із останньої половини його років. І про це наводить йому доказ з написаного: "І один грішник винищить багато блага".

118. Тепер ти зрозумієш доповнення, додане раби Ельазаром, сином рабі Шимона, до слів Тани кама, а також чому він не наводить сказане: "наполовину винний, а наполовину - випра-

вданий", як Тана кама. Оскільки Тана кама говорить про другу і третю стадії любові, що роз'яснені вище (п.п.70 і 72), а рабі Ельазар, син рабі Шимона, говорить про четверту стадію любові, яка вічним коханням, тобто розкриттям лику в його істинному вигляді, у вигляді "Доброго і такого, що приносить добро поганим і хорошим".

119. І роз'яснено там (тобто в пунктах 70 і 72), що неможливо удостоїтися четвертої стадії, окрім як у той час, коли він відає і знає всі справи любимого, - як він чинить з усіма іншими, щоб у жодного з них не було нестачі. І тому також і великої заслуги, коли людина удостоюється схилити себе до виправдання, все ще недостатньо їй, аби удостоїтися довершеної любові, тобто четвертої стадії. Бо зараз осягає достойність Його, благословенного, як Доброго і такого, що приносить добро, лише виходячи з Його управління по відношенню до самого себе. Однак ще не знає про Його управління в цій високій і чудовій формі над іншими створіннями світу. І з'ясувалося вище, що допоки він не знає всіх справ любимого з іншими, аж до того, що в жодному з них не буде нестачі, - любов все ще не є вічною. Тому зобов'язаний схилити також і весь світ до чаші виправдання. І лише тоді розкривається йому вічна любов.

120. І про це говорить рабі Ельазар, син рабі Шимона: "Оскільки весь світ судиться по своїй більшості, то й індивідуум судиться по його більшості". А оскільки каже про весь світ, то не може сказати як Тана кама, що бачить їх, ніби половина їхня винна, а половина виправдана. Адже цей ступінь приходить до людини лише в той час, коли удостоюється розкриття лику та повернення з трепоту. І як він скаже це про весь світ у той час, коли вони не удостоїлися цього повернення? І тому повинен лише сказати, що світ судиться по його більшості та індивідуум судиться по його більшості.

Пояснення. Можна подумати, що людина удостоюється стадії закінченого праведника лише тоді, коли немає в неї жодного порушення і ніколи не грішила. Але ті, хто зазнав невдачі у гріхах та зловмисностях, вже непридатні для того, щоб удостоїтися стадії довершених праведників. Тому вчить нас рабі Ельазар, син рабі Шимона, що це не так, і світ судиться по його більшості, і так само - індивід.

Іншими словами після того, як вийшов із міри середнього, тобто коли здійснив повернення з трепоту, при якому відразу ж удостоюється шістсот дванадцятьох заповідей і називається "середнім", і в половині своїх років є винним, а в половині своїх років є виправданим, і після цього, якщо тільки додає одну заповідь, заповідь любові, то визначається, що він здебільшого виправданий і схиляє все до чаші виправдання. Тобто чаша злочинів також обертається на заслуг, як сказано вище у висловленні Тани кама.

Таким чином, навіть якщо є в його руці чаша, сповнена гріхів і зловмисностей, обертаються вони всі заслугами. І подібний він, звичайно ж, до того, хто ніколи не згрішив. І вважається закінченим праведником. І про це мовлено, що світ, а також індивідуум судиться по більшості. Тобто злочини, які (вчинив) до повернення, зовсім не враховуються, бо обернулися заслугами. Отже, навіть закінчені грішники, удостоївшись повернення з любові, вважаються закінченими праведниками.

121. І тому каже, що якщо індивід виконав одну заповідь, тобто після повернення з трепоту, а тоді бракує йому лише однієї заповіді, - "щасливий, що схилив себе і весь світ до чаші виправдання".

Іншими словами, через повернення з любові, яке зробив, не лише удостоюється того, щоб схилити себе до виправдання, але до того ж виходить, що удостоюється також схилити весь світ до чаші виправдання.

Це означає, що удостоїться піднятися чудовими осягненнями у святій Торі аж до того, що розкривається йому, що фінал усіх мешканців усього світу - удостоїтися повернення з любові. Тоді і над ними розкриє і побачить усе те чудове управління, яке осягнув для себе, і вони теж усі схилені до чаші виправдання, і тоді "згинуть грішники з землі, і нечестиві - немає їх більше"⁶⁴.

І хоча самі жителі світу ще не удостоїлися навіть повернення з трепоту, у будь-якому випадкові, після того як цей індивід осягає схилення їх до чаші виправдання, яке в майбутньому

⁶⁴ Писання, Псалми, 104:35.

прийде до них, у ясному та абсолютному осягненні, то схоже це на стадію: "Світ свій побачиш за життя", згадану щодо того, хто здійснює повернення з трепоту. А ми сказали, що у того, хто захоплюється і насолоджується від цього, ніби є розуміння вже зараз, бо: "Будь-що, яке готове бути стягненим, подібно до вже стягненого".

Так само і тут: зараховується цьому індивідууму, який осягає повернення усього світу, буквально як те, що (жителі світу) вже удостоїлися та прийшли до повернення з любові, і (начебто) схилив кожен з них чашу своєї провини до чаші виправдання. Аж до того, що він цілком достатньо знає справи Його, благословенного, з кожним із мешканців світу.

І це те, про що говорить рабі Ельазар, син рабі Шимона: "Щасливий, що схилив себе і весь світ до чаші виправдання". І з цього моменту вважається таким, що знає усі шляхи Його управління по відношенню до кожного створіння зі стадії розкриття істинного лику, - тобто "Доброго і такого, що приносить добро, поганим і хорошим". А оскільки знає це, то удостоївся четвертої стадії любові, яка є вічною любов'ю.

Рабі Ельазар, син рабі Шимона, як і Тана кама, теж попереджає його, що навіть після того, як удостоївся схилити і весь світ до виправдання, у будь-якому разі, нехай не вірить у себе до дня своєї смерті. І якщо зазнає невдачі в одному порушенні, будуть втрачені відразу всі його осягнення і чудові блага, як сказано: "І один грішник винищить багато блага".

Отже, прояснилася різниця між (сказаним) Таною кама та раби Ельазаром, сином раби Шимона.

Бо Тана кама говорить лише про другу і третю стадії любові, а тому не згадує схилення усього світу.

Але рабі Ельазар, син рабі Шимона, говорить про четверту стадію любові, яка не утворюється інакше як за допомогою осягнення схиленням всього світу до чаші виправдання.

Але все ж таки слід зрозуміти, чим удостоюються цього чудового осягнення, - схилити весь світ до чаші виправдання?

122. І тут нам слід зрозуміти слова мудреців (Тааніт, 11/1). Цитата: "У той час, коли суспільство перебуває в горі, нехай не скаже людина: "Піду додому, і їстиму і питиму, і мир тобі, душа моя". А якщо робить так, то про неї сказано: "А ось - веселощі та радість! Забивають худобу і ріжуть вівець, їдять м'ясо та п'ють вино: "Їсти (будемо) і пити, бо завтра помремо!"⁶⁵.

Що про це написано? "І відкрито було слуху моєму Господом воїнств: не буде прощений вам гріх цей, доки не помрете"⁶⁶. До сих пір - міра середніх. Але про міру грішників написано: "Приходьте, візьму вина і нап'ємося хмелю, і буде таким самим завтрашній день"⁶⁷. Що про це написано? "Праведник зник, і немає людини, яка приймає до серця, ... що від зла загинув праведник"⁶⁸. Але нехай страждатиме людина із суспільством, - удостоїться і побачить розраду суспільства". Кінець цитати.

123. І на перший погляд, немає в цих словах жодного зв'язку. Адже хоче навести з написаного свідчення того, що сама людина повинна страждати з суспільством. Але якщо так, навіщо нам проводити різницю та межу між мірою середніх та мірою грішників?

І ще: що це за уточнюючий оборот: "міра середніх" і "міра грішників"? І чому він не каже: "середні" та "грішники"? Навіщо міри?

І ще: звідки впливає, що написане говорить про гріх, коли він сам не страждає із суспільством?

І ще: ми не бачимо жодного покарання в мірі грішників, окрім як у тому, що сказали: "Праведник пропав, і немає людини, яка приймає до серця"? А якщо грішники згрішили, то що такого зробив праведник, що буде покараний? І що грішникам з того, що праведник помер?

⁶⁵ Пророки, Єшаягу, 22:13.

⁶⁶ Пророки, Єшаягу, 22:14.

⁶⁷ Пророки, Єшаягу, 56:12.

⁶⁸ Пророки, Єшаягу, 57:1.

124. Проте знай, що ці міри: середні, грішники, праведник, - не в окремих людях, але всі три перебувають у кожній людині у світі. Бо в кожній людині слід розрізнати три вищеописані міри.

Оскільки під час приховання лику (для) людини, тобто ще до того, як удостоївся навіть повернення з трепоту, він вважається тоді (таким, що відноситься) до міри грішників.

І потім, якщо удостоюється повернення з трепоту, вважається (таким, що відноситься) до міри середніх, як згадано вище.

А після цього, якщо удостоюється також повернення з трепоту в його четвертій стадії, тобто вічної любові, вважається закінченим праведником.

І тому (мудреці) сказали не просто "середні" та "праведники", але "міра середніх" та "міра грішників".

125. І ще треба пам'ятати, що неможливо удостоїтися четвертої стадії згаданої любові, якщо спочатку не удостоїться досягти стадії розкриття лику, що має бути у всього світу, і в цьому він здатний схилити також весь світ до чаші виправдання, як сказано раби Ельзаром, сином рабі Шимона.

І вже роз'яснено, що розкриття лику зобов'язане обернути будь-яке страждання і муку, які прийшли в період приховання лику, та зробити їх чудовими насолодами, аж до того, щоб жалкувати про малість страждань, які відчував.

А якщо так, то слід запитати: коли людина схиляє себе до чаші виправдання, зрозуміло, що пам'ятає всі страждання й муки, які були в нього під час приховання лику? Тому й існує реальність, коли всі вони обертаються для неї на чудові насолоди, як сказано вище.

Але коли вона схиляє весь світ до чаші виправдання, - звідки вона знає міру страждань й мук, які терплять усі створіння в світі, щоби зрозуміти їх, як вони схиляються до чаші виправдання, - тим самим чином, який ми роз'яснили щодо людини, яка схиляє себе саму?

І щоб не було у виправданні всього світу нестачі, в той час коли буде готова схилити їх до чаші виправдання, немає в людини жодного іншого способу, окрім як віддати перевагу самій завжди страждати на нещастя суспільства, точно так, як страждає на власні нещастя. Бо тоді буде чаша провини всього світу готова їй поблизу, як чаша провини її самої. Тож якщо удостоїться схилити себе до чаші виправдання, також зможе схилити і весь світ до виправдання та здобуде стадію закінченого праведника.

126. І з роз'ясненого зрозуміло, що якщо сама людина не страждає з суспільством, то виходить, що навіть у той час, коли удостоїлася повернення з трепоту, тобто міри середнього, написано про неї: "А ось - веселість і радість".

Це означає, що людина, яка удостоїлася благословення "Світ свій побачиш ти за життя свого" і бачить всю свою винагороду за заповідь, вготовану у прийдешньому світі, звичайно ж, "повна веселощів і радості", і каже собі: "Забивають худобу і ріжуть вівець, їдять м'ясо та п'ють вино: "Їсти (будемо) і пити, бо завтра помremo". Тобто вона сповнена великої радості завдяки винагороді, що обіцяна їй в прийдешньому світі. І про це каже з великою радістю: "Бо завтра помremo, і стягну після моєї смерті моє життя майбутнього світу у Того, хто платить".

Однак що написано про це: "І відкрито було слуху моєму Господом воїнств: не буде прощений вам гріх цей, доки не помрете". Тобто сказане умовляє його щодо тих помилок, які зробив. Бо з'ясовано, що тому, хто здійснює повернення з трепоту, його злочини обертаються лише помилками. А якщо так, то оскільки не страждав із суспільством і не може удостоїтися повернення з любові, - а тоді зловмисності обернулися б йому заслугами, - то, звичайно, його помилкам не буде жодного спокутування за життя. І як зможе він радіти життю в майбутньому світі? І про це сказано: "Не буде прощений вам цей гріх", тобто помилки, "доки не помрете". Тобто, допоки не помре, позбавлений він можливості прощення.

127. І ще каже барайта: це "міра середніх". Тобто цей вислів говорить про період, коли здійснив повернення з трепоту, і далі. І цей час зветься "середнім". "Але про міру грішників що написано?". Це означає: що (в нього) буде від того (часу), коли був занурений у приховання лику, що називалося тоді "мірою грішників"?

І роз'яснено, що повернення з трепету не виправляє того, що було з ним до того, як здійснив повернення. І тому наводиться про це інша барайта: "Приходьте, візьму вина, і нап'ємося хмелю, і буде таким самим завтрашній день". Пояснення. Ті дні та роки, які прожив у період приховання лику, коли ще не виправив їх, що називалося "мірою грішників", не бажають, щоб він помер, тому що немає у них після смерті жодної частки в майбутньому світі, адже вони є мірою грішників. .

І тому в час, коли міра середніх у ньому радіє й ликує, "бо завтра помремо", і (тоді) удостоїться життя прийдешнього світу, - разом із нею міра грішників у ньому не каже цього, а каже: "І буде таким самим завтрашній день". Тобто хоче радіти та перебувати в цьому світі вічно. Бо немає в неї ще жодної частки у майбутньому світі. Бо не виправив її, тому що немає їй іншого виправлення, окрім як через повернення з любові.

128. І про це написано: "Праведник пропав". Тобто стадія довершеного праведника, якої має удостоїтися ця людина, зникла в неї. "І немає людини, яка приймає до серця, ...що від зла загинув праведник". Бо той середній не страждав із суспільством і тому не може удостоїтися повернення з любові, яке перетворює злочини на заслуги, а зло - на чудові насолоди. І всі помилки та біди, які вистраждав, перш ніж удостоївся повернення з трепоту, все ще в силі з позиції міри грішників, які відчують зло від Його управління. А через те зло, яке вони ще відчують, не може він удостоїтися та стати закінченим праведником.

І про це мовить Писання: "І немає людини, яка приймає до серця". Тобто людина не приймає до серця, "що від зла", - тобто від "зла", яке все ще відчуває в Його управлінні з минулого часу, - "загинув праведник". Іншими словами, пропала в нього стадія праведника. І помре, і звільниться від світу лише на стадії середнього. І все це тому, що той, хто не страждає із суспільством, не удостоюється та не бачить втіхи суспільства, бо не зможе схилити їх до чаші виправдання і побачити їхню втіху. Тому ніколи не удостоїться стадії праведника.

129. Отже, з усього сказаного до цих пір ми удостоїлися дізнатися, що немає в тебе народженого жінкою, який не пройде через три згадані міри: міру грішників, міру середніх та міру праведників. І називаються мірами, оскільки походять від мір осягнення Його управління. Подібно до того, як сказали мудреці: "Тією мірою, якою міряє людина, - відміряють і їй" (Сота, 8). Бо ті, хто осягає міру Його управління зі стадії приховання лику, розглядаються у мірі грішників, - або незакінчених грішників, виходячи з одинарного приховання, або закінчених грішників, виходячи з подвійного приховання.

І згідно з їхнім розумом та відчуттям світ ведеться недобрим управлінням, не приведи Господь. Тобто "грішать" вони на себе самих в тому, що отримують від Його управління страждання і муки. І відчують лише зло весь день та ще більше "грішать", думаючи, що всі жителі світу управляються, як і вони, недобрим управлінням, не дай Боже.

І тому ті, хто осягає управління зі сторони приховання лику називаються ім'ям "грішники". Бо з глибин їхнього відчуття розкривається в них це ім'я та залежить від розуміння серця. І зовсім не важливі слова чи думка, що виправдовують Його управління в час, коли вони суперечать відчуттю всіх членів та органів чуттів, які самі не вміють брехати з примусу, як вони.

А тому ті, хто перебувають у цій мірі осягнення управління, розглядаються як такі, хто схилив себе і весь світ до чаші провини, як сказано вище в словах рабі Ельазара, сина рабі Шимона. І це з тієї причини, що (уявляють собі), як ніби всі жителі світу управляються, подібно до них самих, недобрим управлінням, - (на протиріччя тому), як личило б імені Його, благословенного: "Добрий і такий, що приносить добро поганим й хорошим".

130. Ті, хто удостоюються осягнути та відчутти Його управління у вигляді розкриття лику на його першому ступені, званому "повернення з трепоту", визначаються в мірі середніх, оскільки почуття їхні діляться на дві частини, котрі зуться "дві чаші ваг". Бо тепер, коли удостоюються "розкриття лику" у властивості "Світ свій побачиш ти за життя свого", вже осягають щонайменше звідси і далі Його добре управління, як належить Його, нехай буде благословенний Він, доброму імені. І тому є в них чаша виправдання.

Проте всі біди і ірікі страждання, які добре відбиті в їхніх почуттях від усіх тих днів і років, коли отримували управління прихованням лику, тобто з минулого, перш ніж удостоїлися згаданого повернення, - всі вони залишаються в силі і називаються "чаша провини".

І оскільки вони мають дві ці чаші, що поставлені одна проти іншої, то з моменту їхнього повернення і попереду них розташована та залишається в силі чаша провини, а з моменту їхнього повернення і позаду них розташована та обіцяна їм чаша виправдання. Таким чином, час повернення перебуває у них між виною та виправданням. І тому називаються "середніми".

131. А ті, що заслужили стадію розкриття лику другого ступеня, що називається "поверненням з любові", коли зловмисності стають для них подібними до заслуг, розглядаються як такі, хто схилив згадану "чашу провини" до "чаші виправдання".

Тобто всі страждання й муки, що висічені на кістках їхніх у той час, коли перебували під управлінням приховання лику, були схилені тепер й обернулися на "чашу виправдання", бо всяке страждання і горе перетворюється на чудову нескінченну насолоду. І називаються тепер праведниками, на ім'я тих, хто виправдовує управління Його, благословенного.

132. І слід знати, що згадана міра середніх має місце також і в той час, коли людина перебуває навіть під управлінням приховання лику. Оскільки за допомогою додаткових зусиль у вірі в винагороду та покарання розкривається їм світло великої впевненості у Всевишньому. І удостоюються в свій строк ступеня розкриття Його лику, благословенний Він, у мірі середніх. Але недолік у тому, що не можуть вони вистояти у своїх якостях, аби залишатися такими постійно. Бо залишатися так постійно можливо лише через повернення з трепоту.

133. Також слід знати, що сказане нами про те, що свобода вибору буває лише під час приховання лику, не має на увазі, що після того, як (людина) удостоїлася управління розкриттям лику, немає в неї більше жодної турботи та зусиль у занятті Торою та заповідями. Але більше того, основна робота в Торі і заповідях як належить починається після того, як удостоїлася людина повернення з любові. Бо лише тоді можна їй займатися Торою та заповідями в любові й трепоті, як заповідано нам. А "світ створений лише для закінчених праведників" (Брахот, 61).

Але схоже це на царя, який побажав вибрати собі всіх найвірніших, люблячих його людей країни і увести їх в його роботу всередині палацу його. Що зробив: віддав відкритий наказ країною, щоб кожен, хто бажає, великий чи малий, прийшов до нього займатися внутрішніми роботами в його палаці. Але поставив із своїх рабів численних стражників на вході до палацу і на всіх шляхах, що ведуть до палацу його, і наказав їм хитрістю вводити в оману всіх, хто наближається до його палацу та збивати їх з дороги, що веде до палацу.

І, звичайно ж, всі жителі країни побігли до палацу царя, але були збиті хитрістю старанних стражників. І багато з них перемогли тих (вартових) аж до того, що змогли наблизитись до входу до палацу. Проте стражники біля входу були найстараннішими. І будь-кого, хто наближався до входу, відволікали і збивали з великою запопадливістю, доки не повертався так само, як прийшов.

І знову прийшли та повернулися, і знову зміцнилися, і знову прийшли та повернулися, і так повторювали заново кілька днів і років, аж доки не втомилися намагатися. І лише герої серед них, які володіли (необхідною) мірою терпіння, перемогли тих стражників, і, розчинивши вхід, удостоїлися відразу побачити лик царя, який призначив кожного на посаду, що підходить йому.

І, безумовно, з того часу й надалі більше не було в них справ із цими стражниками, які на вході відволікали й збивали їх, та робили гірким життя їх кілька днів і років, знову і знову. Тому що удостоїлися працювати і служити перед пишнотою світла лику царя всередині його палацу.

Так само і в роботі закінчених праведників: вибір, що ведеться в період приховання лику, звичайно ж, не ведеться більше від того часу, як розчинили вхід до досягнення явного управління. Однак починають основну роботу Його на стадії розкриття лику і тоді починають крокувати численними сходами драбини, що встановлена на землі, вершина якої досягає небес, в таємниці сказаного в Писанні: "А праведники будуть йти від успіху до успіху"⁶⁹. І як сказали вчителі наші, благословенної пам'яті: "Кожен праведник заздрить славі товариша свого", коли ці роботи готують їх до волі Творця, щоби здійснився в них Його задум творіння: "насолодити Його створіння" з Його, благословенного, добротою і щедрістю.

⁶⁹ Писання, Псалми, 84:8.

134. І бажано знати цей вищий закон: немає для тебе ніякого розкриття, крім як там, де було приховання. Як і в справах цього світу, де відсутність передуює виникненню, і проростання пшениці розкривається лише там, де вона була посіяна та згнила. Так само і у вищих речах: приховання та розкриття співвідносяться як ґніт і світло, що лине до нього. Бо через будь-яке приховання, що приходить до виправлення, розкривається світло, яке відноситься до роду цього приховання. І світло, що розкрилося, лине до нього, як світло до ґноту. І пам'ятай це на всіх своїх шляхах.

135. І разом з цим зрозумій сказане мудрецьми, що вся Тора - це імена Святого, благословенний Він. І на перший погляд, слова ці незрозумілі, оскільки ми знаходимо безліч грубих слів, як, наприклад, імена грішників: Фараон, Білам та їм подібні, і "заборона", і "погань", і жорстокі прокляття у двох умовляннях, тощо. І як можна зрозуміти, що всі вони будуть іменами Святого, благословенний Він?

136. І щоб зрозуміти це, треба знати, що наші шляхи - не Його шляхи. Тому що наші шляхи - прийти від недосконалого до досконалості, а Його шляхом приходять до нас всі розкриття з досконалості до недосконалого. Бо спочатку створюється і виходить перед Ним закінчена довершеність, і ця довершеність сходить від Його лику, благословенний Він, і розповсюджується, скорочення за скороченням, через кілька ступенів, поки не приходить до останнього, найбільш скороченого етапу, що відповідає нашому матеріальному світу. І тоді воно розкривається нам тут, у цьому світі.

137. І зі сказаного урозумій, що свята Тора, висоти достойності якої немає межі, не створилася і не вийшла перед Ним відразу такою, якою постає нам тут, у цьому світі, адже відомо, що "Тора і Святий, благословенний Він, - одне це". А у Торі цього світу це зовсім не помітно.

І мало того, для того, хто займається нею по лішма стає його Тора смертельною отрутою. Але, як сказано вище, спочатку коли була створена перед Ним, то створилася і вийшла в абсолютній досконалості, тобто буквально у властивості "Тора і Святий, благословенний Він, - одне це". І це те, що називається "Тора Ацилуту", як написано в передмові до Тікуней Зогар, стор.3: "Він, те, що оживляється та породжується Ним, - єдине в Ньому".

А потім спустилася від лику Його і поступово скоротилася багатьма скороченнями, поки не була дана на Синаї, коли була написана такою, якою постає нам тут у цьому світі, у своєму облаченні в грубі шати матеріального світу.

138. Однак знай, що хоча відстань від облачень Тори в цьому світі до облачень, що в світі Ацилут, незмірна, водночас у самій Торі, а саме у світлі, що всередині (її) шат, немає жодної відмінності між Торою Ацилуту і Торою цього світу. І це таємниця сказаного в Писанні: "Я, АВАЯ, не змінився" (Малахі, 3:6).

І більше того, ці грубі шати, що в нашій Торі Асія, анітрохи не є менш цінними у порівнянні зі світлом, що в них вдягається. Але навпаки, їхня важливість незмірно перевищує, з погляду їхнього кінцевого виправлення, всі чисті її вбрання, котрі у вищих світах.

І це тому, що приховання є причиною розкриття. Приховання, після свого виправлення під час розкриття, стає розкриттям, як ґніт - світлом, що лине до нього. І чим більше приховання, тим під час його виправлення розкриється і буде линути до нього більше світла. Таким чином, усі ці грубі облачення, в які вдяглася Тора в нашому світі, анітрохи не менш цінні, ніж світло, яке в них вдягається, а навіть навпаки.

139. І так переміг Моше ангелів своїм доводом: "Хіба є серед вас заздрість? Чи є серед вас зла основа?" (Шабат, 89). Тобто, як з'ясовано, більше приховання розкриває більше світло. І показав їм, що за допомогою чистих шат, в які одягається Тора у світі ангелів, не можуть розкритися великі світла, як це можливо в облаченнях цього світу.

140. Отже, з'ясовано, що немає жодної відмінності, не дай Бог, у чомусь від Тори Ацилуту, де "Тора і Святий, благословенний Він, - це одне", і до Тори, що в цьому світі. А вся різниця лише в облаченні, оскільки шати в цьому світі покривають Святого, благословенний Він, і приховують Його.

І знай, що на ім'я Його облачання в Тору називається Він ім'ям "Вчитель", щоби повідомити тобі, що навіть під час приховання лику і навіть у стадії подвійного приховання Святий, благословенний Він, перебуває в Торі і вдягнений у неї. Бо Він - "Учитель (море מור)", а вона - "Вчення (тора תורה)".

Але брутальні шати Тори перед нашими очима - як крила, що покривають і приховують Вчителя, благословенний Він, який вдягнений і ховається в них. Однак коли людина удостоюється розкриття лику поверненням з любові на четвертій стадії, мовиться про неї: "І не буде більше ховатися Вчитель твій, і очі твої будуть бачити Вчителя твого" (Єшаягу 30:20). Бо з того моменту і далі облачення Тори не покривають і не приховують більше Вчителя. І розкривається їй навіки, що "Тора і Святий, благословенний Він, - це одне".

141. І з цього зрозумій слова мудреців про написане: "Мене залишили, а Тору Мою зберегли". Що означає: "Добре, якби Мене залишили, а Тору Мою зберегли, - світло, що в ній, повертає їх до добра" (Єрусалимський талмуд, Хаґіга, гл.1, закон 7), що на перший погляд є дивним. Але мається на увазі, що вони постилися і мучилися, аби знайти розкриття Його лику, як сказано: "Близькості Всесильного бажають" (Єшаягу, 58:2). І каже їм Писання від імені Творця: "Добре, якби ви залишили Мене, тому що всі ваші зусилля марні та без користі, бо не знаходжуся Я ніде, окрім як у Торі. Тому зберігайте Тору. І там шукайте Мене. І світло, що у ній, поверне вас до джерела, і знайдете Мене", як роз'яснено вище про написане: "І ті, хто шукають Мене, знайдуть Мене".

142. А тепер незначною мірою можна прояснити суть мудрості кабали, - так, аби вистачило для вірного уявлення про природу цієї мудрості, щоби не вводити себе в оману хибними уявленнями, котрі маси здебільшого представляють собі.

І потрібно, щоб ти знав, що свята Тора ділиться на чотири аспекти, які охоплюють усю дійсність.

Бо у всій дійсності цього світу розрізняються три аспекти, і вони називаються "світ, рік, душа".

Четвертим аспектом (є) засоби існування цих трьох частин реальності, а саме їхнє живлення, управління та усі їхні події.

143. Пояснення.

1) Зовнішні аспекти реальності, такі як небеса, небосхили, земля, моря і т.п., які згадуються у святій Торі, - все це називається ім'ям "світ".

2) Внутрішні аспекти реальності, тобто людина, худоба, звір, птах, за видами їх і т.п., що наводяться в Торі, які перебувають у вищезгаданих місцях, званих "зовнішньою стороною", - вони називаються "душа".

3) Розвиток дійсності в їхніх (тобто душ) поколіннях називається причиною та наслідком. Наприклад, розвиток глав поколінь від Адама Рішона до тих, хто прийшов у землю (Ізраеля) Єгошуа і Калева, який наводиться в Торі, коли батько вважається "причиною" своєму синові, "наслідку" завдяки йому, - аспект цього розвитку деталей реальності шляхом причини і наслідку називається "рік".

4) А всі засоби існування всієї реальності, як у зовнішньому (аспекті), так і у внутрішньому, з усіма образами їхньої поведінки та їх подіями, які наведені у Торі, іменуються "існуванням реальності".

144. І знай, що чотири світи, звані в кабалі: "Ацилут", "Брія", "Єцира" та "Асія", у той час коли розповсюдилися та вийшли, - вийшли один з одного, як печатка та відбиток. Тобто так само, як і все, що написано на печатці, неодмінно розкривається і виходить на її відбитку, - не менше й не більше.

Так само було і при розповсюдженні світів, - всі чотири аспекти: світ, рік, душа та їхнє існування, що знаходилися у світі Ацилут, вийшли, відбилися і розкрилися за їхньою подобою у світі Брія. І в такому ж порядку – зі світу Брія у світ Єцира, аж до світу Асія.

Таким чином, всі три стадії в реальності, звані світ, рік, душа, з усіма засобами їхнього існування, які розташовані перед нашими очима в цьому світі, походять і розкриваються тут зі світу

Єцира. А світ Єцира - з того, що вище за нього, тобто джерело всіх тих численних деталей, що перед нашими очима, - у світі Ацилут. І мало того, навіть те нове, що оновлюється і виникає сьогодні в цьому світі, - кожне оновлення має насамперед розкритися нагорі у світі Ацилут. А звідти приходить, розповсюджується і розкривається нам у цьому світі.

І про це сказали наші мудреці: "Нема в тебе травинки внизу, щоб не було в неї долі і наглядача згори, який вдаряє по ній і каже їй: "Рости!" (Берешит раба, гл.10). І це таємниця (казаного): "Не поворухне людина пальцем унизу, доки не проголосять про неї згори" (Хулін, 7/2)

145. І знай, що властивості облачень Тори в трьох аспектах реальності світ-рік-душа та в їхнє існування в цьому світі, є матеріальними. Звідси є у нас заборона, скверна та вада, що приходять у відкритій Торі. При цьому, як роз'яснено вище, Святий, благословенний Він, одягнений в неї в таємниці: "Тора і Святий, благословенний Він - це одне", але в потаємному і великому прихованні, оскільки ці матеріальні шати суть крила, які покривають і приховують Його. Проте облачення Тори в аспектах чистих світу, року, душі та їхнє існування у трьох вищих світах, званих Ацилут, Брія, Єцира, іменуються в своїй сукупності "мудрістю кабали".

146. Таким чином, мудрість кабали і відкрита Тора суть одне й те саме. Але доки людина отримує у стадії приховання лику, і Святий, благословенний Він, ховається в Торі, вважається, що вона займається відкритою Торою. Тобто не підготовлена до того, щоб отримати якесь світіння від Тори світу Єцира, не кажучи вже про те, що вище за світ Єцира.

А коли людина удостоюється розкриття лику, тоді починає займатися мудрістю кабали. Оскільки самі облачення відкритої Тори витончилися для неї, і його Тора стала Торою світу Єцира, званою "мудрістю кабали". І навіть (коли) удостоюється Тори світу Ацилут, це не означає, не дай Бог, що змінилися в неї букви Тори, а лише ті ж самі облачення відкритої Тори для нього потоншали і стали дуже чистими, в таємниці сказаного в Писанні: "І не буде більше ховатися Вчитель твій і очі твої будуть бачити Вчителя твого". І тоді стають вони властивістю: "Він, те, що оживлюється і породжується Ним - єдине в Ньому".

147. І щоби трохи наблизити це до сприйняття, я наведу тобі приклад. Приміром, поки людина перебувала в періоді приховання лику, букви та облачення Тори безумовно приховували Святих, благословенний Він, зважаючи на те, що (людина) терпіла невдачі через зловмисність та помилки, які робила. І тоді перебувала під загрозою покарання, грубих облачень, що в Торі, які є скверною, заборонаю, вадою тощо.

Однак у той час коли удостоюється відкритого управління і стадії повернення з любові, коли зловмисності стають у неї заслугами, то всі зловмисності та помилки, в яких зазнавала невдачі з часу свого перебування під прихованням лику, зняли тепер грубі й дуже гіркі шати і вдяглися в облачення світла, заповіді та заслуг. Бо ті грубі шати самі обернулися на заслуги, і тепер вони - облачення, що походять зі світу Ацилут або Брія і не покривають, приховуючи "Вчителя". І більше того: "І очі твої будуть бачити Вчителя твого".

Адже немає жодної різниці в будь-чому між Торою світу Ацилут і Торою, яка в цьому світі, тобто між мудрістю кабали та відкритою Торою, а вся різниця лише у властивості людини, яка займається Торою. І роками займаються Торою, воістину одним законом і тою ж самою мовою, але, водночас, в одного буде Тора як мудрість кабали і Тори Ацилута, а в іншого буде відкритою Торою Асія. І добре зрозумій це.

148. І тим самим зрозумій справедливність слів Гаона із Вільно, благословенної пам'яті (у молитовнику, у благословенні Тори), який написав, що починають Тору з таємниці, тобто з відкритої Тори Асія, - яка є укритою, де Всевишній ховається повністю. А потім (займаються) натяком, тобто тим, що найбільше розкривається в Торі Єцира. Доки не удостоїться простого сенсу, і це таємниця Тори Ацилута, яка називається "простий сенс", бо зняла з себе всі облачення, які приховують Всевишнього.

149. І після того, як ми сюди дійшли, можна дати деяке поняття та визначення про чотири світи, що відомі в мудрості кабали під іменами Ацилут, Брія, Єцира і Асія святості, та про чотири світи АБЕА⁷⁰ кліпот, які розташовані у таємниці "одне проти іншого", - проти АБЕА святості. І

⁷⁰ Аббревіатура назв "Ацилут, Брія, Єцира, Асія".

зрозумій це з вищевикладеного пояснення чотирьох стадій осягнення Його управління і чотирьох ступенів любові. І роз'яснимо спочатку чотири світи АБЄА святості. І почнемо знизу, зі світу Асія.

150. Так ось, вище роз'яснені дві перші стадії управління у властивості приховання. І знай, що обидві вони - категорія світу Асія. І тому написано в книзі Древо життя (врата 48, гл.3), що більшість світу Асія - зло, а та малість добра, що є у ньому, також змішана зі злом до невпізнанності. Такими є його слова.

Це означає, що зі сторони одинарного приховання простягається здебільшого зло, тобто страждання і біль, які відчувають ті, хто отримує це управління. А зі сторони подвійного приховання виходить, що також добро змішане зі злом, і добро абсолютно невиразне.

Перша стадія розкриття лику - це властивість "світу Єцира", і тому написано в Древі життя (врата 48, гл.3), що половина світу Єцира - добро, а половина - зло. Тобто, той, хто осягає першу стадію розкриття лику, котра є першою стадією залежної любові, що називається лише "поверненням з трепоту", зветься "середнім", і він наполовину є винним та наполовину виправданим.

Другий ступінь любові теж є залежним, але лише немає між ними (людиною та Всевишнім) жодної пам'яті про шкоду і якесь зло. І так само - третій ступінь любові, котрий є першою властивістю "незалежної любові". Обидві вони - властивість "світу Брія". І тому написано в Древі життя (врата 48, гл.3), що світ Брія - це "в більшості - добро, і малість зла, але ця малість зла нерозрізнювана". Вивчи там уважно.

Тобто, як сказано вище, у поясненні барайти, що через те, що середній удостоюється однієї заповіді, він схиляє себе до чаші виправдання і тому називається "здебільшого добрим". Іншими словами - це другий ступінь любові. А та нерозрізнювана дешиця зла, яка є у світі Брія, впливає з третьої стадії любові, яка є незалежною. І хоча він уже схилив себе до чаші виправдання, проте все ще не схилив весь світ, і тому виходить, що мала його частина - зло, бо це любов ще не на стадії вічності. Однак ця малість непомітна, оскільки він ще не відчув жодного зла та шкоди навіть по відношенню до інших.

А четверта стадія любові, тобто "любов, яка є незалежною ні від чого, і вічною" - це властивість світу Ацилут. І про це написано у Древі життя, що у світі Ацилут немає зовсім ніякого зла. І там - таємниця сказаного в Писанні: "Не оселиться у Тебе зло"⁷¹. Бо після того, як схилив також і весь світ до чаші виправдання, - любов є вічною і абсолютною, та не представиться більше ніколи жодного покриття і приховання. Адже там - місце остаточного розкриття, як сказано: "І більше не буде ховатися Вчитель твій, і очі твої будуть бачити Вчителя твого". Бо знає вже всі справи Святого, благословенний Він, з усіма створіннями на стадії справжнього управління, що розкривається з Його імені: "Добрий і такий, що приносить добро поганим і хорошим.

151. І звідси зрозумій також властивості чотирьох світів АБЄА кліпот, розташованих навпроти АБЄА святості в таємниці: "одне проти іншого зробив Творець"⁷². Бо система кліпот Асія знаходиться в стадії приховання лику на двох її рівнях, і ця система панує для того, щоби змусити людину схилити все до чаші провини, не дай Бог.

Світ Єцира кліпи тримає у руках чашу провини, що не виправлена у святому світі Єцира. І тим самим панує над середніми, які отримують від світу Єцира, в таємниці: "одно проти іншого зробив Творець".

Світ Брія кліпи - є в його руках така сама сила, щоби скасувати залежну любов, тобто скасувати лише те, від чого вона залежить. І це недосконалість у любові другого ступеня.

А світ Ацилут кліпи тримає в своїх руках ту малість зла, присутність якого непомітна у світі Брія в силу третього ступеня любові. І хоча це справжня любов у силу Доброго і такого, що приносить добро, яка є властивістю святого світу Ацилут, - причина в тому, що не удостоївся схилити таким же чином і весь світ до чаші виправдання, і є сила в руках кліпи скинути любов в силу управління над іншими.

⁷¹ Писання, Псалми, 5:5.

⁷² Письма, Коелет, 7:14.

152. І про це написано в Древі життя, що світ Ацилут кліпот розташований проти світу Брія, а не проти світу Ацилут. Тобто, як роз'яснено, у світі Ацилут святості, звідки походить четверта властивість любові, немає влади кліпот, оскільки (людина) вже схилила увесь світ до чаші виправдання і знає всі справи Всевишнього також і в управлінні всіма створіннями від осягнення імені Його, благословенного: "Добрий і такий, що приносить добро поганим і хорошим".

Але у світі Брія, звідки походить третій ступінь любові, який ще не схилив увесь світ, є ще зачіпка для кліпот. Однак ці кліпот вважаються Ацилутот кліпот, будучи розташованим проти четвертої властивості, яка є "любов'ю, що незалежна ні від чого". А ця любов - властивість Ацилута.

153. Докладно роз'яснені чотири світи АБСА: святості та кліпот. Вони є категоріями кожного світу. Але через аспект нестачі, що є у світі, який протилежний святості, вони (тобто такі світи) називаються чотирма світами АБСА кліпот.

154. І ось, ці слова достатні будь-якому учню, щоби відчув у своїй свідомості суть мудрості кабали певною мірою. І він гідний знати, що більшість авторів книг по кабалі адресували свої книги лише тим вивчаючим, які вже удостоїлися розкриття лику і всіх вищих осягнень. Але не слід питати: якщо вони вже удостоїлися осягнення, то знають все з власного осягнення, - навіщо ж їм ще вивчати кабалістичні книги інших?

Однак не від мудрості це питання. Бо це подібно до того, хто займається відкритою Торою і не має жодного пізнання про заняття цього світу в аспектах світ-рік-душа в цьому світі, не знає подій, (що відбуваються) з людьми, їхньої поведінки по відношенню до себе, та їхньої поведінки з іншими, які не знають тварин, звірів та птахів у цьому світі. І хіба можеш ти подумати про те, що така людина буде здатна зрозуміти якесь питання в Торі як належить? Адже вона би перевертала поняття в Торі від зла на добро, а від добра на зло, і не розібралася б ні в чому.

Так само і в тому питанні, що перед нами: хоча людина й удостоюється осягнення, і навіть осягнення з Тори Ацилута, у будь-якому випадкові вона знає звідти лише те, що стосується її власної душі. Однак все ще повинна пізнати всі три категорії світ-рік-душа у всіх їхніх подіях та поведінці досконалим пізнанням, аби змогла зрозуміти аспекти Тори, що належать до того світу. І ці аспекти у всіх їхніх деталях й подробицях роз'яснюються в книгах Зогара і в справжніх книгах по кабалі, які кожен мудрець і розумна (людина) повинні вивчати вдень і вночі.

155. І тому слід запитати: якщо так, то чому зобов'язали кабалісти кожну людину вивчати мудрість кабали?

Однак є в цьому велика та достойна оголошення річ. Існує неоціненно чудова властивість для тих, хто займається мудрістю кабали: хоча не розуміють того, що вчать, але через сильну волю і бажання зрозуміти те, що вчать, пробуджують на себе світла, які оточують їхні душі.

Пояснення. Кожній людині з Ізраеля забезпечено наприкінці набути всіх чудових осягнень, якими в задумі творіння замислив Всевишній насолодити всі створіння. А той, хто не удостоївся в цьому кругообороті, удостоїться в другому кругообороті тощо, - допоки не вдасться завершити задум Його, благословенного, в якому вона була задумана.

Так от, доки не удостоїлася людина своєї довершеності, визначаються для неї ті світла, які мають прийти до неї, як оточуючі світла. Їхнє значення в тому, що стоять наготові для неї, проте вони чекають від людини, щоб очистила своє клі отримання, і тоді вдягнуться світла в ці підготовлені келім.

І тому навіть якщо й бракує їй келім, у той час, коли людина займається цією мудрістю і згадує імена світла і келім, до яких у властивостях її душі є відношення, вони відразу світять їй певною мірою. Однак вони світять їй без облачання у внутрішню частину її душі, оскільки бракує келім, підготовлених для їхнього отримання. Однак свічення, яке вона отримує щоразу під час занять, притягує на неї благовоління з небес і наділяє її достатком святості й чистоти, що дуже наближає людину до того, щоб досягла своєї досконалості.

156. Але є сувора умова під час заняття цією мудрістю: не матеріалізувати сказане уявними та матеріальними поняттями, бо тим самим порушують (заповідь): "Не роби собі ідола та жодного зображення"⁷³, не дай Бог. Адже тоді навпаки, - зазнають шкоди замість користі. І тому з обережності застерігали мудреці, щоб вивчали цю мудрість лише після сорока років або з вуст вчителя тощо. І все це - через сказане.

Тому з таким наміром я підготував на Древо життя тлумачення "Панім меїрот і панім масбірот", створене мною, щоби врятувати тих, хто вивчає, від будь-якої матеріалізації.

Але після того, як були надруковані і поширені серед вивчаючих перші чотири частини з цього тлумачення, я побачив у них, що все ще не виходить у мене належним чином пояснити так, як я задумав. І вся велика праця, коли я намагався роз'яснювати та розширювати (пояснення) щоб воно було зрозумілим без труднощів, була майже марною.

Це було через те, що вивчаючі не відчували великого обов'язку дбати про пояснення кожного слова, повертаючись до нього кілька разів так, щоб пам'ятати його досить добре протягом (вивчення) книги у кожному місці, де є це слово. А через те, що забуте (значення) якогось слова, плуталися в них ці поняття. Адже через точність поняття брак тлумачення одного слова достатній для того, щоб зробити неясним у них все, що вивчається.

Так ось, щоб це виправити, я почав складати "тлумачення слів" в алфавітному порядку на всі наведені в книгах по кабалі слова, які необхідно було пояснити⁷⁴. З одного боку я збирав роз'яснення Арізала та інших перших кабалістів, - усе те, що вони сказали про це слово, а з іншого боку пояснював сутність всіх їхніх тлумачень. І я встановив точне визначення для пояснення слова таким чином, що було б достатнім вивчити його для того, щоби розуміти в будь-якому місці, де зустріне це слово у всіх справжніх книгах по кабалі, - від перших до останніх. І так я зробив би з усіма словами, що зустрічаються в мудрості кабали.

Так ось, вже надруковані, з Божою допомогою, слова, що починаються з літери "алеф", а також деякі, (що починаються) з букви "бет". І лише з однієї сторони вони вже є близькими до тисячі сторінок. Втім, через брак грошей я припинив цю роботу на її початку, і вже близько року більше не продовжую цієї важливої роботи. І знає лише Всевишній, чи зможу я взятися за це знову, тому що витрати надзвичайно великі і немає зараз у мене помічників.

І тому тепер я взяв для себе інший шлях, - подібний (до сказаного): "спіймав мало - спіймав"⁷⁵. І це дана книга, - "Вчення про десять сфірот" за Арізалем. У ній я зібрав з книг Арізала, особливо з його книги "Древо життя", всі основні статті, які стосуються пояснення десяти сфірот, розмістивши їх на початку кожної сторінки. На них я зробив розширене пояснення, що має назву "Ор пнімі (Внутрішнє світло)", і друге пояснення, зване "Внутрішнє споглядання", які пояснюють усі слова та всі поняття, що наводяться в реченнях Арізала на початку сторінки, - у простоті та легкій мові, наскільки я зміг.

Я розділив книгу на шістнадцять частин, де кожна частина буде однією темою про особливе поняття десяти сфірот. "Ор пнімі" пояснює, переважно, слова Арізала, наведені у цій темі, а "Внутрішнє споглядання" переважно роз'яснює її суть у загальному охопленні. І до них я впорядкував "таблицю питань" і "таблицю відповідей" про всі слова та всі поняття, що наводяться в цій частині.

І після того, як той, хто вивчає, завершить (вчити) певну частину, нехай спробує сам, - чи зможе він правильно відповісти на кожне запитання, наведене у "таблиці питань". А потім нехай повернеться і подивиться в "таблицю відповідей", - у відповідь, що відноситься до номера цього питання, щоби з'ясувати, чи правильно він відповів. І навіть якщо знає добре, щоб відповісти на питання по пам'яті, разом з тим нехай повертається до питань дуже багато разів, поки не будуть як "покладені в коробку". Бо тоді він зможе згадати слово в той час, коли воно йому

⁷³ Тора, Шмот, 20:3.

⁷⁴ Тлумачний словник кабалістичних термінів. Ймовірно, йдеться про книгу Бааль Сулама "Ор баїр (ясне світло)".

⁷⁵ Повністю: "Багато впіймав - не впіймав, упіймав мало - впіймав". Це вираз з Талмуда (Бава меція, 7/1), який означає, що ті, хто намагається взяти нерозумну кількість (або отримати занадто багато), можуть не досягти успіху, або втратити те, що отримали, і залишитися ні з чим.

знадобиться, або принаймні згадає його місце, щоб потім знайти його. "І бажання Творця в руці його здійсниться"⁷⁶.

Порядок вивчення

Спочатку до кінця книги вивчи (її) "панім", - тобто слова Арізаля, що надруковані на початку сторінок. І, незважаючи на те, що не розумієш, повертайся до них кілька разів подібно (до сказаного): "від початку до завершення, а вихваляння - у тлумаченні" Після цього вивчи пояснення "Ор пнімі". І постарайся при цьому так, щоби зміг вивчити і добре розуміти "панім" навіть без допомоги поясненням. Потім вивчи пояснення "Внутрішнього споглядання", доки не зрозумієш і не запам'ятаєш його все. Після всього цього випробуй себе у "таблиці питань". І коли відповіси на запитання, - подивися відповідь, яка позначена тією самою цифрою, що й питання. Так само зроби по кожному питанню. Будеш вчити, запам'ятовувати і повторювати їх по кілька разів, допоки добре не запам'ятаєш їх, (щоб були) як "покладені в коробці". Бо буквально на кожному слові в третій частині потрібно добре пам'ятати все, (що вивчене в) двох перших частинах, - тоді не буде слабкого розуміння, ані нестачі. Але найгірше, коли той, хто вивчає, зовсім не відчуває, що забув, або слова стають нерозбірливими в його очах, або виходить у нього по суті помилкове тлумачення через його забудькуватість. І зрозуміло, що одна помилка призводить до десяти інших помилок, до того, що він не приходить до повного нерозуміння і буде змушений залишити навчання.

Автор

⁷⁶ Пророки, Єшаягу, 53:10.

Скорочення та лінія

קו מצומצם

Глава 1

Пояснює сутність першого скорочення, коли скоротилося світло Ейн соф⁷⁷, благословенний Він, щоб утворити⁷⁸ неецалім⁷⁹ і створити створіння⁸⁰

Перед скороченням Ейн соф наповнював усю реальність

***1) Знай, що перш ніж були утворені неецалім і створені створіння, просте вище світло наповнювало всю реальність. І не було жодного порожнього місця у властивості порожнього повітря та простору, а все було заповнене цим простим світлом Ейн соф. І не було в ньому ні властивості рош (голова, початок), ані властивості соф (закінчення), а все було єдиним, простим, рівномірним у єдиній рівності світлом. І воно називається світлом Ейн соф.**

*Древо життя, врата 1, гілка 1

Ор пнімі

Слід пам'ятати, що вся мудрість кабали ґрунтується на поняттях духовних, які не займають ні місця, ані часу. Для них не характерні відсутність та зміни. Усі зміни, про які йдеться у цій мудрості, не означають, що перший стан зникає, отримуючи іншу форму. Але зміни, про які йдеться, - це лише процес додавання (нової) форми, а первісна форма не видаляється зі свого місця, бо відсутність і зміна - це особливість матеріального. І в цьому вся складність для початківців, оскільки поняття у висловлюваннях вони сприймають матеріально, в рамках часу та місця, заміни та зміни, тоді як автори (кабалістичних праць) використовують їх лише як символи (цього) світу, (які вказують) на вищі корені. І тому намагайся тлумачити кожне слово у його духовному сенсі, абстрагованому від місця, часу та зміни. І на тих, хто вивчає, покладений (обов'язок) добре запам'ятати в пам'яті значення цих слів, оскільки неможливо повертатися до їхнього роз'яснення щоразу.

Питання [55-56](#)

1. Знай, що перш ніж. Поняття духовного часу буде докладно роз'яснене далі, у Внутрішньому спогляданні, наприкінці, зі слова "Ще" (гл.[9](#)).

2. Просте вище світло. Тобто світло, яке розповсюджується з сутності Творця⁸¹, благословенний Він. І знай, що всі імена та образи, які використовуються в мудрості кабали, - вони, не дай Бог, не про сутність Творця, а лише про світло, що розповсюджується з сутності Його, благословенного. Однак про Його сутність у нас немає жодного слова та висловлювання взагалі. Бо таке правило: все, що не досягнуте, не може бути визначене ім'ям. Пам'ятай про це і не помилися.

Питання [73](#)

⁷⁷ Досл.: Нескінченний, Нескінченність.

⁷⁸ Використовується дієслово "лехеециль", що буквально означає "підняти в достоїнстві".

⁷⁹ Похідне від слова "лехеециль" поняття "неецаль (мн. - неецалім)" означає створіння, яке знаходиться в явному сприйнятті Творця. Воно буде розглянуто далі у примітці 84 до п.6 Ор пнімі, разом із поняттям "Маациль".

⁸⁰ Поняття "нівраїм (однина: нівра)", буквально означає "живі істоти". У кабалістичному контексті перекладається як "створіння". Походить від дієслова "бар (створити ззовні)", тобто означає щось створене ззовні від того, хто Творить, і не знаходиться в Ньому.

⁸¹ У книзі використовують різні імена Бога. В даному випадку використане ім'я "Боре (בורא)", яке означає Бога, що створює щось ззовні від Себе. Мудреці тлумачать це слово як "прийди і побач (бо-ре)", що означає можливість його досягнення. Це ім'я перекладатиметься словом "Творець". Ім'я "Маациль", значення якого пояснене у примітці 84 до п.6 Ор пнімі, перекладатиметься ім'ям "Сотворитель". Ім'я "Йоцер", що означає "Той, хто створює" у значенні "перетворює, випромінює світло", буде перекладатися теж словом "Сотворитель". Ім'я "га-Шем" зазвичай означає Малхут вищого ступеня і буде перекладатися словом "Всевишній". Іноді автор використовує епітети "Святий", "Благословенний", "Милосердний".

3. Наповнювало усю реальність. На перший погляд, дуже дивно: тут він не каже, що до цього були створені світи, а якщо так, - яка ж існує реальність, котру вище світло має наповнити? А справа в тому, що всі світи і всі душі - існуючі та майбутні, створені з усіма їхніми долями аж до (досягнення) цілі їх виправлення, - всі вони вже включені до Ейн соф, благословенний Він, у всій їхній пишноті та в усій їхній наповненості. Таким чином, у спільній реальності, що перед нами, ми можемо визначити дві основи. Основа перша, - коли вони постійні та існують в Ейн соф, благословенний Він, у всій довершеності й пишноті. Основа друга, - як вони перед нами впорядковані, розвиваються та оновлюються після першого скорочення в п'яти світах, іменованих Адам Кадмон, Ацилут, Брія, Єцира та Асія, як буде описано далі.

І про це сказано равом⁸², що вище світло, яке простягнулося від сутності Його, благословенного, "наповнювало всю реальність", - тобто про першу основу загальної реальності в стадії, коли вони впорядковані та існують в Ейн соф, благословенний Він, до першого скорочення. І (рав) сповіщає нас, що вище світло наповнювало їх повністю, - так, що не залишалося в них жодного порожнього місця, щоб можна було додати в них якесь і в чомусь довершеність та виправлення. (І уважно вивчи це тут у Внутрішньому спогляданні).

Питання [33](#), [74](#)

4. І не було жодного порожнього місця. Пояснення. Перш ніж були створені світи, коли був тільки один Ейн соф, не було там "порожнього місця", тобто місця недоліку, який був би здатний отримати в себе аспект виправлень, бо вище світло заповнювало це місце так, що не залишило нижнім місця обмежити себе в ньому для додавання чогось до його довершеності. І лише внаслідок зробленого скорочення, як написано далі, відновилася потреба і виникло вільне для виправлень місце. Але не помиляйся, (уявляючи), що у книзі йдеться про матеріальне місце.

Питання [44](#)

5. У вигляді пустого повітря. Не мається на увазі матеріальне повітря, не дай Бог, але так називається категорія духовного світла. Бо в кожному цілому парцуфі є дві категорії світла: світло Хохма та світло хасадім. Світло Хохма - це аспект сутності парцуфа, тобто властивість його життєвості. А світло хасадім - це в парцуфі лише світло облачення на світло Хохма, оскільки світло Хохма не може вдягнутися у парцуф, якщо не буде раніше вдягнене у світло хасадім. Але іноді, коли парцуфи перебувають у катнуті (тобто в малому стані), є в них лише світло хасадім. І знай, що це світло хасадім називається "повітря (авір)" або "вітер (руах)". А будучи самим по собі, без світла Хохма, воно зветься "порожнім повітрям", тобто воно порожнє від світла Хохма і очікує на те, щоби світло Хохма поширилося всередині нього та наповнило його. І повідомляє нам рав, що перш ніж були створені світи, - тобто в Ейн соф, благословенний Він, - не було цієї властивості порожнього повітря в реальності взагалі, оскільки немає там потреби у будь-чому.

Питання [6-7](#), [50](#)

6. І простору. Перш ніж пояснити це слово, необхідно зрозуміти, у чому сутність духовного клі⁸³. А вона в тому, що оскільки неецаль отримує достаток своєї життєвості від Маациля⁸⁴, то обов'язково є в нього прагнення та пристрасть до того, аби отримати цей достаток від Нього, благословенного. І знай, що міра цих прагнення і пристрастного бажання - це сукупність всього матеріалу, який є в неецалі. Таким чином, все те, що є у створінні окрім цього матеріалу, вже відноситься не до властивості його матеріалу, а до аспекту його блага, яке він отримує від Маациля. І не тільки це, але цей матеріал ще й відміряє величину рівня кожного неецалю, кожного парцуфа, кожної сфери. Адже розповсюдження вищого світла від Сотворителя було, звичайно ж, без величини й міри. І лише неецаль власною силою утворює міру в рясності

⁸² Так Бааль Сулам називає автора коментованих у Вченні про десять сферот книг "Древо життя", "Врата намірів" та ін., рава Хаїма Віталю.

⁸³ Досл.: судина, посудина, інструмент; мн. "келім". У кабалі використовується для визначення "місця" отримання створінням достатку і насолоди від світла Творця.

⁸⁴ Слова "Маациль" та "неецаль" мають внутрішню багатогранність. Узагальнення, зроблене Веніамином Захаріним, мабуть найкраще передає значення цих понять: "Згідно з поясненнями Бааль Сулама і Рабаша ймовірно правильним буде вирішити, що семантика іменників Маациль і неецаль, та дієслів неециль і неецаль містить три ідеї: 1) Маациль - причина, а неецаль - наслідок; 2) Маациль містить у собі і неецалю, і світло; 3) Маациль наділяє неецалю Божественним світлом".

отримуваного блага, - з тієї причини, що отримує не більше і не менше, ніж у відповідності до рівня його пристрасті й бажання отримати. І це його справжній рівень, що притаманно духовному, оскільки там немає примусу, а все залежить від бажання. Тому ми називаємо "бажання отримувати" (ім'ям) "клі отримання" неецаля, і воно визначається як аспект його матеріалу. З цієї причини воно виходить зі спільності Маациля, називаючись ім'ям "неецаль", в силу його існування у вигляді такого матеріалу, який на знаходиться в Маацилі жодним чином, не дай Бог. Бо бажання отримувати абсолютно не характерне для Сотворителя, - адже від кого Він може отримати? І зрозумій це.

Далі буде роз'яснено, що в цьому матеріалі існують чотири ступені - від катнуту (малого стану) до ґадлуту (великого стану) отримання. І лише на стадію ґадлуту отримання, яка існує в її довершеності лише в Ейн соф до створення світів, було зроблене скорочення. І буде роз'яснено також, що вона⁸⁵ спустошилася від усього достатку Ейн соф, який у неї був, і залишилася в стані порожнього "простору". І це те, на що вказує рав, кажучи: до створення світів, тобто в Ейн соф, благословенний Він, цієї властивості порожнього "простору" не було.

Питання [1-2](#), [14](#), [19](#), [25](#), [27](#)

7. А все було наповнене цим простим світлом Ейн соф. Тобто немає зовсім нічого для того, щоби додати до нього від дій нижніх.

8. І не було в ньому ні властивості рош, ані властивості соф. Поняття рош і соф будуть роз'яснені нижче.

9. А все було єдиним, простим. Це означає, що немає в ньому малих та великих ступенів, а всі вони є рівними, як написано далі.

Питання [45](#)

10. Рівномірним у єдиній рівності світлом. Тобто немає там ні тонкощі, ні авіют⁸⁶, за допомогою яких готуються та розрізняються ступені. Бо ці властивості виникли у світах лише з утворенням скорочення, як пояснюється нижче.

20. Він називається світлом Ейн соф. Існує складність: оскільки в Ейн соф у нас немає жодного розуміння, і якщо так, - то як же ми визначаємо (Його) ім'я? Адже кожне ім'я вказує на осягнення, яке ми здобуваємо в ньому завдяки значенню та сенсу цього імені. І недостатньо пояснити, що ім'я "Ейн соф (Нескінченний)" вказує на неможливість осягнення, - в цьому випадкові ми називали б його ім'ям "Незбагненний". А справа в тому, що це ім'я вказує нам на ту відмінність, яка є між Ейн соф і всіма світами, що під ним. І це з причини властивості скорочення, яке виникло після Ейн соф: у будь-якому місці, де ця сила пробуджується, вона скорочує там світло, завдяки чому довершується світіння і настає його закінчення, а тому все закінчення і завершення, що є в кожному світінні та в кожному парцуфі, відбувається лише від сили цього скорочення. І не тільки це, але й через це закінчення та завершення виходять і оновлюються всі (види) АВАЯ⁸⁷ та їхніх наповнень, і (відбуваються) всі види змін, які тільки перебувають у світах. А через те, що цього скорочення там, в Ейн соф, нема, тому й поняття "кінець" та "завершення" не є характерними для Нього. Тому і називається "Ейн соф (немає кінця)", щоби вказати, що немає там зовсім закінчення (соф) і завершення (сіум). І з цього зрозуміло, що світло в Ньому просте й рівномірне, в єдиній однорідності, адже одне залежить від іншого.

Питання [40](#), [76](#)

Причина створення була в тому, щоби розкрити Його імена та назви

2) І тоді піднявся (Ейн соф) у своєму простому бажанні створити світи та утворити створіння, (щоби) явити світлу досконалість своїх діянь, імен та найменувань, що і було причиною створення світів.

Ор пнімі

⁸⁵ Тобто ця стадія ґадлуту отримання в Ейн соф, яка далі іменуватиметься бхіною далет в Малхут Ейн соф.

⁸⁶ Досл.: щільність, товщина, густота. У кабалі використовується для позначення сили бажання отримувати та рівня його взаємодії зі світлом.

⁸⁷ Чотирилітерне ім'я Творця. Це поняття буде роз'яснено далі.

30. Піднявся (Ейн соф) у своєму простому бажанні створити світи та утворити створіння, (щоби) явити світлу досконалість своїх діянь, імен та найменувань, що і було причиною створення світів. Не заплутайся в тому, як же бажання в Ейн соф вважається найвищим із усього задуму, аж до того, щоб сказати: "Піднявся у своєму простому бажанні". Зрозумій це разом з тим, що роз'яснене вище: у будь-якому створінні обов'язково є бажання отримати своє благо від Творця. Але в Ейн соф - це "просте бажання" у таємниці (стану) "Він та ім'я Його єдині", як написано в Піркей де-рабі Елієзер⁸⁸, п.1, а також у словах рава далі.

Однак не ототожнюй поділ та єднання, про які йдеться тут, з поділом та єднанням у матеріальних об'єктах, що відокремлюються за допомогою руху при віддаленні від місця та наближенні до місця. Адже сутність духовного (у тому, що воно) зовсім не займає місця, як відомо. І знай, що поділ в духовному відбувається лише завдяки тому, що відбувається "зміна форми". Таким чином, якщо один духовний об'єкт набуває додаткової форми, зміненої щодо тієї форми, яка існує у нього, то цей духовний об'єкт виходить з властивості "один" у дві окремі властивості, що віддалені один від одного відповідно до протилежності, котра є в цих двох формах. І як матеріальні сутності віддаляються та з'єднуються одна з іншою внаслідок віддаленості місця та близькості місця, так само і духовні сутності відокремлюються та з'єднуються відповідно до відмінності форми та рівності форми. Відмінність форми відокремлює їх друг від друга, а зрівняння форми зливає їх друг з другом. І пам'ятай це, тому що в цьому головний ключ до (цієї) мудрості.

А тепер зрозумієш таємницю згаданого вище (стану) "Він та ім'я Його єдині" та поняття простої єдності, якому ми настільки приділяємо увагу в Ейн соф, благословенний Він. Адже ця єдність – чудовий (прояв) всемогутності Благословенного. Бо, як роз'яснено вище у п.6 Ор пнімі, відмінність між Маацилем і неецалем виникає через форму "бажання отримувати", що існує в неецалі та відсутня в Маацилі. І він набуває власного ім'я, називаючись неецалем, а не Маацилем, - вивчи там уважно.

Але згідно з тим, що роз'яснене, є місце для помилки, та уявлення, не дай Боже, що світло Ейн соф, іменоване "Він", не злило повністю з Ейн соф, іменованим "ім'я Його", тобто з "бажанням отримувати" благо і світло, які називаються "Він". Адже вище світло протягується від сутності Його, благословенного, званого "Він", увесь намір якого лише наділити благом, і немає в ньому від форми бажання отримувати анітрохи. Однак Ейн соф, званий "ім'я Його", в якому є бажання отримувати, відрізняється через це від вищого світла, в якому взагалі немає, не дай Боже, бажання отримувати. А відомо, що зміна форми утворює відокремлення. Відносно цього нижче сповіщають нас Піркей де-рабі Елієзер і рав, що це не так, не дай Бог, а Він та ім'я Його (перебувають) у простій єдності, коли немає між ними жодної відмінності. І хоча обов'язково є між ними, - між "Він" та "іменем Його", - певна зміна форми, проте це там абсолютно не діє. І хоча ми не розуміємо цього, але без жодного сумніву це так. І про це сказано, що в Ейн соф, благословенний Він, зовсім немає сприйняття в будь-якій думці взагалі, оскільки це поняття є вищим за наш розум (продовження в наступному пункті).

Питання [4](#), [12-13](#), [43](#), [57](#), [75](#)

Скорочення світла навколо центральної точки

3) І ось тоді скоротив Ейн соф себе в центральній точці, що в ньому, - у самому центрі скоротив це світло та вийшов в сторони навколо центральної точки.

Ор пнімі

40. І тоді скоротив Ейн соф себе. Пояснення. Вже знаєш таємницю сказаного "Він та ім'я Його єдині": незважаючи на те, що існує зміна форми у властивості бажання отримувати, яке включене до Ейн соф, проте це не створює там ніякої відмінності між ним і вищим світлом, а вони, разом з тим, (перебувають) у простій єдності. Ця згадана форма стає причиною та приводом для створення світів, - для того, щоб явити світові досконалість своїх діянь, імен та найменувань. Як сказано равом, завдяки створенню світів та їхньому розповсюдженню до цього

⁸⁸ Досл.: "Глави раби Елієзера". Мідраш, який тлумачить дві перші книги Тори (Берешит та Шмот). Автором вважається рабі Елієзер бен Орканос (Елієзер га-Гадоль) - один із видатних мудреців Ізраїля всіх часів. Учень рабі Йоханана бен Закая, сучасник рабі Аківи.

світу створилася і відновилася тут ця можливість, - надати місце для роботи в Торі й заповідях не заради отримання, а лише заради віддачі, аби доставити радість Сотворителю, благословенний Він. Тоді душі здатні обернути свою форму бажання отримувати, яка відокремлює їх від Сотворителя, на форму бажання віддавати. Тобто отримувати від Маациля, щоби принести Йому задоволення, оскільки Він бажає цього, як я написав нижче у п. [90](#), - дивись там. Це зрівнювання форми із Сотворителем називається злиттям та єднанням, як сказано вище (у п. [30](#)) зі слова "Однак", бо тоді створіння вже позбавляється форми бажання отримувати та набуває форми бажання віддавати, яка є формою самого Маациля. А, як відомо, зрівняння форми утворює єдину духовність, і тому світи повертаються до попереднього стану.

І це те, про що сказано равом: "І коли піднявся (Ейн соф) у своєму простому бажанні створити". "Піднявся" означає, що піднявся в очищенні та злитті завдяки тому, що зменшив і скоротив властиву йому міру бажання отримувати, щоб зрівняти свою форму з вищим світлом. І хоча у бажання отримувати, що існує в Ейн соф, званого "Малхут Ейн соф" або "ім'я Його", не було жодного недоліку в злитті з вищим світлом за наявної відмінності його форми, разом з тим, воно прикрасило себе, щоби зрівняти свою форму із вищим світлом, та в будь-якому випадку відсторонитися від цього великого бажання отримувати, званого "бхіна"⁸⁹ далет"⁹⁰, аби злитися з вищим світлом. Бо зближення форми створює злиття, як сказано вище (п. [30](#)) зі слова "Однак". І це те, що виражене словом "піднявся", - тобто піднялася Малхут Ейн соф, а це таємниця "простого бажання", і злилася з вищим світлом, зменшивши своє бажання отримувати.

І це те, про що мовить рав: "І ось тоді скоротив (Ейн соф) себе". Бо вже роз'яснено (вище у п. [6](#)) що вся міра блага і світла, а також міра рівня створіння, вимірюються мірою бажання отримувати в ньому, - вивчи там. Тому після того, як Малхут Ейн соф скоротила себе і зменшила своє бажання отримувати, само собою через зменшення бажання з неї вийшли світло і благо. І в цьому (сутність) поняття скорочення: підняття бажання призвело до виверження звідти світла і достатку.

Питання [22](#), [46](#), [78](#), [87](#), [92](#)

50. У центральній точці, що в ньому, у самому центрі скоротив це світло. І це, на перший погляд, дивно: якщо там немає рош і соф, то як існує центр? І ще: ми, може, займаємось чимось матеріальним, яке займає місце, не дай Боже? А справа в тому, як уже роз'яснено, що в Ейн соф, благословенний Він, теж обов'язково присутнє бажання отримувати, але в таємниці "простого бажання". Це означає, що в ньому не розрізняються малі та великі ступені, оскільки наявне в ньому бажання отримувати не вважається зміною форми, котра утворює якийсь поділ, не дай Боже. І тому немає ніякого применшення його значущості відносно вищого світла. Слід знати, що вище світло повинно розповсюджуватися по чотирьох ступенях, доки не розкриє у створінні це бажання отримувати в довершеності його буття у постійній формі.

Сенс обов'язковості (розвитку бажання) по чотирьох ступенях полягає в тому, що бажання отримувати відразу включене в розповсюдження світла з кореня. І при цьому вважається, що світло, яке виходить з Маациля, набуває власного імені. Тобто, розповсюдження (світла) від Маациля до тих пір, поки не включена до нього зміна форми (у вигляді прояву) бажання отримувати, безумовно все ще являє собою властивість Маациля, а не аспект розповсюдження (світла), яке вийшло з Маациля та відірване (від Нього). Адже в духовному не проявляється жодної іншої відмінності, окрім як через зміну форми (як написано вище в п. [6](#), - дивись там; і дивись тут у Внутрішньому спогляданні). Однак оскільки не розкрито це бажання власними силами неєцаля, воно все ще не закріплене у створінні. Іншими словами, неєцаль повинен сам пристрасно бажати отримати достаток, і тоді вважається, що розкрилося бажання отримувати силами самого створіння. Так ось, це прагнення можливе лише в той час, коли у нього немає блага, бо лише тоді можливо, аби спрямувався за ним настільки, що "бажання отримувати" розкриється в неєцалі його власною силою. І тоді завершиться клі отримання у сталості. Ще одне слід знати: все розповсюдження світла від Творця, подібно до того як воно включає аспект бажання отримувати, воно так само повинно включати аспект бажання віддавати. Адже

⁸⁹ Досл.: властивість, категорія, стадія, аспект. Можливий також переклад: стан, ступінь, якість. Тут і далі чотири стадії розвитку творіння у прямому світлі, властивості екрану, а також деякі інші елементи духовних об'єктів, будуть визначатися словом "бхіна".

⁹⁰ Досл.: четверта стадія.

якби було не так, були б Маациль та неецаль у протилежності (їхніх) форм, а це абсолютна відокремленість, бо протилежність форми віддалила б їх одного від іншого так, як віддалений схід від заходу. І тому повинно все світло, яке розповсюджується від Маациля, містити також і бажання віддачі, щоби була близькість форми між Маацилем і неецалем. І в той час, коли в неецалі розкривається це бажання віддачі, притягується до нього від Маациля велике світло, яке відноситься до цього бажання, яке розкрилося. Це світло у будь-якому місці називається світлом хасадім. Однак перше розповсюдження від Маациля, що до нього включене бажання отримувати, як роз'яснено вище, у будь-якому місці називається світлом Хохма чи світлом сутності. Добре запам'ятай ці два види світла. І знай, що друге світло, світло хасадім, є набагато нижчим від першого світла, котре є світлом Хохма, оскільки воно притягується разом із пробудженням неецалю та посиленням (бажання), його власними силами. Адже він бажає зрівнювання своєї форми із Маацилем, а тому долає (бажання отримувати) та пробуджується до бажання віддачі. Між тим, перше розповсюдження, а це світло Хохма, протягується прямо від Маациля, і немає у неецалю ніякої участі в його розповсюдженні, а тому воно є незрівнянно величнішим за світло хасадім. Тому "світло Хохма" вважається сутністю та життєвістю створіння, а "світло хасадім" визначається лише як категорія світла виправлення для вдосконалення неецалю.

Тепер зрозумій чотири бхіни та ступеня, які повинні бути присутніми у кожному створінні. Спочатку світло розповсюджується і виходить із Маациля як світло Хохма, до якого включене саме "бажання отримувати". І це бхіна алеф⁹¹. Потім у цьому світлі його посилюється властивість бажання віддачі та притягує світло хасадім. І це посилення визначається як бхіна бет⁹². Після цього розповсюджується це світло хасадім великим поширенням, сенс якого ми з'ясуємо далі. І це бхіна ґімел⁹³. А після того, як вийшли і розкрилися у всій їхній повноті згадані три бхіни, знову пробуджується сила бажання отримувати, котра включена до першого розповсюдження, і знову притягує світло Хохма. І це - межа довершеності постійного бажання отримувати в парцуфі, оскільки воно розкривається як пристрасне бажання. Тобто, коли в парцуфі не буде світла Хохма, а (буде) лише світло хасадім, - а саме після бхіни ґімел, - виникне у створіння стан прагнення до одержання світла Хохма, і це прагнення закріпить у ньому бажання отримувати та завершить у нього клі отримання, - те, чого не було в першому розповсюдженні (як написано вище у цьому пункті зі слів "Сенс обов'язковості", - дивись там). Тому завершене клі одержання існує лише в бхіні далет, яка також називається другим посиленням. А після завершення цієї бхіни далет в Ейн соф, благословенний Він, на неї було зроблене скорочення, що означає відмову від бажання отримувати в цю бхіну далет. І це викликало вихід звідти світла Ейн соф, благословенний Він (як сказано вище в ОП, п.40 зі слів "І це те, про що мовить рав").

Отже, роз'яснені чотири бхіни, які повинні перебувати у кожному неецалі: бхіна алеф називається першим розповсюдженням, або Хохмою; бхіна бет зветься першим посиленням, або Біною; бхіна ґімел називається другим розповсюдженням, або Зеїр Анпіном; бхіна далет йменується другим посиленням, або Малхут. Два розповсюдження визначаються як зхарім⁹⁴, будучи категоріями рясності, що протягується від Маациля: перше розповсюдження - це достаток світла Хохма; друге розповсюдження - це достаток світла хасадім. А два посилення - це дві нукви⁹⁵, оскільки це категорія пробудження неецалю та посилення бажання власними силами, де: перше посилення - це пробудження у створінні "бажання віддачі", яке утворило корінь для світла хасадім; друге посилення - це пробудження у створінні "бажання отримувати", яке утворило категорію клі отримання в парцуфі у всій бажаній довершеності. І воно в будь-якому місці називається бхіною далет.

Так ось, ця бхіна далет називається центральною точкою в Ейн соф, благословенний Він, і на неї вказує рав у сказаному: "Скоротив Ейн соф себе в центральній точці, що в ньому". Вона називається так, будучи клі отримання світла Ейн соф, благословенний Він, яке абсолютно безмірне і безмежне. І тому визначається її існування подібним до точки у внутрішній частині та в центрі цього світла, а світло оточує її, зливаючись з нею навколо настільки, що нема (цьому) краю. Бо лише в такий спосіб можливо, щоби вона утримувала вище світло абсолютно

⁹¹ Досл.: перша стадія (властивість).

⁹² Досл.: друга стадія (властивість).

⁹³ Досл.: третя стадія (властивість).

⁹⁴ Досл.: чоловіки; у цьому контексті слово має значення чоловічих властивостей у створінні.

⁹⁵ Досл.: жінки; у цьому контексті це слово має значення жіночих властивостей у створінні.

без міри і без межі. Між тим, клі отримання, (яке створюється) від скорочення і далі, тобто у нижніх створіннях, вважається таким, що утримує своє світло внутрішньою частиною, самим своїм потаємним. Іншими словами, стінки келім⁹⁶, а це таємниця чотирьох бхінот⁹⁷ в них, утворюють всередині них межу та міру світла. І це - через авіют в келім, як написано далі. Однак в Ейн соф, благословенний Він, де світло і клі (перебувають) у простій єдності в таємниці (сказаного): "Він та ім'я Його єдині" (як написано вище, в п.30 зі слів "Але згідно з тим"), клі зовсім не обмежує утримуване світло, і тому світло в ньому у властивості "нескінченне". Отже, докладно роз'яснена таємниця центральної точки в Ейн соф, благословенний Він. Мовиться, не дай Бог, не про категорію матеріальних "місця" і "простору" в межах, які відчутні, а про бхіну далет, яка включена до Ейн соф, і зветься так виходячи з її простої єдності з вищим світлом.

А поняття скорочення, яке створене у цій центральній точці, вже роз'яснене вище, у п.40 зі слів "І це те, що сказано равом".

Питання [5](#), [18](#), [39](#), [49](#), [53](#), [69](#), [82](#), [95-101](#)

60. **І вийшов.** Духовна відстань роз'яснена у п.30 зі слова "Однак", - дивися там. Також з'ясовано, що в Ейн соф, благословенний Він, не було ніякого віддалення, не дай Бог, між центральною точкою, що є властивістю клі, і світлом. Однак після того, як світло скоротилося всередині центральної точки, розкрилося цим відмінність її форми від світла. Адже у вищому світлі зовсім відсутня властивість бажання отримувати, а точка - це аспект "бажання отримувати", що відрізняє її від світла. І оскільки змінилася їхня форма одного відносно іншого, тим самим при цій зміні вони віддалилися один від одного в мірі відмінності. І про це равом сказано: "і вийшов".

70. **В сторони навколо центральної точки.** Чотири бхіни називаються також "чотири сторони". І повідомляє нам рав, що хоча скорочення відбулося лише в центральній точці, а це бхіна далет, проте світло вийшло також із усіх чотирьох бхінот з тієї причини, що немає в духовному поняття "трохи", а тому (світло) видалилося також і з трьох (інших) бхінот.

Питання [83](#)

Простір, що залишився після скорочення, був круглим

4) **І від центральної точки залишилися буквально: вільне місце, повітря та порожній простір.** Так ось, скорочення довкола цієї порожньої центральної точки було рівномірним. Таким чином, місце цього простору не було у (вигляді) чотиристоронньої фігури з прямим кутом, а було круглим з усіх сторін, повністю рівномірним, внаслідок того, що Ейн соф скоротив себе у властивості кола, - рівномірно з усіх сторін.

Ор пнімі

80. **Вільне місце, повітря та порожній простір.** Вже роз'яснено вище, у п.п.4-5. Вивчи там.

90. **Скорочення навколо цієї порожньої центральної точки було рівномірним.** Це означає: без розрізнення малих та великих ступенів. І нехай не буде для тебе складністю те, що оскільки вже розкрилася існуюча в центральній точці зміна форми внаслідок виходу з неї світла, безумовно розпізнаються і менші рівні, один менший за інший, наявні при зміні форми у трьох попередніх ступенів. Бхіна ґімел, наприклад, чистіша, ніж центральна точка, оскільки міра бажання отримувати в ній значно менша, ніж у бхіни далет. І так само бхіна бет значно чистіша, ніж бхіна ґімел, бо міра бажання в ній значно менша, ніж у бхіни ґімел. А бхіна алеф найбільш чиста, ніж усі вони, оскільки міра бажання отримувати в ній менша, ніж у них всіх, і тому зміна її форми (щодо світла) не так помітна, як у них. Таким чином, є тут розпізнавання менших та більших ступенів. Тож як рав каже, що скорочення навколо точки було рівномірним? А вирішення цієї складності у тому, що скорочення не зробило центральну точку властивістю "соф". Іншими словами, якби світло видалилося з цієї точки через наявну у неї відмінність форми, тоді, звичайно ж, вона стала б з цієї причини властивістю "соф", що означає найменший ступінь, нижче від якого при зменшенні немає. І тоді нам слід вважати також три попередні

⁹⁶ Множина слова "клі".

⁹⁷ Множина слова "бхіна".

бхіни більш важливими, ніж центральна точка, подібно до того, як одне вище за інше. Насправді ж це не так, адже скорочення відбулося не через відмінність форми точки від попередніх бхінат, - це неможливо. Бо ми все ще займаємось Малхут де-Ейн соф, де немає відмінності форми між нею та світлом: вони удвох - в простій єдності в таємниці (сказаного): "Він та ім'я Його єдині". Але скорочення було зроблене лише в силу того, що "піднявся у своєму простому бажанні створити світи", як написано вище (у п.40, - дивись там). Це означає, що вона пристрасно бажає зрівняння форми (з Творцем), яке у майбутньому розкриється завдяки створенню світів, - тобто (бажає набуття) форми отримання задля доставляння задоволення Сотворителю. І є в цьому додаткова, дуже висока перевага. З одного боку, це абсолютна віддача, тому що все це - бажання (лише) принести втіху Творцеві, благословенний Він, але ж ніяк не заради себе. І тому повністю зрівнюється її форма з вищим світлом Сотворителя, і вона виявляється злиттю з Ним, благословенним, у досконалому злитті. З іншого боку це дає можливість поглиблювати та збільшувати її клі отримання до нескінченності, безмежно, оскільки тепер форма отримання не створює жодної зміни властивостей, бо вона походить від бажання віддачі. Це подібно до того, що сказано мудрецькими, благословенної пам'яті (в трактаті Кидушин, стор.7/1): "Поважному чоловіку весільне срібло дає вона, а він каже: "Ось (ти) посвячена мені". Так от, у цій посвяті, незважаючи на те, що в Торі написано: "І дав їй", - що чоловік зобов'язаний давати їй весільні гроші, - тим не менш, оскільки він шанований чоловік, задоволення, яке вона отримує від нього, вважається подібним до того, як ніби він давав їй. Вивчи там уважно. Таким чином, "отримання заради віддачі" - це віддача, а не отримання. Тому поважний чоловік, який отримує від неї срібло, є подібним такому, що дає їй срібло. І це відповідає тому, що написано в Торі: "І дав їй", бо він отримує лише для того, аби завдати задоволення жінці, якій надає честь своїм отриманням.

І виходить, згідно з роз'ясненням, що вся головна причина скорочення полягала лише у пристрасному бажанні до нової форми "одержання заради віддачі", яка в майбутньому розкриється за допомогою створення світів (як сказано вище у п.40). А зовсім не через яку-небудь авіют, що відчувається в центральній точці, оскільки там немає ніякої авіют та відмінності (форми), не дай Бог. І тому внаслідок скорочення центральна точка не стала властивістю "соф", а тому абсолютно неможливо визначити в центральній точці щось мале та велике. І це те, про що написано равом, що скорочення було цілком рівномірним.

Питання [15](#), [77-80](#), [82](#), [84-85](#), [88](#)

100. Місце цього простору не було у (вигляді) чотиристоронньої фігури з прямим кутом, а було круглим з усіх сторін, повністю рівномірним, внаслідок того, що Ейн соф скоротив себе у властивості кола, - рівномірно з усіх сторін. Пояснення. Через скорочення тут обов'язково створився певний образ. Незважаючи на те, що скорочення було рівномірним (як докладно роз'яснено вище в попередньому пункті), а не внаслідок відмінності форми, проте після скорочення та виходу світла з цієї центральної точки, розкрилося, що вище світло не здатне злитися з нею через збільшену форму отримання, що була скорочена в ній. А оскільки це відкрилося, то вона впала зі ступеня, який був у неї в Ейн соф. І якщо так, вона вже вважається властивістю "соф", яка означає таку авіют, нижче від якої немає. Тому лише ця центральна точка залишилася порожнім простором і більше не придатна для облачання світла (як написано в п.6), а три попередні стадії (залишилися) в достойності та чистоті, і після скорочення вони все ще придатні для облачання в них світла. Разом з тим, роз'яснили ми вище (у попередньому пункті), що (тут) не утворилася властивість "соф" із згаданої там причини. І це уточнює рав, і каже: "Місце цього простору було круглим з усіх боків". Іншими словами, - не буквально "закінчення (соф)", а подібно до закінчення, що є в "круглій фігурі", коли її закінчення - в її центрі. Таким чином, можна зобразити ці чотири бхіни як четверо ігулім (кіл), одне всередині іншого, подібно до кілець цибулини, де центральний ігуль (окружність) - це бхіна далет, її оточує бхіна гімел, її оточує бхіна бет, а її оточує бхіна алеф. Таким чином, немає (тут) між ними відмінностей "верх-низ", "право-ліво", бо бхіна алеф, наприклад, в одній своїй половині оточує всіх їх зверху, а в іншій половині виявляється такою, що оточує всіх знизу, і так само - інші бхінат. А раз так, - немає тут верху та низу. І подібно до цього - праворуч і ліворуч. Тим самим немає між ними жодної переваги однієї перед іншою, а всі вони є рівними в єдиній рівності. А сенс (цього) вже роз'яснений (у попередньому пункті): через те, що причиною скорочення була не відмінність форми. І це те, що уточнює рав: (скорочення було) "круглим з усіх сторін, повністю рівномірним".

В силу того, що світло Ейн соф є рівномірним, скорочення теж було рівномірним, - і це темниця ігуля

5) А причина в тому, що оскільки світло Ейн соф є повністю рівномірним, мало бути рівномірним з усіх сторін і скорочення, а не те, що він скоротив би себе з однієї сторони більше, ніж з інших сторін. Відомо з геометрії, що немає більш рівномірної фігури, ніж фігура кола, тоді як у чотиристоронньої фігури виступають прямі кути. Так само і в фігурі трикутника, і так само - в інших фігурах. А тому скорочення Ейн соф мало бути у властивості ігуля.

Ор пнімі

200. Фігура кола. Вже роз'яснене вище у попередньому пункті.

300. У чотиристоронньої фігури виступають прямі кути. Пояснення. Якби там було розрізнення верху і низу, правого та лівого, це виразилося би у вигляді прямокутника, коли є там чотири сторони, іменовані чотирма бхінот, згаданими вище. Але було не так, а у вигляді ігуля, в якому немає цих відмінностей, як сказано вище у попередньому пункті.

Питання [23](#), [36](#)

400. У фігурі трикутника. Вказує на ступінь, в якому є лише три бхіни і не вистачає бхіни далет. Тобто є три сторони: нагорі, праворуч і ліворуч та бракує там нижньої сторони. Така фігура зветься трикутником.

Питання [37](#)

Глава 2

Пояснює, що зі світла Ейн соф, благословенний Він, простягнулася лінія світла у світі, які були зароджені й утворені в місці простору, що скоротився.

З Ейн соф простягнулася всередину простору лінія світла

1) Так ось, після згаданого скорочення, коли буквально в центрі світла Ейн соф залишився простір і вільне порожнє повітря, тим самим вже утворилося місце, в якому зможуть існувати неецалім, нівраїм, єцурім та наасім⁹⁸. І тоді зі світла Ейн соф, з Його круглого світла, простягнулася згори вниз одна пряма лінія (кав)⁹⁹, розвинулася та опустилася всередину цього простору.

Ор пнімі

1. Коли буквально в центрі світла Ейн соф залишився простір і вільне порожнє повітря. Не помилися, думаючи, що внаслідок скорочення світла в центральній точці відбулися якісь зміни і в Ейн соф. Адже в духовному немає зникнення та зміни, і не варто говорити (про це) у такому високому місці (як сказано вище в гл.1, п.1 зі слів "Слід пам'ятати"). Але скорочення, про яке йдеться, відбулося у новій сутності, яка додана до Ейн соф, благословенний Він. Таким чином, Ейн соф залишився у всій своїй простій єдності, яким і був до скорочення, - в темниці: "Він та ім'я Його єдині". А скорочення було зроблене на центральну точку, - ясна річ для виходу нового світу. Звідти вийшло світло та залишилося місце вміщеної (туди) порожнечі, за прикладом того, як це роз'яснене вище. І в цьому місці порожнечі були створені всі світи.

Питання [10](#), [63-64](#), [66-67](#)

2. Зі світла Ейн соф простягнулася одна пряма лінія. Не слід розуміти сутність цієї дії по-верхово, подібно до дій людей, - що спочатку діяв так, а потім відмовився від першої дії і діяв іншим шляхом, - тому що немає в тебе більшої матеріалізації (духовного), ніж ця. Бо Він, нехай

⁹⁸ Створіння світів АБСА. Неецалім - створіння світу Ацилут, нівраїм - створіння світу Брія, єцурім - створіння світу Єцира, наасім - створіння світу Асія.

⁹⁹ Досл.: лінія, риса, смуга, мірний шнур (в давнину). Надалі у перекладі використовуватиметься слово "лінія", а в окремих випадках, у відповідності до контексту - "промінь".

буде благословенний, не підданий подіям¹⁰⁰ та змінам, як сказано: "Я, АВАЯ, не змінився"¹⁰¹. І хоча йдеться не про сутність Творця, а лише про світло, що розповсюджується з Нього у будь-якому місці, але оскільки немає змін, подій і руху в Його сутності, а Він знаходиться в абсолютному спокої, то виходить, що так має бути і в світлі, яке від Нього розповсюджується, до тих пір, поки воно ще не досягло неєцаля, тобто доки не досягнуло стадії облачення в келім. Бо лише тоді він виходить із сутності Його, благословенного, у новостворену властивість неєцаля, який одержує від Нього. І ми вже з'ясували, що все це оновлення стосується, в основному, клі неєцаля, - тобто "бажання отримувати", яке є у створіння. Це бажання, хоча воно і духовне, разом з тим, безсумнівно, являє собою оновлену форму. І ця "подія"¹⁰², звичайно ж, не характерна для сутності Його, благословенного, як і для світла, що вдягнуте в нього, - воно не оновлюється, адже простягається від Його сутності як "сущє з сущого". І в будь-якому місці процес впливу вищого світла - у мірі клі. Іншими словами, в стані, коли клі приводиться в дію та отримує від вищого світла, проявляється в ньому також і властивість оновлення, а це, безумовно, "подія". І знай, що будь-які оновлення та розвиток ступенів відбуваються лише відносно враження клі від отриманого ним вищого світла, бо лише воно отримує зміни та множення. Однак світло, коли воно саме по собі, завжди перебуває у властивості абсолютного спокою, оскільки розповсюджується з сутності Його, благословенного. Зрозумій це добре і пам'ятай протягом усього вивчення цієї мудрості, буквально в кожному її слові.

І відповідно до того, що роз'яснене, добре зрозумій, що вище світло не припиняє світити створінням навіть на мить. Воно не піддане, не дай Бог, подійності та оновленню, і (знаходиться) у стані абсолютного спокою. А всі фактори скорочення та виверження світла, про які йдеться тут, розглядаються лише щодо враження, яке отримало клі, тобто центральна точка. Пояснення. Незважаючи на те, що вище світло не припиняє світити, проте клі не отримує зараз від його світіння нічого, оскільки зменшило себе, - зменшило своє "бажання отримувати". Тобто воно отримує не у властивість бхіни далет, що буквально є центральною точкою, а лише в три попередні бхіни, в яких бажання отримувати слабке, а панує там більше бажання віддачі (як написано вище в гл.1, п.50 зі слів "Тепер зрозумій"). Таким чином, вище світло взагалі не піддається дії скорочення та не змінює свого шляху, не дай Бог, а буквально як світить в Ейн соф, благословенний Він, так само світить і під час скорочення, і після скорочення у всіх світах, і, навіть, у світі Асія, не припиняючи світити навіть на мить. Але всі ці зміни створюють самі келім, бо вони отримують не все світло, а лише у власній мірі, тобто в "мірі бажання отримувати", яке наявне в них.

З роз'ясненого зрозумій: те, що равам сказано, що простягнулася зі світла Ейн соф одна лінія, означає, що місце порожнечі, тобто клі, яке спустошилося від світла Ейн соф, саме викликало притягання лінії зі світла Ейн соф через зменшення, яке виникло в його "бажанні отримувати". І рівень міри отримання світла зараз, після скорочення в його бхіні далет, має назву "лінія", - інакше кажучи це (назва) відносно попереднього отримання світла бхіною далет, яке наповнювало все місце. Але тепер, коли немає в нього (тобто у клі) цього великого бажання отримувати, а є лише три попередні бхіни бажання, в яких (присутнє) лише слабке бажання отримувати, це визначається як те, що клі отримує від світла Ейн соф не більше, ніж одну лінію світла. А все інше місце клі порожнє та вільне від світла, бо цього тонкого світла, яке воно отримує зараз, недостатньо, щоби заповнити все місце клі. І це виникає у нього тепер через брак бхіни далет, яка його зменшила. І роз'яснено, що вище світло через скорочення взагалі не припиняється, а також зовсім не змінюється, коли світло простягається у властивості однієї лінії. Але вся ця велика зміна відбулася через клі отримання, яке зменшило себе, і зараз може отримувати від світла лише дуже маленьку міру світла, звану лінією, - а саме, відповідно до свого бажання, бо не бажає більше цієї міри. І зрозумій це добре.

Питання [47](#), [68](#), [86](#)

3. 3 Його круглого світла. Значення круглої фігури вже роз'яснене вище (гл.1 п.300). І ми сповіщені при цьому, що навіть після скорочення вище світло залишається у круглому вигляді, що означає: без відмінності ступенів. І всі чотири бхіни у нього є рівними за значущістю (як згадано вище, гл.1, п.100). Причина цього в тому, як сказано вище (у попередньому пункті), що

¹⁰⁰ Досл.: випадок, подія (קרה). Тут і далі це слово буде перекладатися як "подія" або "подійність".

¹⁰¹ Пророки, Малахі, 3:6.

¹⁰² Мається на увазі, що бажання отримувати мінливе, минує та залежить від випадку, який і є подією.

поняття оновлення та подійності не характерні, не дай Боже, для вищого світла, - вивчи там уважно. А всі ці види оновлення, про які йдеться, відносяться лише до келім.

4. Згори вниз. Не забувай, що не маються на увазі, не дай Бог, уявні поняття в матеріальному місці, але те, що є чистішим називається категорією "верх", а те, що є гіршим зветься категорією "низ". І, як сказано вище (гл.1 п.6), все, що можна зрозуміти про розповсюдження світла від Маацїля та його прихід у властивість неєцаля, - це, в основному, в аспекті оновлення, зміни форми, яка існує у створінні, тобто у властивості "бажання отримувати", яке в ньому оновлюється, і чого немає в Сотворителі. І з цієї причини створіння відносно Сотворителя вважається далеким, грубим, нікчемним та нижнім. Бо все воно утворилося (в силу) відмінності форми від Творця, що і виділяє його з якості Маацїля в якість неєцаля. Також знаєш, що ця відмінність форми, тобто "бажання отримувати", не розкривається одразу, а утворюється поступово, в порядку чотирьох стадій, а його форма в остаточній величині розкривається лише у бхіні далет.

Тому виходить у нас, що якщо форма його бажання отримувати найслабша, - тобто бхіна алеф у чотирьох бхінот, - то вона вважається найближчою до Маацїля. І вона важливіша, чистіша і найвища, адже відмінність її форми не настільки велика, як у трьох наступних бхінот. А бхіна бет, у якій бажання більше, ніж у бхіни алеф, вважається більш віддаленою від Маацїля, вона грубіша, нижча, і (знаходиться) більш низько, ніж перша бхіна. І так - аж до бхіни далет, яка віддалена від Маацїля найбільше, будучи найгрубішою, нищою і низькою. І це те, про що сказано равом: лінія простягнулася "згори донизу", тобто від бхіни алеф до бхіни далет, (але насправді не до неї), яка є найнижчою з усіх. І поняття "верх" та "низ", про які йдеться, утворюються зараз разом із виходом лінії, бо до того, як (вона починає) світити, тобто під час скорочення, не розрізняються там верх і низ, як сказано вище (гл.1, п.100). Але після того, як (створіння) отримало світло у властивості лінії, що означає, що воно отримало його не у всі чотири бхіни, а лише в три перші бхіни в ньому, а бхіна далет залишилася темною, без світла, - лише тепер розкривається бхіна далет як ница, груба і нижня. І над нею вишиковуються три бхіни, що їй передують, відповідно до їхньої чистоти та близькості до Маацїля. Що не так під час скорочення, коли світло вийшло з усіх чотирьох бхінот одночасно: тоді ще не було цієї відмінності між бхінот, як написано вище (гл.1, п.100).

Питання [26](#), [29](#), [32](#), [34](#), [42](#), [48](#), [61](#)

З Ейн соф стикається рош лінії, але не її сіюм

2) Вищий рош лінії протягується з самого Ейн соф і торкається його, проте закінчення цієї лінії внизу, в його сіюмі, не торкається світла Ейн соф.

Ор пнімі

5. Вищий рош лінії. Тобто перша бхіна з чотирьох бхінот, як написано вище в попередніх поясненнях.

6. І торкається його. Бхіна алеф, що є вищим рош, є найбільш близькою до Ейн соф, тобто до Маацїля. І тому вважається, що вона ніби торкається його, оскільки відмінність форми бхіни алеф не настільки помітна, щоби відокремлювати її від Творця.

Питання [38](#)

7. Внизу, в його сіюмі, не торкається світла Ейн соф. (Слова) "внизу, у його сіюмі" вказують на бхіну далет, найбільш далеку з усіх та найнижчу з усіх (гл.2, п.4), яка тепер не отримує вище світло. І виходить, що вона не торкається світла Ейн соф, а відокремлена від нього.

Через лінію розповсюджується світло Ейн соф у світи

3) І через цю лінію протягується та розповсюджується світло Ейн соф вниз.

Усі світи (створені) у місці цього простору, в якому відбулося скорочення

4) І в місці цього простору створив (неєціль), утворив (бара), перетворив (яцар) і зробив (аса) всі ці світи.

Ор пнімі

8. **Створив (һеециль), утворив (бара), перетворив (яцар) і зробив (аса) всі ці світи.** Тут маються на увазі чотири світи, звані: Ацилут, Брія, Єцира, Асія. Вони містять у собі всі світи в їх нескінченних деталях. І ці чотири світи походять з чотирьох бхінот: з бхіни алеф - Ацилут; з бхіни бет - Брія; з бхіни ґімел - Єцира; з бхіни далет - Асія.

До скорочення були Він та ім'я Його єдині, і розум не може осягнути Його

***5) До цих чотирьох світів був Ейн соф (у стані) "Він єдиний та Ім'я його єдине", в єдності чудовій і прихованій, благословенний Він. Навіть у ангелів, що близькі до Нього, немає сили осягати Ейн соф, благословенний Він. Бо не створений жодний розум, який може осягнути Його буття, оскільки немає в Ньому місця, немає межі, немає імені.**

**Врата висловів Рашбі, благословенної пам'яті, "Шабат" зі слів "І зрозумій"*

Ор пнімі

9. **До цих чотирьох світів був Ейн соф.** Вони називаються: Ацилут, Брія, Єцира, Асія, як сказано вище в попередньому пункті, та включають всі світи. Так ось, до всіх них, тобто до скорочення, ці чотири бхіни були не одна вище за іншу, як сказано вище (гл.2, п.4), а в таємниці простої єдності (гл.1, п.30 зі слів "Але згідно з тим, що роз'яснене"), - без будь-якої відмінності між ступенями та світлом у клі, а у властивості "Він та ім'я Його єдині", як написано вище, - вивчи там уважно.

10. **"Він єдиний та Ім'я його єдине", в єдності чудовій і прихованій, благословенний Він.** "Він" вказує на вище світло, а "ім'я Його" вказує на аспект бажання отримувати, що обов'язково перебуває там, як сказано вище (гл.1, п.30, - вивчи там уважно). У (слова) "ім'я Його (שמו)" ґематрія (слова) "бажання (יצר)"¹⁰³, що натякає на "бажання отримувати"

20. **Навіть у ангелів, що близькі до Нього, немає сили осягати Ейн соф, благословенний Він. Бо не створений жодний розум, який може осягнути Його буття.** Тобто тепер, після того, як створені світи, навіть у ангелів, які є найближчими (до Нього) створіннями в їхній духовності, немає осягнення в Ейн соф.

30. **Немає в Ньому місця, немає межі, немає імені.** Бо там, в Ейн соф, благословенний Він, існує властивість "Він та ім'я Його єдині", і зовсім не розрізняються місце і клі, як сказано вище. І тому розум, який міг би осягнути Його, не створений, адже немає осягнення в світлі без клі.

¹⁰³ Числове значення обох слів 346.

Внутрішнє споглядання

Насамперед необхідно знати, що в місці, де ми займаємось духовними поняттями, які абстраговані від часу, місця та руху, - не кажучи вже про божественне, - у нас немає слів, щоб через них висловити та виразити (наше сприйняття). Адже весь наш словниковий запас взятий з відчуттів, що формуються (земними) органами чуття, - і як вони можуть допомогти у тому місці, де не панують почуття й уява? Наприклад, навіть якщо ми візьмемо найтонше слово, таке як "світла", воно теж запозичене і представляється нам як світло сонця або світло відради духу, яка відчувається, і т.п. Якщо ж так, то як можна виразити ними поняття божественні, коли вони, безумовно, не запропонують тому, хто вивчає, жодної істинної основи? І немає необхідності говорити про ситуацію, коли за допомогою цих слів необхідно розкрити письмово, у книзі, поняття "маса у-матан"¹⁰⁴ в (цій) мудрості, як це прийнято в дослідженнях у будь-якій науці. Адже тоді, якщо зазнають невдачі навіть в одному слові, невдало використаному для своєї мети, відразу заплутається той, хто вивчає, і не знайде він у всьому цьому зв'язності. І тому підшукати мудреці кабали для себе особливу мову, яку можна назвати "мовою гілок", оскільки немає у нас ніякої сутності, або управління будь-якою сутністю в цьому світі, яке б не виходило зі свого кореня у вищому світі. Навпаки, все, що існує в цьому світі, починається у вищому світі, а потім розвивається, (сходячи) у цей світ. Тому мудреці легко знайшли собі готову мову, за допомогою якої змогли передавати один одному свої осягнення усно і письмово, з покоління в покоління. Бо вони взяли для себе імена гілок у цьому світі, а кожне ім'я пояснює себе саме, ніби вказуючи пальцем на свій вищий корінь, який знаходиться в системі вищих світів.

І від цього буде спокійним твоє сприйняття, коли в багатьох книгах кабали знайдеш дивовижні вирази, чужі іноді людському духу. І це тому, що після того, як (мудреці) вже обрали для себе цю мову, щоби висловлювати за допомогою неї (свої осягнення), тобто "мову гілок", - як вони можуть пропустити на своєму шляху якусь віту, не користуючись нею через неповноцінність її ступеня, і вчасно висловити нею бажане поняття, при тому, що немає у світі якоїсь іншої гілки, щоб взяти її замість тої? Адже подібно до того, як дві волосини не ростуть з одного отвору, так само немає у нас двох гілок, які відносилися би до одного кореня. Це зовсім неможливо, - втрачати в мудрості слово, яке має виражати неповноцінність цього ступеня. І не тільки це, але й ця втрата спричинить шкоду та велику плутанину у всьому масиві мудрості. Оскільки з усіх вчень світу немає у нас такої мудрості, в якій би поняття настільки перепліталися одне з одним завдяки причині й наслідку, - того, що породжує, та (його) продовження, - як у мудрості кабали, де поняття взаємопов'язані та поєднуються одне з одним від початку і до кінця. І тому немає тут свободи у бажанні підмінити та перетворити ці назви з поганих на хороші. Але (ті, хто вивчає) зобов'язані завжди точно приводити ту гілку, яка вказує пальцем на свій вищий корінь, а також докладно говорити про неї, доки на думку освічених дослідників не буде знайдено точне визначення.

Однак ті, чиї очі ще не розплющені у баченні небес, і в них немає поки що цієї поінформованості про те, як відносяться гілки цього світу до їхніх коренів у вищих світах, знаходяться тут подібно до сліпих, що обмацують стіну, оскільки не зрозуміють жодного слова в його істинному значенні. Адже кожне слово - це ім'я якоїсь віти, яка відноситься до її кореня. Окрім як тільки якщо отримають пояснення з вуст беззаперечного мудреця, який сам знайде (спосіб) пояснити поняття розмовною мовою. Але це неминуче (буде) подібним до копіювання з мови на мову, тобто з мови гілок на розмовну мову, однак тоді зможе якось пояснити духовне поняття.

І все це (є причиною) того, що я доклав зусиль у цьому моєму роз'ясненні, щоб пояснити десять сфірот так, як вказав нам божественний мудрець Арізаль, згідно їхній духовній чистоті, абстрагованої від будь-яких чуттєвих понять. Тим самим будь-який початківець зможе наблизитися до мудрості, не зазнавши невдач від якоїсь матеріалізації та помилки. А розуміння цих первісних десяти сфірот відкриє вхід також для споглядання і знання, яким чином більше зрозуміти аспекти цієї мудрості.

Питання [56](#)

¹⁰⁴ У сучасному івриті: переговори. У стародавньому івриті це словосполучення використовувалося також позначення комерції, торгівлі. Дослівно можна перекласти як "тягар віддачі (дарування)".

Глава 1

"Знай, що перш ніж були утворені неєцалім і створені створіння, просте вище світло наповнювало всю реальність" (Древо життя, врата 1, ейхаль 1). Ці слова потребують пояснення. Яким чином до того, як були створені світи, там було місце реальності, і всю її наповнювало просте світло? Таким же є і питання виникнення бажання скорочення, щоб розкрити цим світлу досконалість своїх діянь, - чується зі сказаного в книзі, що вже була там якась нестача, не дай Боже? Так само й питання центральної точки в Ньому, в якій буквально був процес скорочення, - це дуже дивно, адже він уже сказав, що там немає ні початку, ані кінця, - а раз так, як там є центр? Однак ці слова глибші за море, і тому я зобов'язаний їх докладно роз'яснити.

В реальності немає того, що не було би включене до Ейн соф; поняття, які у нас є протилежними, включені до Нього, благословенного, у таємниці: "Один, Єдиний та Особливий"¹⁰⁵

1) Знай, що немає жодної сутності в світі, - як з тих, котрі ми відчуваємо в наших почуттях, так і з тих, що досягаються нашим розумом, - яка не була б включена до Сотворителя, благословенний Він. Адже всі вони протягуються до нас від Нього, благословенного, і "немає того, що дано тобі, чого би не було в Ньому". І це питання вже детально з'ясоване у книгах. Однак необхідно зрозуміти таке. У нас існують поняття, які є різними чи протилежними. Наприклад, поняття "мудрість" розглядається як поняття, окреме від поняття "солодкість", адже мудрість і солодкість - два поняття, що відрізняються одне від одного. Також і поняття "діяч" - воно, звичайно ж, окреме від поняття "дія", адже діяч та його дія, безумовно, два поняття, які відрізняються одне від одного. А, тим більше, протилежні поняття, такі як солодкість і гіркота тощо, - вони, звичайно ж, розглядаються кожне саме по собі. Однак у Нього, благословенного, мудрість і насолода, солодкість і гіркота, діяч й дія, та подібні до них відмінні й протилежні форми, - всі вони містяться в Його простому світлі в єдності, абсолютно без будь-якого розрізнення та відмінності між ними, у понятті "Один, Єдиний та Особливий". "Один" - вказує на те, що Він у єдиній рівності. "Єдиний" - вказує на те, що виходить з Нього: що у Нього, благословенного, всі ці множинності теж у формі єдності, як і Його сутність. "Особливий" - вказує, що хоча Він діє багатьма діями, однак їх всі робить одна сила, і всі вони знову повертаються та з'єднуються у форму Єдиного, і ця форма єдності поглинає всі форми, які ми бачимо у Його діях. І це дуже тонкі поняття, і не будь-який розум може це винести. Рамбан¹⁰⁶, благословенної пам'яті, пояснює нам сутність Його єдності в таємниці "Один, Єдиний, Особливий", і слова його в коментарі на книгу "Єцира" (гл. 1, мішна 7) такі. "Існує відмінність між (іменами) Один, Єдиний, Особливий. Імена тлумачаться (так). Коли Він об'єднує дії в одну силу, називається "Особливим". Коли Він відокремлює дію від дії, то кожна частина, яка (виходить) від нього називається "Єдиний". А коли Він у єдиній рівності, називається "Один". Пояснення: "поєднує дії в одну силу", - (Рамбан) хоче сказати, що діє, роблячи добро, як належить Його особливості, і немає змін у Його діях. "Коли Він відокремлює дію від дії", тобто Його дії відрізняються одна від іншої, і Він виглядає, не дай Бог, таким, що робить добро та чинить зло, то називається "Єдиний", бо у всіх Його діях є єдиний наслідок: робити добро. І виходить, що Він є єдиним у кожній дії, і Він не змінюється внаслідок Його дій, які відрізняються. "А коли Він у єдиній рівності, називається "Один", - іншими словами, "Один" вказує на Його, благословенного, сутність, коли в Ньому всі види протилежностей у єдиній рівності. І як написано Рамбаном, благословенної пам'яті: "У Ньому той, хто досягає, те, що досягається, і досягнення - це одне. Бо незмірно вищими є Його думки, за наші думки, а Його шляхи, - за наші шляхи".

Питання [21](#)

Дві (властивості), що розрізняються при наділенні благом: до того, як воно приходить у спільність одержувачів, та після того, як воно приходить у спільність одержувачів

2) Вийди і повчися у тих, хто їв ман¹⁰⁷. Ман називається хлібом з небес, оскільки він не матеріалізується в шатах цього світу. І сказали мудреці, благословенної пам'яті, що кожен відчував у ньому весь той смак, якого він бажав. І виходить, що в ньому обов'язково були протилежні

¹⁰⁵ "Ехад, яхід, меюхад". Слово "меюхад" (מְיוּחָד) може бути перекладено також як "окремий, відокремлений, неподільний".

¹⁰⁶ "Рамбан" - аббревіатура імені рабі Моше бен Нахмана, кабаліста дванадцятого століття, одного з великих авторитетів Галахи, коментаторів Танаху та Талмуду.

¹⁰⁷ Йдеться про "ман", яким євреї харчувалися під час перебування в пустелі після виходу з Єгипту.

форми, - тобто один відчував у ньому солодкий смак, а інший смак гострий і гіркий, адже в самому мані звичайно ж містилися обидві протилежності разом, бо "немає того, що дано тобі, чого не було б у Ньому". А якщо так, то як дві протилежності можуть бути в одному носії? Однак необхідно (визнати), що він простий і абстрагований від обох смаків, а лише включає їх в такий спосіб, що матеріальний одержувач може виділити собі той смак, який забажає. І на цьому прикладі зрозумій будь-який духовний об'єкт: сам по собі він єдиний і простий, проте складається з безлічі форм у світі. Але після його приходу до одержувача, матеріального й обмеженого, з безлічі форм, об'єднаних у цій духовній сутності, одержувач створює одну відокремлену форму. І, відповідно до цього, завжди слід розрізняти в Його, благословенного, віддачі два аспекти: перший - це форма вищого блага до приходу у спільність одержувачів, коли це все ще світло - просте і загальне. Другий - після того, як благодать досягає спільності одержувачів, бо внаслідок цього вона набуває однієї окремої та часткової форми відповідно до властивості одержувача.

Як можна зрозуміти те, що нешама¹⁰⁸ - це частина божественного

3) А з цього ми прийдемо до розуміння того, що сказано кабалістами про сутність (поняття) "нешама". І сказано ними так: "Нешама - це буквально частина божественного з висі, і немає у неї жодної відмінності від "цілого"¹⁰⁹, окрім того, що нешама - це частина, а не "ціле". І це подібно до каменя, що відбитий від гори, бо сутність гори і сутність каменю є однаковими, і немає жодної різниці між каменем та горою, окрім того, що камінь - це лише частина гори, а гора - це категорія "цілого". До цих пір стислий виклад слів мудреців. На перший погляд, ці слова надзвичайно дивовижні, і найбільш складно зрозуміти, як можна витлумачити аспект відокремлення частини від божественного, уподібнивши це каменю, який відколотий від гори? Припустимо, що камінь відколюють від гори за допомогою сокири та молота, але як і чим нібито буде відокремлене одне від іншого у божественному?

Духовне відокремлюється в силу зміни форми подібно до того, як матеріальне відокремлюється сокирою

4) І перш ніж приступимо до роз'яснення цього, з'ясуємо сутність поняття відділення, характерного (саме) для духовного: знай, що духовні сутності відокремлюються одна від одної лише внаслідок зміни форми. Тобто якщо один духовний об'єкт набуває в собі дві форми, то це вже не один (об'єкт), а два. І я поясню тобі це (на прикладі) нефашот¹¹⁰ людей, які також духовні. Відомий духовний закон, форма якого проста. Так, беззаперечно, що є безліч душ - відповідно до числа тіл, в яких світять душі. Але вони відокремлені одна від іншої внаслідок відмінності форми кожної з них, про що сказано мудрецьми, благословенної пам'яті: "Як їхні обличчя не подібні одне до одного, так і думки їхні не подібні одна іншій". І є в тілі особливість розділяти душі за формою аж до того, що розрізняється в кожній душі відносно неї самої, що це - хороша душа, а це - погана душа, - і т.п. у інших формах.

І ось ти бачиш, що подібно до того, як матеріальні об'єкти діляться, відсікаються і відокремлюються сокирою, а їхній рух - у збільшенні відстані між частинами, так і духовні об'єкти діляться, відсікаються та відокремлюються через зміну форми від частини до частини, і відповідно до міри їхньої зміни - міра віддалення частини від частини. І запам'ятай це добре.

Як утворюється зміна форми у створінні відносно Ейн соф

5) Однак поки що ми визначилися з цим лише в нашому світі щодо нефашот людей. Але щодо нешами, про яку сказано, що це частина божественного з висі, ще не з'ясували, яким чином вона відокремлюється від божественності настільки, що її можна назвати "частиною" божественного. І (про божественність) не можна сказати: "за допомогою зміни форми", - не дай Боже так говорити. Адже ми вже з'ясували, що божественність - це просте світло, яке містить усі види множин форм та протилежні форми, що є у світі, у простій єдності, в таємниці: "Один, Єдиний та Особливий". А якщо так, - яким чином може утворитися зміна форми в нешамах, щоби

¹⁰⁸ Досл.: душа, мн. - "нешамот". Вищий вид душі створіння, що означає наявність у нього рош, - здатності самостійно мислити та формувати потенціал для реалізації свого призначення в духовному існуванні. Також означає світло рівня Біни, котра є джерелом та коренем, з якого походять світи та душі.

¹⁰⁹ В оригіналі використано слово "все (כל)".

¹¹⁰ Нефашот, од. - "нефеш (душа)". Означає нижній рівень душ створінь. Також означає нижній рівень духовного світла, який є основою існування будь-якого створіння.

вона стала відрізнятися від божественного, а внаслідок цього відокремилася та набула імені "частина Його", благословенного?

І воістину, ця складність найбільш характерна для світла Ейн соф до скорочення. Бо вся реальність, що перед нами, - всі світи, вищі та нижні разом, - визначається у двох аспектах. Перший - це форма всієї цієї реальності, якою вона є до скорочення, де все було тоді без меж та без кінця. І цей аспект називається світлом Ейн соф, благословенний Він. Другий аспект - це форма всієї тієї реальності, яка утворюється від скорочення і нижче, де вже все вже в межах і світах. Цей аспект називається чотирма світами Ацилут, Брія, Ецира, Асія. І відомо, що в Його, благословенного, сутності абсолютно нема за що ухопитися думці, і немає в Ньому жодного імені та назви. А все те, що не досягнуте, не визначається ім'ям, адже будь-яке ім'я - суть досягнення, яке показує те, що ми досягаємо у властивості цього імені. І тому, звичайно, в сутності Його, благословенного, абсолютно немає жодного імені та назви, а всі імена та назви - лише у Його світлі, яке розповсюджується від Нього. Світло Його, благословенного, що розповсюджується до скорочення і яке наповнює всю реальність без меж і кінця, називається ім'ям Ейн соф, благословенний Він. І відповідно до цього слід зрозуміти те, що світло Ейн соф, благословенний Він, розрізняється саме по собі та виходить з Його сутності настільки, що його можна визначити ім'ям, - як те, про що ми запитали вище відносно нешами.

Питання [52](#), [74](#), [90-91](#)

Пояснення сказаного мудрецьми: "Тому уготовані робота й зусилля як винагорода для нешамот, адже той, хто їсть не своє, розгублено дивиться в обличчя його"¹¹¹

6) І щоб зрозуміти трошки з того, що (існує) у такому високому місці, необхідно розширити роз'яснення. Дослідимо полюс усієї тієї реальності, що перед нами, її спільну мету. Адже ніколи немає діяча без мети, а якщо так, - то в чому вона, ця мета, через яку Благословенний створив усю цю реальність, що перед нами, у вищих світах та в світах нижніх? Проте вже вказали нам мудреці, благословенної пам'яті, у багатьох місцях, що "всі світи створені лише заради Ізраеля, який виконує Тору та заповіді". І це відомо. Але необхідно зрозуміти при цьому важке питання мудреців: якщо намір створення світів - заради того, щоб насолодити Його створіння, то навіщо знадобилося Йому, благословенному, створювати цей похмурий і сповнений страждань матеріальний світ, адже начебто і без цього міг би, звичайно, насолодити душі скільки забажає? І чому приводить душу в це тіло, таке темне й нечисте? І відповіли на це: "Той, хто їсть не своє, розгублено дивиться в обличчя його". Це означає, що в будь-якому безкоштовному подарунку є вада сорому (перед тим, хто дає). І щоб запобігти цій ваді у душ, (Всевишній) створив цей світ, де існує реальність роботи. А від результату зусиль своїх рук вони знаходять насолоду в майбутньому, бо отримують свою винагороду, виплачену замість їхніх зусиль, і завдяки цьому рятуються від сорому.

Який зв'язок між роботою (протягом) сімдесяти років і вічною насолодою; і немає в тебе більшого безкоштовного подарунка, ніж цей

7) Ці слова мудреців, як не поглянь, є дуже дивними та від самого початку важкими. Адже головне наше прагнення і молитва: "Від багатства у вигляді безкоштовного подарунку збережи нас". Але сказали мудреці, що багатство у вигляді безкоштовного подарунку уготоване лише для найбільш великих душ у світі. І найскладніше - їхнє основне твердження про те, що в безкоштовному подарунку перебуває велика нестача, тобто внутрішній сором, який проявляється у кожного, хто отримує безкоштовний подарунок. І для сповнення цієї (нестачі) Благословенний приготував цей світ, в якому існує реальність зусиль і роботи для того, щоб у майбутньому світі вони здобули свою винагороду взамін їхнього клопоту та результатів праці їхніх рук. Їхнє (тобто мудреців) твердження дуже дивне. На що це схоже? На людину, яка каже своєму ближньому: попрацюй на мене одну малу мить, а за це я дам тобі всі насолоди світу й дуже гарні та цінні речі на всі дні твого життя. І немає в тебе безкоштовного подарунка більшого, ніж цей, оскільки винагорода не має жодного порівняння з роботою. Адже робота (здійснюється) у цьому світі, світі минушому, у якого немає ніякої цінності відносно винагороди та насолоди вічного світу. І яка цінність може бути в кількості у світі минушому відносно кількості у світі вічному?

¹¹¹ Мається на увазі, що він соромиться дивитися в обличчя того, хто дає їжу. Смысловий переклад з арамейської.

Не кажучи вже про якість зусиль, у якої немає ніякої цінності щодо якості винагороди, - як написано мудрецьями: "На майбутнє підготував Святий, благословенний Він, для кожного праведника триста десять¹¹² світів". І не можна сказати, що деяку частину винагороди Всевишній, благословенний Він, дає замість трудів, а решту - як безкоштовний подарунок. Бо раз так, то якою є допомога мудреців у їхніх виправленнях, адже залишається недолік внутрішнього со-рому в подарунку, що лишився? Але їхні речення не можна розуміти в їхньому простому сенсі, а є тут глибокий намір.

Єдиною думкою створена й утворена вся реальність, і вона (ця думка) - діяч, і вона - суть дії, і вона - очікувана винагорода, і вона - сутність зусиль

8) І перш ніж ми увійдемо до з'ясування речень мудреців, слід зрозуміти задум Його, благословенного, при створенні світів та реальності, що перед нами. У Нього дії не виходять за допомо-гою безлічі думок, як це властиво нам. Бо Він, благословенний, - Один, Єдиний та Особ-ливий, як сказано вище. І подібно до того, як Він простий, так само і світла, що протягуються від Нього, є простими і єдиними, без будь-якої множинності форм, - як написано: "Мої думки - не твої думки, а твої шляхи - не Мої шляхи"¹¹³. І тому зрозумій і осягнеш, що всі імена та назви, всі світи вищі й нижні, - все це просте світло, Одне, Єдине та Особливе. У Всевишнього, бла-гословенний Він, світло, що потягується, думка, дія, діяч, і все, про що тільки серце може по-думати і розмірковувати, - все це в Нього буквально єдине.

А відповідно до цього розсуди й продумай, що в єдиній думці створена й утворена вся ця дій-сність, вищі і нижні разом, - зрештою аж до остаточного виправлення. Ця єдина думка - вона діяч в усьому і вона - суть усіх дій, вона - мета, яка досягається, і вона - сутність зусиль, вона сама - реальність всієї досконалості та очікуваної винагороди, як витлумачено Рамбаном, бла-гословенної пам'яті, про таємницю: "Один, Єдиний і Особливий».

Поняття скорочення пояснює як з досконалого діяча виходять недосконалі дії

9) Продовжимо (сказане) равом, благословенної пам'яті, у перших главах цієї книги про поняття першого скорочення. Поняття це - найважливіше з важливих, оскільки, безумовно, несправно-сті і всі види нестач теж протягуються та приходять від Нього, благословенного, як написано: "(Я) випромінюю світло і творю п'ять"¹¹⁴. Так от, усі несправності та п'ятьма - це істинна про-тилежність Йому, благословенний Він, - і як же може одне походити від іншого, і яким чином вони приходять разом зі світлом та насолодою у задумі творіння? І не можна сказати, що це дві окремі одна від іншої думки, - не дай Боже так говорити і думати. А якщо так, то як усе це протягується від Нього, благословенного, до нашого світу, повного нечисті, страждань та ве-ликої скверни, і як вони містяться разом в єдиному задумі?

Глава 2

Пояснення задуму творіння

10) Тепер перейдемо до роз'яснення форми задуму творіння. І вона, безумовно, у тому, що кінець дії - у початковому задумі. Адже навіть у матеріальній людини із безліччю думок закін-чення дії теж відбувається в її первісній думці. Наприклад, коли вона займається будівництвом своєї оселі, то ми розуміємо, що перша думка, яку вона обмірковує, займаючись цим, - вона продумує образ будинку, в якому житиме. І поки не завершує його форму, безліч думок і багато дій передують тому, що вона задумала спочатку, але ця форма створюється в неї наприкінці всіх її дій. І ось ти бачиш, що кінець дії - у початковому задумі, а кінець дії - це полюс і мета, заради яких створено все це, - а саме: щоби насолодити створених Ним, як написано в Зогарі. І ві-домо, що думка Його, благословенний Він, діє та завершує (дію) одномоментно. Він - не лю-дина, яка потребує інструменту для дії, але (в Ньому) сама думка завершує всю дію одразу і тут же. І згідно з цим зрозуміло, що в Його думці насолодити створіння, відразу ж при їхньому створенні протягується та розповсюджується від Нього, благословенного, це світло у всіх його особливостях, рівнях й висотах насолоди, які Він задумав. І все це включене в ту думку, яку ми називаємо задумом творіння. І зрозумій це добре, тому що про це місце говорять лаконічно. І

¹¹² Число "триста десять (י"ש)" можна прочитати як слово "подарунок (ש)".

¹¹³ Пророки, Йешаягу, 55:8.

¹¹⁴ Пророки, Йешаягу, 45:7.

знай, що цей задум творіння ми називаємо світлом Ейн соф, благословенний Він. Бо насправді про сутність Його, благословенного, жодного висловлювання і слова, аби визначити її якимось ім'ям, у нас немає. І пам'ятай це.

В силу бажання Маациля наділити благом обов'язково народжується в неецалі бажання отримувати, і це клі, всередину якого неецаль отримує благодать

11) І це те, про що сказано равом, благословенної пам'яті, що спочатку світло Ейн соф наповнювало всю реальність. Пояснення. Оскільки задумав Всевишній насолодити створіння, і від Нього розповсюдилося, - ніби "вийшло" з Нього, - світло, то відразу було викарбуване в цьому світлі бажання отримати насолоду. І розсуди також: це бажання - воно вся міра величини світла, яке розповсюджується. Іншими словами, міра світла та блага відповідає мірі бажання насолодитися, - не менше і не більше. Вдивись у це уважно. Тому ми називаємо сутність бажання отримувати, відбитого в цьому світлі в силу задуму Його, благословенного, іменем "місце". Наприклад, коли ми кажемо, що одна людина має місце, щоб з'їсти кіло хліба, а друга не може з'їсти більше, ніж півкіло хліба, яке місце ми маємо на увазі? (Ми говоримо) не про величину їхніх шлунків, а лише про величину прагнення та бажання поїсти. І ось ти бачиш, що міра місця для одержання ними хліба залежить від міри прагнення та бажання до їжі. І, тим більше, у духовному, де бажання отримати благодать - це місце для достатку, а отриманий достаток вимірюється рівнем бажання.

Питання [35](#), [58-59](#)

Включене в задум творіння бажання отримувати виводить його з сутності Його, благословенного, як ім'я "Ейн соф"

12) З цього ми отримуємо розуміння того, як світло Ейн соф виходить зі спільності сутності Його, про яку у нас немає жодного виразу і слова, та визначається на ім'я "світло Ейн соф". Це з тієї причини, що в цьому світлі з сутності Його, благословенного, розрізняється включене (до нього) бажання отримувати. І ця нова форма в жодному разі не міститься в Його сутності, не дай Боже, - адже від кого Він отримує? І ця форма - це також і вся величина цього світла. І вдумайся в це, бо тут неможливо продовжити.

Відмінність форми, що в бажанні отримувати, до скорочення не була помітною

13) Однак в силу Його всемогутності ця нова форма не розглядається як властивість, що відрізняється від світла Його, благословенний Він. І це таємниця сказаного в Піркей де-рабі Елієзер, що до створення світу були Він єдиний та ім'я Його єдине. "Він" вказує на світло в Ейн соф, благословенний Він, а "ім'я Його" вказує на місце, що є таємницею включеного до світла Ейн соф бажання отримувати від сутності Його, благословенного. І (про поняття) "Він та ім'я Його єдині", ми (вже) сказали, що ім'я Його - це таємниця Малхут Ейн соф, бажання. Тобто бажання отримувати, відбитого у всій реальності, яка включена до задуму творіння до скорочення, де не визначається ніякої відмінності форми та відокремленості (бажання) від світла у ньому. Світло і місце - це буквально одне, а якби по відношенню до світла Ейн соф, благословенний Він, були якісь відмінність та нестача всередині місця, безумовно, там були б дві властивості. І вдумайся в це.

Питання [75](#)

Скорочення означає, що Малхут Ейн соф зменшила своє бажання отримувати, і світло зникло, - адже немає світла без клі

14) Процес скорочення такий. Включене до світла Ейн соф, благословенний Він, бажання отримувати називається "Малхут Ейн соф", будучи в Ейн соф таємницею задуму творіння, який включає всю реальність. (Вона побажала) прикрасити себе для піднесення та найбільшого зрівняння своєї форми з Його сутністю. Тому зменшила своє бажання отримувати Його благодать у бхіні далет бажання, як це буде описано далі, з наміром шляхом цього створити й утворити світи, аж до цього світу. І цим виправити форму бажання отримувати, повернутися до форми віддачі, а, тим самим, прийти до зрівняння форми із Сотворителем. І ось, після того як вона зменшила бажання отримувати, само собою звідти вийшло світло. Адже відомо, що світло залежить від бажання, а бажання - це місце світла, оскільки немає примусу в духовному.

Питання [31](#)

Глава 3

Пояснення відділення¹¹⁵ нешами

15) Тепер роз'яснімо поняття відділення нешами, про що сказано, що вона - частина божественного з висі і т.п. І ми поставили вище важке запитання: як і в чому змінюється форма нешами відносно Його простого світла, поки не стає вона при цьому відокремленою від цілого? Тепер зрозуміло, що насправді в ній відбулася велика зміна форми. Бо хоча Він, благословенний, і включає всі форми, які тільки можна задумати та уявити, проте після сказаного вище ти виявляєш одну форму, яка до Нього не включена, а саме форму бажання отримувати, - адже від кого Він може отримати, не дай Боже? Однак у нешамот, все створення яких (відбулося) через те, що побажав Всевишній насолодити їх, - і в цьому задум творіння, - безумовно, викарбуваний цей закон: жадати й прагнути отримати Його благодать. І в цьому вони виявляються відокремленими від Нього, оскільки змінилася їхня форма щодо Нього, благословенного. Вже роз'яснено, що матеріальна сутність розділюється та відокремлюється силою руху та віддалення місця (її знаходження), а духовна сутність розділяється та відокремлюється через зміну форми, і відповідно до міри відмінності однієї форми від іншої - такою є і міра віддалення їх друг від друга. А якщо зміна форми досягає справжньої протилежності, від краю до краю, тоді відбувається відсікання та повне відділення, - настільки, що не зможуть жити одне від одного, бо стають чужими одне одному.

Питання [28](#), [59](#)

Глава 4

Після скорочення і утворення екрану над бажанням отримувати воно припиняє бути клі отримання та виходить з системи святості; замість нього як клі отримання використовується відбите світло, а клі бажання отримувати передається в систему нечистоти

16) Після скорочення та екрану, які створюються над цим клі, що зветься бажанням отримувати, воно анулюється, відокремлюється і виходить з усієї системи святості, а замість нього (властивістю) клі отримання стає відбите світло (як написано про це у частині третій). І знай, що в цьому полягає вся відмінність АБЄА святості від АБЄА нечистоти, бо клі отримання в АБЄА святості - це відбите світло, яке виправлене у рівності форми з Ейн соф. Однак АБЄА нечистоти використовують бажання отримувати, яке скорочене, і це форма, що є протилежною Ейн соф. Через це вони відрізані та відокремлені від життя життів, яким є Ейн соф.

Людина живиться осадами¹¹⁶ кліпот¹¹⁷ і тому користується бажанням отримувати подібно до них

17) З цього зрозумій корінь гріховності, який одразу був включений до задуму творіння для того, щоб насолодити створених. Після всього розвитку п'яти світів спільності, якими є Адам Кадмон та АБЄА, а також розкриття кліпот у чотирьох світах АБЄА нечистоти в таємниці: "одне на протигагу іншому створив Всевишній"¹¹⁸, перед нами з'являється нечисте матеріальне тіло. Про нього сказано: "Адже спонукка серця людського зла з юності його"¹¹⁹, оскільки все його вигодовування з юності його - від осадів кліпот, а вся нечистота і кліпот - суть наявна в них форма "бажання лише отримувати", і немає у них від бажання віддачі нічого. А цим вони виявляються протилежними Йому, благословенному: у Нього, не дай Боже, абсолютно немає бажання отримувати, а все Його бажання - лише давати удосталь і насолоджувати. І тому кліпот зветься мертвими, бо форма їхня протилежна життю життів. Вони відсічені від Нього, і немає в них нічого від Його блага. Тому і тіло, що живиться осадами кліпот, теж виявляється відсіченим від життя. І воно повне нечистоти, і все це - внаслідок відбитого в ньому "бажання лише отримувати", але не віддавати. Бо його бажання завжди відкрите до того, щоб отримати

¹¹⁵ Використовується слово "לִבְנָה", що означає "висікання", "вирубання (у скелі)".

¹¹⁶ Використовується слово "שְׁמָרַי, שְׁמָרִים (שָׁמַר)", яке означає дріжджі, закваску. У кабалі воно є метафорою наміру заради себе.

¹¹⁷ Досл.: шкірки, оболонки плодів; од. - "кліпа (шкірка)". Кабалістична назва зовнішньої частини клі, що відноситься до АБЄА нечистоти та є проявом бажання отримувати заради себе.

¹¹⁸ Письма, Коелет, 7:14.

¹¹⁹ Тора, Берешит, 8:21.

у своє черево весь світ та його наповнення. І тому грішники за їхнього життя називаються мертвими, адже через відмінність їхньої форми від кореня до крайності, коли немає в них від властивості віддачі нічого, вони відсічені від Нього, благословенний Він, і буквально мертві. І, незважаючи на те, що здається, що в грішниках також є (щось) від властивості віддачі, - коли дають милостиню і т.п., - проте вже сказано про них у Зогарі, що все благодіяння, яке вони роблять, роблять його для себе: основа їхнього наміру при цьому заради себе та своєї пошани. Дивися там. Однак праведники, які займаються Торою і заповідями з наміром не отримувати оплату, а заради того, щоб доставити втіху їхньому Сотворителю, очищають цим свої тіла та обертають своє клі отримання на властивість віддачі. І це подібно до того, що сказав Святий учитель наш¹²⁰: "Відкрито і відомо..., і не насолоджувався я навіть на мізинець" (трактат Ктубот, 104). І в цьому вони виявляються буквально злитими з Ним, благословенний Він, оскільки їхня форма повністю дорівнює їхньому Сотворителеві без будь-якої відмінності властивостей взагалі. І це те, як витлумачили мудреці уривок: "І сказати Циону: "Ти - народ Мій". Вони пояснили в Передмові книги Зогар, п.67: "Зі Мною ти у співпраці". (Тобто) праведники - це партнери Творця, благословенний Він, оскільки Він почав творіння, а праведники завершують його тим, що обертають клі отримання на клі віддачі.

Питання [77](#)

Вся реальність включена до Ейн соф, благословенний Він, і протягується (від нього як) "сущє з сущого (еш мі-еш)"; і лише бажання отримувати - це оновлення та протягується (від нього як) "сущє з нічого (еш мі-ейн)"

18) І знай, що вся суть винайденого Творцем оновлення у створінні в тому, про що сказали мудреці, що Він вивів його (як) сущє з нічого. І це оновлення відноситься лише до форми бажання насолодитися, яка викарбувана в кожному створінні, - а крім цього у властивості створіння не оновилося нічого. І це таємниця (сказаного): "(Я) випромінюю¹²¹ світло і творю пітьму". І пояснив Рамбан, що слово "творю" вказує на оновлення, тобто на те, чого не існувало до цього. І ось ти бачиш, що не сказано "творю світло" саме тому, що немає в ньому оновлення внаслідок задуманого "сущого з нічого". Бо світло, і все, що включене до світла, тобто всі насолоди, котрі відчуються та пізнаються в світі, - все це простягається (як) "сущє з сущого". Іншими словами, всі вони вже включені в Нього, благословенного, а якщо так, то немає в них аспекту оновлення. І тому сказано: "випромінюю світло", щоб показати, що немає в цьому властивостей оновлення та створення. Але про пітьму, яка включає все, що відчувається і пізнається без задоволення, сказано: "і творю пітьму", тому що задумав це буквально (як) "сущє з нічого". Тобто цього абсолютно немає в Його реальності, не дай Боже, але оновлюється зараз. І корінь всього цього - форма "бажання насолодитися", яка включена до Його світла, що розповсюджується від Нього, благословенного. Спочатку вона лише темніша, ніж вище світло, і тому зветься пітьмою відносно світла, проте в кінці розвиваються і виходять (з неї) з цієї причини кліпот, сітра ахра¹²² та грішники, які внаслідок цього повністю відсічені від кореня життя. І це те, що написано: "Ноги її сходять до смерті"¹²³. Пояснення. "Ноги" вказують на поняття "соф", і сказано, що це "ноги (раглаїм)" Малхут, - властивості бажання насолодитися, що є в Його світлі, яке розповсюджується. А в соф з неї розвивається категорія смерті для сітри ахра і для тих, хто підживлюється та протягується від сітри ахра.

Питання [1](#), [11](#), [17](#), [19](#), [24](#), [93](#)

Оскільки ми - віти, які походять з Ейн соф, тому те, що знаходиться в нашому корені, - це наше задоволення, а те, чого в нашому корені немає, буде для нас тягарем і стражданням.

19) Однак (тут) можлива складність, оскільки ця зміна форми, - бажання отримувати, - має бути задуманою у створіннях обов'язково. Адже якщо цього нема, то як вони можуть походити від Нього, благословенного, та вийти зі спільності Творця у спільність створіння, що відбувається

¹²⁰ Рав Єгуда га-Насі.

¹²¹ Використано слово "яцар (צַר)", що означає створення шляхом перетворення чогось існуючого. Від цього поняття походить назва світу Єцира.

¹²² Досл.: зворотний бік; термін, що означає в кабалі силу нечистоти, яка прагне використання бажання отримати виключно заради власної вигоди та спокушає до цього душі.

¹²³ Писання, Приповісті, 5:5.

лише внаслідок зміни форми, як згадано вище? І ще: адже ця форма бажання насолоджуватися є основою природи всього створіння, причиною якої є задум творіння. Це також міра кількості добра й насолоди, як ми докладно (розглянули) вище, і тому вона називається місцем. І як же про неї сказано, що вона називається п'ятою та сходиться до властивості смерті, оскільки створює в нижніх одержувачах відрив і відокремлення від життя життів, не дай Боже? І ще слід зрозуміти, в чому суть такого великого страху, що охоплює тих, хто отримує, через відмінність форми від сутності Його, благословенного, і навіщо в ній (тобто у цій формі існує) великий гнів, гнів цей?

І щоб досить ясно пояснити тобі це тонке питання, слід перш за все пояснити походження сукупності насолод і страждань, які відчуються в нашому світі. І ти зрозумієш це з того, що, як відомо, природа будь-якої гілки відповідає її кореню. Тому всі притаманні кореню властивості бажає також і гілка, - любить їх та жадає їх. А від усіх властивостей, які не характерні для кореня, гілка також віддаляється - не виносить і ненавидить їх. Так ось, цей закон характерний для кожного кореня з його гілкою, і це беззаперечно. А оскільки Він, благословенний, - це корінь усіх створінь, які Він утворив, тому все, що включене до Нього і протягується до нас безпосередньо від Нього, нам приємне і подобається, бо наша природа близька до нашого кореня. А все те, чого немає в Ньому, і походить від Нього не безпосередньо, а лише згідно із внутрішньою суттю¹²⁴ самого створіння, воно буде проти нашої природи, і нам буде важко його витерпіти. Іншими словами, ми любимо спокій і ненавидимо рух до такої міри, що не робимо жодного руху, окрім як заради того, щоби досягти спокою. І це через те, що наш корінь не знаходиться в русі, а володіє спокоєм: для Нього не характерний рух взагалі, тому також і він (тобто рух) є протилежним нашій природі та неависний нам. І подібно до цього ми любимо мудрість, могутність, багатство і всі добрі достоїнства, оскільки вони містяться в Ньому, благословенному, який є нашим коренем, і надзвичайно ненавидимо їхню протилежність, як то: дурість, неміч, бідність, ганьбу тощо. Іншими словами, через те, що вони зовсім і в основі своїй відсутні в нашому корені, тому вони є огидними для нас і неависні нам до нестерпності.

Однак необхідно дослідити, - як можливо, щоби до нас протягнулося те, що було б не напругу від Нього, благословенного, а лише від внутрішньої суті самого створіння? На що це схоже? Якийсь багатій кличе людину з ринку, годує її, напуває, обдаровує сріблом і золотом день у день, і кожен день - більше, ніж в попередні. Зрозуміло, що ця людина смакує в численних подарунках багаття одночасно два смаки, які відрізняються один від одного. З одного боку він куштує велике, нескінченне задоволення внаслідок безлічі подарунків. З іншого боку, йому важко витерпіти безліч благодіянь: він соромиться при їх отриманні і це викликає у нього незручність внаслідок безлічі подарунків, які множаться у нього щоразу. І, безумовно, ця насолода від подарунків, що є в нього, протягується до нього напругу від багаття, який дає їх. Однак тяжкість незручності, яку він відчуває в подарунках, приходить до нього не від багаття, який дарує, а з власної сутності одержувача, у якого прокидається сором через отримання й безкоштовний подарунок. Насправді це теж викликано в ньому багатієм, але тільки, безумовно, не прямим чином.

Питання [104](#)

Внаслідок того, що бажання насолодитися не знаходиться в нашому корені, ми відчуваємо в ньому сором і нетерпимість; і відносно цього сказано мудрецьми: "Для того, щоб це виправити, "уготовані" у цьому світі зусилля в Торі та заповідях, аби обернути бажання отримання на бажання віддати"

20) З усього сказаного нам стає зрозумілим, що всі форми, які протягуються до нас не безпосередньо від Нього, благословенного, нам буде важко витерпіти, і це проти нашої природи. Разом з цим зрозумій, що у новій формі, яка створена в отримувачі, тобто у "бажання насолодитися", насправді немає жодного недоліку та умаління значущості відносно Нього, благословенного. Навпаки, це основа внутрішньої суті Його створіння, і без цього тут немає створіння взагалі. Однак одержувач, який є носієм цієї форми, через самого себе відчуває в ній стан, який важко витерпіти, - саме тому, що ця форма не знаходиться в його корені. І ґрунтовно розберися в цьому.

¹²⁴ Використовується слово "котев (כּוֹתֵב)", що означає "поліус".

З цього ми можемо зрозуміти твердження мудреців: цей світ створений тому, що "той, хто їсть не своє, розгублено дивиться в обличчя його". На перший погляд, це було дуже дивним. Але тепер їхні слова нам будуть цілком зрозумілими: їхнім наміром (було вказати) на сутність відмінності форми "бажання насолодитися", яке обов'язково перебуває в душах. Оскільки (сказане): "той, хто їсть не своє, в розгубленості дивиться в обличчя його" означає, що будь-який отримувач подарунка соромиться при його отриманні, - а саме через відмінність своєї форми від кореня, в якому цієї форми отримання немає. І для того, щоб це виправити, створений цей світ, в який приходить душа, вдягається у тіло, і завдяки заняттям Торою та заповідями з наміром принести задоволення своєму Сотворителю, клі отримання душі обертається на клі віддачі. Іншими словами, зі сторони її самої вона не прагне цього достатку, але отримує благо, щоби доставити втіху її Сотворителю, який бажає, щоби душі насолоджувалися Його благодаттю. Оскільки ж вона очищена від бажання отримувати собі, вона більше не "дивиться в розгубленості в обличчя його" і завдяки цьому розкриває максимум довершеності створеного. А необхідність та обов'язковість довгого розвитку аж до нашого світу з'ясується далі: ця велика робота, якою є обернення форми отримання на форму віддачі, реалізується лише в цьому світі, як це ще буде описано.

Питання [94](#)

Грішники розтрошені подвійним переломом¹²⁵, а праведники успадковують вдвічі

21) Прийди й побач: грішники розтрошені подвійним переломом, бо хапають мотузку за обидва кінці. Наш світ створений у нестачі та порожнечі відносно усього бажаного достатку, і щоб набути (якогось) майна, необхідний рух. А відомо, що примноження руху засмучує людину, оскільки це походить від сутності Його, благословенного, непрямым чином. Проте залишатися порожнім, без власності та всього блага, також неможливо, - це теж протилежно кореню, адже корінь наповнений усім достатком. І тому у стражданні обирають примноження рухів, аби досягти сповнення здобутком. Однак оскільки все його майно і багатство - лише для себе, і якщо має сто, бажає двісті, виходить, що у людини, яка померла, немає і половини бажаного. І (грішники) виявляються такими, що терплять страждання з двох сторін: як від прикrostі в примноженні рухів, так і від прикrostі у нестачі майна, бо не вистачає їм (бажаної) половини. Але праведники "в землі своїй вдвічі успадкують"¹²⁶. Тобто, внаслідок того, що вони перетворюють своє "бажання отримувати" на бажання віддачі, - а те, що отримують, воно заради віддачі, - тоді успадковують удвічі. Оскільки, крім того, що досягають довершеності насолоди і найкращий здобуток, вони набувають також рівності форми із Сотворителем, благословенний Він, за якої перебувають в істинному злитті. І тоді вони перебувають також і в стані спокою: достаток досягає їх сам собою, без будь-якого руху і роботи.

Глава 5

Задум творіння зобов'язує всі окремі частини в реальності виходити одна з іншої до остаточного виправлення

22) Тепер, коли ми удостоїлися усього, що роз'яснене вище, нам буде певною мірою зрозуміла сила єдності Його, благословенного, при тому, що думки Його - не наші думки, і т.п. Вся безліч аспектів і форм, що досягаються нами у всій цій реальності, яка перед нами, - все це об'єднане в Ньому, благословенному, в одній єдиній думці, тобто в задумі творіння: "щоби насолодити свої створіння". Ця єдина думка охоплює всю реальність у повній єдності до остаточного виправлення, оскільки це - вся мета творіння. І вона - діяч. Тобто подібна до сили діяча в задіяному. Бо те, що в Ньому, благословенний Він, лише думка, - у створіннях неминуче буде обов'язковим законом. А оскільки Він задумав насолодити нас, у нас безумовно буде приведена в дію ця властивість - бути одержувачами Його добра і блага. І вона - дія. Тобто після того як відбитий в нас цей закон, - бажання отримувати насолоду, - ми самі по собі визначаємося іменем "дія", коли через цю зміну форми ми виходимо зі спільності Творця у спільність створіння, зі спільності "діяч" у спільність "дія". І вона ж - робота та зусилля, коли внаслідок сили діяча в задіяному у нас постійно збільшується кількість бажання отримувати через розвиток світів аж до властивості окремого тіла в цьому світі, форма якого протилежна життю життя. У

¹²⁵ Див. Пророки, Єрміягу, 17:18.

¹²⁶ Пророки, Єсаягу, 61:7.

його межах зовсім немає жодної віддачі поза собою, і це тілам приносить смерть, а душі - всі види страждань та зусиль, як ще буде описано. І це - поняття роботи (зарadi) Всевишнього в Торі й заповідях. Бо шляхом світіння лінії в місце скорочення притягуються святі імена Торі і заповідей, а через роботу в Торі і заповідях з наміром доставити насолоду своєму Сотворителю ми поступово перетворюємо наше клі отримання на клі віддачі. І це - вся очікувана нами винагорода. Але доки клі отримання не виправлене, неможливо нам розширити його вуста для отримання від Нього достатку, - а саме через побоювання зміни форми в таємниці (сказаного): "той хто їсть не своє, дивиться в розгубленості в обличчя його", тому що через це вже відбулося перше скорочення. Однак коли ми виправляємо наше клі отримання, щоби воно було зарadi віддачі, цим ми зрівнюємо келім з їхнім Сотворителем і удостоюємося отримання блага до нескінченності.

І ось ти бачиш, що всі протилежні форми у всьому цьому створінні, що перед нами, тобто форми "діяч" і "зadіяний", форми несправностей та виправлень, форми роботи і надання винагороди за неї і т.п., - все це включене в одну лише думку Всевишнього і в просту мету, а саме "насолодити Його створіння", - в точності, не більше і не менше. І так само в цю думку включена вся безліч понять, - як поняття нашої святої Торі, так і зовнішніх наук, і вся безліч створінь та світів, і різноманітність управління в кожному. Все це походить і бере початок лише з єдиної думки, як ми докладно з'ясуємо в нашому поясненні у відповідних місцях.

Питання [72](#), [89](#)

"Малхут Ейн соф" означає, що Малхут не створює там властивість соф

23) І з вищевикладеного стане зрозумілим наведене в Тікуней Зогар (висловлювання) про властивість Малхут Ейн соф, через яке похитнулися основи від голосу здивованих: чи можна використовувати ім'я "Малхут" в Ейн соф, благословенний Він? Адже якщо так, то там є також і перші дев'ять сфiрот? І в сказаному нами докладно роз'яснено, що бажання отримувати, безумовно включене до світла Ейн соф, благословенний Він. Воно і називається "Малхут Ейн соф", проте Малхут не створює там властивості соф і межі на світло Ейн соф, оскільки ще не розкрилася в ній зміна форми через бажання отримувати. А тому і називається "Ейн соф (немакінця)", - адже Малхут не створює там соф. На противагу цьому, після скорочення й нижче, у кожній сфері та парцуфі створюється властивість соф (закінчення) силою Малхут.

Питання [82](#)

Глава 6

Неможливо, щоби бажання отримувати було розкрито в якійсь сутності інакше, як у чотирьох категоріях, і це таємниця чотирьох букв "АВАЯ"

24) Трохи розширимо це питання для кращого розуміння аспекту "соф", який створюється по відношенню до Малхут.

І спочатку упередимо його поясненням того, що визначили нам кабалісти, і це наведено в Зогарі і в Тікунім: "Немає у тебе жодного світла, великого чи малого, як у вищих світах, так і в нижніх світах, яке не було б організоване в порядку чотирибуквенного імені АВАЯ".

І це співвідноситься із законом, наведеним у Древі життя, про те, що немає світла у світах, яке не було б вдягнуте у клі. Пояснення. Я вже роз'яснив відмінність між сутністю Його, благословенний Він, і світлом, що розповсюджується від Нього. Вона (існує) лише з причини бажання насолодитися, яке включене до світла, що розповсюджується, і це - зміна форми щодо Його сутності, в якій немає, не дай Бог, цього бажання. В силу цього світло, що розповсюджується, визначається ім'ям "неецаль", бо через таку зміну форми світло виходить зі спільності Маацिला у властивість неецалья. Також роз'яснено, що включене до Його світла бажання насолодитися - це рівень величини світла, і воно називається місцем світла, тобто отримує Його достаток відповідно до міри бажання отримати та його пристрасті, - не більше і не менше.

Роз'яснено також, що бажання отримувати - це вся та нова властивість, яка оновлена при створенні світів шляхом винаходу сущого буквально з нічого. Бо лише сама ця форма взагалі не включена, не дай Боже, у сутність Його, благословенний Він, і лише зараз Творець створює її зарadi створіння. Це таємниця (сказаного): "і творить пiтьму", тому що ця форма є коренем

пільми внаслідок відмінності її властивості, а тому вона темніша, ніж світло, яке розповсюджується всередині неї та з її причини.

З цього зрозумій, що у будь-якому світлі, яке розповсюджується від Нього, благословенного, одразу визначаються дві властивості. Перша властивість - це сутність світла, яке розповсюджується до розкриття в ньому форми бажання насолоджуватися. Друга властивість - після розкриття в ньому форми бажання насолоджуватися, коли вона трохи ущільнюється і темніє через набуття зміни форми. Отже, перша властивість - це таємниця світла, а друга властивість - це таємниця клі. Тому в будь-якому світлі, котре розповсюджується, розрізняються по відношенню до створення клі чотири категорії. Бо форма бажання отримувати, яка називається "клі для світла, що розповсюджується", не завершується одномоментно, а шляхом діяча і задіяного. І є дві категорії у діячі та дві категорії у задіяному, що називаються: "потенціал" і "діяч у діячі", і "потенціал" і "дія в задіяному". І це - чотири категорії.

Бажання отримувати встановлюється у створінні лише завдяки його пробудженню до отримання власними силами

25) Справа в тому, що оскільки клі - це корінь пільми, що протилежна світлу, тому воно має піддаватися впливу поступово, поетапно, в причинно-наслідковому порядку. І це таємниця написаного: "води зачали і породили пільму" (Мідраш раба, Шмот, гл.22), бо пільма - це породження самого світла, сутності потенціалу і діяча, і від нього вона приводиться в дію, - подібно до вагітності й породження. Тобто, властивість бажання отримувати відразу ж обов'язково включена в будь-яке світло, що розповсюджується, але воно не визначається ім'ям "зміна форми" доки це бажання не встановиться у світлі відкрито. І для цього недостатньо властивості бажання отримувати, яке входить у світло зі сторони Маациля, а неєцаль має сам на практиці розкрити власне бажання отримувати зі свого боку. Іншими словами, він зобов'язаний за своїм власним бажанням притягнути достаток більший, ніж міра світла, що розповсюджується в ньому зі сторони Творця. І після того, як створіння від збільшення рівня його бажання приводиться в дію власною силою, тоді встановлюються в ньому пристрасть та бажання отримувати, і тоді світло може бути вдягнуте в це клі постійно.

Вірно й те, що світло Ейн соф, благословенний Він, нібито розповсюджується по цих чотирьох стадіях теж, - до великого стану бажання зі сторони самого неєцала, тобто до бхіни далет. Бо без цього (створіння) взагалі не вийшло б із властивості сутності Його, благословенного, щоб встановитися під своїм власним ім'ям, - тобто "Ейн соф". Однак в Його всемогутності форма неєцала через бажання отримувати не змінюється взагалі: там невиразна жодна відмінність між світлом і місцем світла, яке є бажанням насолоджуватися, і вони буквально одне. Тобто це те, що ми вчимо в Піркей де-рабі Елієзер, що перш ніж був створений світ, були "Він один та ім'я Його одне". Але насправді складно (зрозуміти) дублювання у сказаному: "Він" та "ім'я Його", адже до того, як був створений світ, у чому там (сєнс) поняття "ім'я Його"? І в нього¹²⁷ була (можливість) сказати, що, перш ніж був створений світ "був Він один". Але мається на увазі світло Ейн соф до скорочення. Бо незважаючи на те, що є там властивість місця та властивість бажання отримувати благодать від Його, благословенного, сутності, однак це без будь-якої зміни та відмінності між світлом і місцем. "Він один", - тобто світло Ейн соф. А "ім'я Його одне", - тобто бажання насолоджуватися, включене туди абсолютно без будь-якої зміни, не дай Бог. І зрозумій те, на що натякнули мудреці, що (слово) "Ім'я його (יְהוָה)" в ґематрії є тотожним (слову) "бажання (יִצְרָר)", тобто "бажанню насолодитися".

Спільність всіх світів у задумі творіння називається світлом Ейн соф. Спільність всіх наявних там одержувачів називається Малхут Ейн соф

26) Щодо (сказаного): "кінець дії - у початковому задумі" вже роз'яснено, що це задум творіння, який розповсюджується з сутності Його, благословенного, щоби насолодити створених. І роз'яснено, що в Ньому, благословенний Він, думка і світло - суть одне. З цього зрозуміло, що світло Ейн соф, благословенний Він, яке розповсюджується з Його сутності, містить усю реальність, що перед нами, до майбутнього остаточного виправлення, котре являє собою кінець дії, де в Ньому вже завершені всі створені у всій своїй досконалості та насолоді, якою побажав

¹²⁷ Тобто автор Піркей де-рабі Елієзер.

їх насолодити. Так ось, ця реальність, яка завершена в кожній потребі, називається світлом Ейн соф, благословенний Він, а їхня (тобто потреб) спільність називається Малхут Ейн соф.

Глава 7

Хоча скоротилася тільки бхіна далет, світло вийшло також і з трьох перших бхінот

27) І вже роз'яснили ми, що точка, яка включає задум творіння, а це таємниця бажання насолодитися в ній, прикрасила себе, щоби зрівняти свою форму із Сотворителем у більшій величі. І, незважаючи на те, що зі сторони Сотворителя, при всемогутності Його, в ній немає жодної зміни форми, проте точка бажання відчула в цьому щось, що походить від Нього, благословенного, непрямим чином, - подібне до того, що було описано вище у прикладі з багатієм, - подивися там. І тому вона зменшила своє бажання в останньому ступені, який є максимальною величиною бажання насолоджуватися, аби додати злиття у властивості, котра прямо виходить з Нього, благословенний Він. І тоді спустошилася від світла вся категорія місця, тобто всі чотири ступені, які наявні в цьому місці. І хоча вона зменшила бажання лише в бхіні далет, проте за своєю природою духовне не ділиться на частини.

Потім протягнулася лінія світла знову в три перші бхінот, а бхіна далет залишилася порожнім простором

28) Після цього світло Ейн соф, благословенний Він, знову простягнулося в місце, яке спустошилося, але не наповнило це місце у всіх його чотирьох ступенях, а лише в трьох ступенях, - як того забажала точка скорочення. І виходить, що центральна точка, яка скоротилася, залишилася вільною та порожньою. Бо світло світить не у всій їхній спільності, а лише до бхіни далет, і там світло Ейн соф припиняється. І далі буде роз'яснене поняття включення бхінот одна в одну, яке характерне для вищих світів. А поки зрозумій, що чотири бхіни включені одна до одної таким чином, що також і в самій бхіні далет є всі чотири бхіни. Виходить при цьому, що також і в бхіні далет світло Ейн соф, благословенний Він, досягає її трьох перших бхінот, і лише остання бхіна в бхіні далет залишається порожньою без світла. І пам'ятай це.

Глава 8

Хохма називається світлом, а хасадім водами; Біна називається вищими водами, а Малхут - нижніми водами

29) Тепер з'ясуємо сутність чотирьох бхінот у причинно-наслідковому порядку, який є обов'язковим для досягнення довершеності форми бажання отримувати в таємниці (написаного): "Води зачали і породили пітьму". Так ось, в Ацилуті є дві категорії світла: перша категорія називається світлом, і це таємниця Хохми (мудрості); друга категорія називається водами, і це таємниця хасадім (милосердя). Перша категорія протягується зверху вниз без допомоги нижніх, друга протягується за допомогою нижніх, і тому називається "водами". Такою є природа світла, основа якого нагорі, і така природа води, основа якої внизу. І зрозумій це. Також і в самих водах є дві властивості: вищі води, які (утворюються) за допомогою бхіни бет в чотирьох бхінот, і нижні води, які (утворюються) за допомогою бхіни далет в чотирьох бхінот.

Пояснення розповсюдження світла Ейн соф у чотирьох бхінот, щоби розкрити клі, яким є бажанням отримувати

30) У будь-якому розповсюдженні світла Ейн соф є десять сфірот, тому що Ейн соф - це таємниця кореня і Маацिला, який називається Кетером. А саме світло, що розповсюджується, називається Хохмою, воно - вся міра розповсюдження світла згори, від Ейн соф, благословенний Він. І вже знаєш, що в будь-якому розповсюдженні світла з висі включене бажання отримувати, проте форма бажання отримувати не розкривається в дії, доки неєцаль не пробудиться до бажання притягнути світло більше, ніж міра його розповсюдження. А якщо так, то оскільки бажання отримувати одночасно включене до світла розповсюдження як потенціал, тому світло повинне розкрити потенціал реально у дії. І тому світло пробуджується до притягання добавки блага більшої, ніж його міра при розповсюдженні зі сторони Ейн соф. Бажання отримувати у світлі від цього розкривається в дії та набуває нової форми з невеликою зміною властивості,

стаючи при цьому темнішим за світло, оскільки ущільнюється¹²⁸ через оновлення форми. І та частина, що ущільнилася, називається Біною. І це таємниця (сказаного): "я - Біна, мені - Г'вур"¹²⁹, бо насправді Біна - це частина Хохми, тобто суть світло розповсюдження Ейн соф. Але оскільки вона посилює¹³⁰ бажання і притягує благо, яке є більшим, ніж міра розповсюдження в ній від Ейн соф, то через це отримує зміну форми та невелике ущільнення відносно світла, виходячи під власним ім'ям: "сфера Біна". Так ось, сутність добавки блага, яку вона притягнула від Ейн соф через посилення її бажання, називається світлом хасадім, або вищими водами, через те, що це світло протягується від Ейн соф не безпосередньо, подібно до світла Хохма, а за допомогою створіння, яке посилює бажання. І тому воно одержує своє власне ім'я, називаючись світлом хасадім або водою. І ось ти знаходиш тепер у сфері Біна, що вона складається з трьох видів світла: перший вид - це світло сутності Біни, яке є частиною світла Хохма, як сказано вище; другий вид - це ущільнення та зміна форми в ній, які вона набула завдяки посиленню бажання; третій вид - це світло хасадім, якого вона набуває завдяки її власному притяганню з Ейн соф.

Однак цим ще не завершується клі отримання в його досконалості, оскільки Біна, (яка походить) від суті світла Хохма, дуже піднесена, будучи безпосереднім розповсюдженням світла Ейн соф, благословенний Він. Тому в Біні розкривається лише властивість кореня для клі отримання та аспект діяча у дії клі. Потім це світло хасадім, яке притягнуте внаслідок її посилення, знову розповсюджується з неї, і (до нього) додається невелике світіння від світла Хохма. Це поширення світла хасадім називається Зеїр Анпіном, або ХАґАТ¹³¹, як це описано у відповідному місці. І ось це світло, що розповсюджується, також долає своє бажання заради притягнення нового блага, більшого, ніж міра світіння Хохми, яке є в його поширенні від Біни. І тому це розповсюдження теж визначається як дві властивості: саме по собі світло розповсюдження називається Зеїр Анпін або ВАК¹³², а властивість посилення в ньому зветься Малхут. І це таємниця десяти сферот: Кетер - це таємниця Ейн соф; Хохма - це світло, що розповсюджується з Ейн соф; Біна - це властивість світла Хохма, яке вона долає для додавання блага, і завдяки цьому також ущільнюється; Зеїр Анпін, що включає ХАґАТ НЕГІ¹³³, - це властивість світла хасадім зі світінням Хохми, яке розповсюджується від Біни; Малхут - це друге посилення заради додавання світіння Хохми більшого, ніж є в Зеїр Анпіні.

*Чотири бхіни у бажанні - це таємниця чотирьох літер АВАЯ, і це КАХАБ ТУМ*¹³⁴

31) І це чотири літери чотирибуквеного імені¹³⁵. Верхній штрих букви йуд - це таємниця Ейн соф, тобто сила діяча, що включена до задуму творіння: "щоб насолодити Його створіння", і це таємниця клі Кетера. Йуд - це таємниця Хохми, тобто бхіна алеф, і це властивість потенціалу в діячі, яка відразу включена до світла розповсюдження Ейн соф. Перша гей - це таємниця Біни, тобто бхіна бет, і це властивість виходу потенціалу в стадію діяча, а саме, - світло, яке ущільнилося відносно Хохми. Вав - це Зеїр Анпін, або ХАґАТ НЕГІ, тобто поширення світла хасадім, що вийшло за допомогою Біни, і це бхіна гімел, властивість потенціалу для розкриття дії. Нижня гей в імені АВАЯ - це таємниця Малхут, тобто бхіна далет, стадія розкриття дії у досконалості клі отримання, котре посилює (бажання, щоб) притягнути добавку блага більшу, ніж міра його поширення з Біни. При цьому ущільнюється форма бажання отримувати до сили клі, і світло вдягається в його клі, тобто в бажання отримувати, яке завершується тільки в цій бхіні далет, але не раніше її. З цього зрозумій у простоті, що немає в тебе світла у світах, вищих та нижніх, яке би не було організоване відповідно до порядку чотирибуквеного імені, яке є таємницею чотирьох бхінот. Бо без цього не встановлюється бажання отримувати, яке повинно бути у будь-якому світлі. Адже це бажання - місце та міра цього світла.

Питання [62](#), [70](#)

¹²⁸ Тут і далі, коли йдеться про "ущільнення", мається на увазі збільшення в бажанні отримувати рівня авіют.

¹²⁹ Писання, Приповісті, 8:14. У традиційному перекладі: "Я розум, мені сила".

¹³⁰ Використовується слово "гітабер (הגבר)" - посилення, подолання, яке є однокореневим зі словом "Г'вур (גבורה)" - сила, могутність.

¹³¹ Аббревіатура імен Хесед, Г'вур Тіферет.

¹³² Аббревіатура слів "шість кінців (вав кцавот)", які вказує на шість сферот, що становлять Зеїр Анпін. Як правило, означає також малий стан духовного об'єкта, або його частину, яка належить до гуфа.

¹³³ Аббревіатури імен Хесед, Г'вур, Тіферет; Нецах, Год та Есод.

¹³⁴ Аббревіатури імен Кетер, Хохма, Біна; Тіферет та Малхут.

¹³⁵ Тобто імені АВАЯ: йуд-хей-вав-хей (יהוה).

Букви йуд, вав де-АВАЯ є тонкими з тієї причини, що вони лише властивість потенціалу

32) Йуд вказує на Хохму, а гей - на Біну, і вся сутність світла, яка є в десяти сфирот, знаходиться саме в сфері Хохма, а Біна, Зеїр Анпін і Малхут - лише облачення відносно Хохми. Якщо так, то повинна була би Хохма мати найбільшу букву в чотирибуквенному імені? Але не утрудняйся цим, - адже справа в тому, що букви чотирибуквеного імені не вказують і не означають міру та кількість світла в десяти сфирот, а вони вказують на значення клі, яке задіяне. Бо білизна пергаменту у книзі Тори вказує на аспект світла, а чорнота, яка є літерами у книзі Тори, вказує на аспект якості келім. Тому Кетер, котрий є лише коренем кореня клі, вбачається лише у верхньому штриху букви йуд. На Хохму, яка є властивістю потенціалу до розкриття у діячі, міститься натяк у найменшій з літер, тобто в йуд. Біна, в якій виходить і розкривається потенціал у діячі, відображається у широкій літері, якою є гей. На Зеїр Анпін, оскільки він тільки властивість потенціалу для розкриття дії, міститься натяк у літері довгій і тонкій, і це вав. Її тонкість вказує на те, що клі поки що заховане в ній в потенціалі у прихованні. А довжина (її) лінії вказує, що наприкінці її розповсюдження розкривається за її допомогою завершене та повне клі. Адже Хохма у її розповсюдженні недостатня для розкриття повного клі, Біна не є поки що справжнім клі, а лише властивістю діяча у клі. І тому ніжка літери йуд є короткою, вказуючи на те, що для розкриття властивості повноцінного клі за допомогою прихованого в ній потенціалу та шляхом розповсюдження вона все ще занадто коротка. Так само і Малхут вбачається в букві гей, як і сфера Біна. І це широка літера, яка розкривається в досконалій формі. І нехай не буде для тебе складністю те, що у Біни та Малхут букви є подібними. Це тому, що у Світі виправлення¹³⁶ вони (тобто Біна і Малхут) дійсно є подібними одна до одної і запозичують одна в одної свої келім у таємниці написаного в Писанні: "І пішли вони удвох"¹³⁷. Як це буде описано у відповідному місці.

Глава 9

Духовний рух означає оновлення, зміну форми

33) Ще залишилося роз'яснити поняття часу та руху, які ми зустрічаємо майже у кожному слові цієї мудрості. Знай, що насправді духовний рух не (розглядається) як рух матеріальний, - від місця до місця, - а мається на увазі оновлення форми. Будь-яке оновлення форми ми називаємо рухом, бо це є оновленням, тобто зміною форми, яке сталося у духовності. Зміна у цій духовності її попередньої загальної форми розглядається як те, що вона (тобто нова форма) відокремлюється і віддаляється від цієї духовної (сутності), та виходить під своїм власним ім'ям та управлінням. І в цьому вона цілком подібна до матеріальної сутності, коли від неї відокремлюється якась частина, відсторонюється та змінює своє місце. І тому оновлення форми називається рухом.

Питання [54](#)

Духовний час означає певну кількість нових змін форм, що йдуть одна за одною; (Поняття) "раніше" і "потім" означають причину й наслідок

34) Поняття часу у визначенні духовного. Зрозумій, що вся суть поняття часу для нас - не що інше, як відчуття рухів. Бо "уявлювана" свідомість в людині представляє та структурує певну кількість рухів, які відчуються як (такі, що відбуваються) один за одним, переводячи їх в уявлення про певний час. Таким чином, якби людина разом з тим, що її оточує, була б у стані повного спокою, то про поняття часу взагалі нічого не було б відомо. Так само і в духовному: певна сума оновлень форм, визначених як духовні рухи, котрі йдуть одне за одним шляхом причини та наслідку, іменуються в духовному часом. А поняття "перед" і "потім" завжди пояснюються як причина і наслідок.

Питання [8](#), [16](#), [20](#)

¹³⁶ Інша назва світу Ацилут.

¹³⁷ Писання, Рут, 1:19.

Глава 10

Весь матеріал, що відноситься до створіння, - це бажання отримувати, а те, що є в ньому понад це, відноситься до Сотворителя

35) Знай, що аспект бажання отримувати в неецалі, який докладно роз'яснений (вище), є його клі. І це також увесь універсальний матеріал, що відноситься до неецяля. Таким чином, будь-який об'єкт, окрім нього, відноситься до Творця.

Бажання отримувати - це первинна форма будь-якої сутності, і первинну форму ми визначаємо ім'ям "матеріал", тому що сутність ми не досягаємо

36) Незважаючи на те, що аспект "бажання отримати" розуміється, нібито, як подія та форма сутності, - але як (можна) сприймати його матеріалом сутності? Проте це так, навіть в близьких до нас сутностях. Наш звичай - називати первинну форму в сутності ім'ям "первинний матеріал сутності", оскільки немає в нас досягнення та сприйняття взагалі у жодному матеріалі. Усі п'ять наших (органів) чуттів не підготовлені до цього, оскільки від зору, слуху, нюху, смаку та дотику нашому розуму, який досліджує, пропонуються лише форми у світі подій, які утворюються завдяки залученню наших почуттів до дії. Наприклад, якщо візьмемо навіть мікроскопічно малі атоми в первинних основах будь-якої сутності, які виділені за допомогою хімічного процесу, - то вони теж не що інше, як форми у світі, що уявляються таким чином нашим очам. Або точніше: вони розрізняванні та визначаються нами через реалізацію "бажання отримати і бути отриманим". Ми вважаємо, що за законом цих дій можна визначити й виділити в них ці атоми в їхніх видах аж до аспекту первинного матеріалу цієї сутності. Але й тоді це лише сили в сутності, а не матеріал. І ось ти знаходиш, що й у матеріальному (світі) для розуміння первинного матеріалу немає у нас іншого виходу, крім як припустити, що первинна форма - це первинний матеріал, який є носієм всіх інших подій та форм, котрі походять з неї. І немає потреби говорити про вищі світи, для яких все, що відчувається (земними почуттями) і уявне (у нашому розумі) не характерне.

Питання [60](#)

Таблиця питань про сенс слів¹³⁸

- 1) Що таке світло
- 2) Що таке світло та клі
- 3) Що таке кругле світло
- 4) Що таке просте світло
- 5) Що таке світло Хохма
- 6) Що таке світло хасадім
- 7) Що таке порожнє повітря
- 8) Що таке "потім (після того, як)"
- 9) Що таке "центральна"
- 10) Що таке "єдиний"
- 11) Що таке Боре (Творець)
- 12) Що таке злиття (приліплення)
- 13) Що таке зрівняння
- 14) Що таке розповсюдження
- 15) Що таке чистий (тонкий)
- 16) Що таке час
- 17) Що таке п'ятьма
- 18) Що таке Хохма
- 19) Що таке простір
- 20) Що таке "перед" і "потім" ("до" і "після")
- 21) Що таке Єдиний та Особливий
- 22) Що таке єднання
- 23) Що таке праве та ліве
- 24) Що таке "випромінюю"
- 25) Що таке клі
- 26) Що таке "вгору"
- 27) Що таке Маациль (Сотворитель)
- 28) Що таке відділення (висікання) нешами
- 29) Що таке "нижче"
- 30) Що таке "Особливий"
- 31) Що таке Малхут Ейн соф
- 32) Що таке "згори вниз"
- 33) Що таке "наповнює"
- 34) Що таке нагорі, внизу
- 35) Що таке місце
- 36) Що таке квадрат
- 37) Що таке трикутник
- 38) Що таке "торкається"
- 39) Що таке центральна точка
- 40) Що таке соф
- 41) Що таке круглий
- 42) Що таке вищий
- 43) Що таке відокремлений
- 44) Що таке порожній
- 45) Що таке простий
- 46) Що таке скорочення
- 47) Що таке лінія
- 48) Що таке близький
- 49) Що таке рош
- 50) Що таке руах
- 51) Що таке (просте) бажання
- 52) Що таке ім'я
- 53) Що таке тох (внутрішність)
- 54) Що таке рух

¹³⁸ Примітка автора: "Забути значення слова у якомусь визначенні – гірше, ніж у визначенні це слово стерти, адже чуже розуміння заплутує все визначення. Тому привчи себе(вивчати поняття) за допомогою таблиці запитань і відповідей доти, поки, визувавши, не відповідатимеш на них без запинки".

Таблиця питань про суть понять

- 55) Які поняття відсутні в мудрості кабали
- 56) Якою є звичайна мова в мудрості кабали
- 57) Що відокремлює та розділяє у духовному
- 58) Яким є джерело "бажання отримувати"
- 59) Яким чином світло виходить зі спільності Мааціля, щоби стати неєцалем
- 60) Яким є первинний матеріал будь-якого створіння
- 61) З якого моменту називається створінням
- 62) Духовний об'єкт отримав зміну форми, і тому відокремилася від нього ця частина в іншій властивості; чи втратив духовний об'єкт щось внаслідок цього
- 63) Як і в кого виникають усі численні види форм та змін у світах
- 64) Як утворюються зміни та рухи у світлі
- 65) Яким чином у Його просту єдність входять численні види форм і їх протилежності, що простягаються від Нього, благословений Він у світі.
- 66) Завдяки чому і як простягається лінія з Ейн соф, благословений Він
- 67) Чи змінилося щось після скорочення також і в Ейн соф, благословений Він
- 68) З якого моменту в четвертій стадії розкривається авіют
- 69) Що таке чотири стадії бажання отримувати
- 70) Що таке чотири літери (імені) АВАЯ
- 71) Що означає, що верхній край (рош) лінії торкається Ейн соф
- 72) Якою є та єдина думка, що включає всі види форм та протилежностей у всій реальності
- 73) З якого рівня мудреці кабали починають займатися (цією мудрістю)
- 74) Якими є ті основи, до яких включене все
- 75) Що означає: "Він та ім'я Його єдині"
- 76) Що означає ім'я "Ейн соф"
- 77) Що походить від бажання отримувати, яке включене в Ейн соф
- 78) Якою є причина скорочення світла
- 79) Який аспект отримання вважається властивістю віддачі
- 80) З якою метою було зроблено скорочення
- 81) Чому світло з центральної точки вирвалося і не повернулося знову
- 82) Чому внаслідок скорочення не утворюється властивість соф
- 83) Чому під час скорочення світло зникло з усіх чотирьох бхінот
- 84) Чому під час скорочення, до приходу лінії, чотири бхіни не розпізнаються як ступені одна нижче за іншу
- 85) Чому бхіна далет не загубила відразу в момент скорочення світла, але всі чотири бхіни залишилися в єдиній рівності
- 86) Яка властивість залишається порожньою без світла
- 87) Коли вищим світлом наповниться також і четверта стадія
- 88) Якою є причина створення світл
- 89) Яким є бажане прагнення в (заняттях) Торою і добрими справами
- 90) У чому чудова сила розкриття святих імен
- 91) Як розкриваються святі імена
- 92) Що таке остаточне виправлення
- 93) Яким є корінь всіх прогріхів
- 94) Чому неможливо обернути клі отримання на віддачу ніде, окрім як тут, у цьому світі, але не у вищих світах
- 95) Якими є дві властивості, що присутні у світлі
- 96) Що саме включене до розповсюдження світла від Мааціля
- 97) Яке світло розкривається з посиленням "бажання віддачі"
- 98) Які два світла включені до будь-якого створіння
- 99) Чому світло хасадім є нижчим, ніж світло Хохма?
- 100) Коли завершується клі отримання
- 101) У чому полягає відмінність між тим, хто отримує всередину себе, і тим, хто отримує ззовні, як в Ейн соф
- 102) Що таке сфірот ігулім
- 103) Чому ступені в ігулім не визначаються одна нижче за іншу до приходу лінії
- 104) Чи є аспект зла в "бажанні отримувати" в сутності його створення
- 105) Яким є значення непрямого притягання від Сотворителя

Таблиця питань та відповідей про сенс слів

1) Що таке світло

Це те, що отримують у світах як "сущє з сущого", і воно містить у собі все, окрім матеріалу келім. Дивись відповіді 2 і [24](#). (ОП¹³⁹ гл.1, п.[6](#), ВС, п.[18](#)) [До питання [24](#)]

2) Що таке світло та клі

Бажання отримувати, що у створінні, називається "клі", а достаток, який воно отримує, називається "світло". Дивись відповідь [25](#). (ОП, гл.1, п.[6](#))

3) Що таке кругле світло

Це світло, яке не утворює відмінності ступенів. (ОП, гл.1, п.[100](#))

4) Що таке просте світло

Це світло, яке містить у собі клі все ще без розрізнення між світлом та клі. (ОП, гл.1, п.[30](#))

5) Що таке світло Хохма

Це світло, яке протягується в неечаля при першому розповсюдженні, будучи сукупністю життя та сутності створіння. (ОП, гл.1, п.[50](#)) [До питання [18](#)]

6) Що таке світло хасадім

Це світло облачення на світло Хохма, воно протягується в неечаля разом із першим зусиллям. (ОП, гл.1, п.[5](#))

7) Що таке порожнє повітря

Це світло хасадім, до того, як воно вдягається на світло Хохма. (ОП, гл.1, п.[5](#))

8) Що таке "потім (після того, як)"

Це наслідок (дії) потенціалу попередньої властивості. Дивись відповідь [20](#). (ВС, п.[34](#))

9) Що таке "центральна"

Дивись відповідь [39](#).

10) Що таке "єдиний"

Вище світло, що розповсюджується з сутності Його, благословенного, - воно єдине і просте, подібне до Його сутності. І яке воно в Ейн соф, благословенний Він, таке воно навіть у світі Асія, - без зміни і додавання форми. А тому зветься єдиним. (ОП, гл.2, п.[1](#))

11) Що таке Боре (Творець)

Ім'я "Боре" відноситься лише до оновлення, тобто винаходу "сущого з нічого", і це лише матеріал келім, що визначається у будь-якій сутності властивістю "бажання отримувати", і якого безумовно не було в сутності Його, благословенного, до створення. (ВС, п.[18](#)) [До питання [24](#)]

12) Що таке злиття (приліплення)

Це рівність форми, яка зближує духовні (об'єкти) та зливає їх один з одним. (ОП, гл.1, п.[30](#)) [До питань [22](#), [28](#)]

13) Що таке зрівняння

Якщо не розпізнається відмінність між чотирма ступенями бажання отримувати, мовиться, що вони зрівняні в одній (властивості). (ОП, гл.1, п.[30](#))

14) Що таке розповсюдження

Світло, яке виходить зі спільності Маацїля та входить у властивість неечаля, називається "розповсюдженням" світла. Насправді вище світло від цього не змінюється, а це подібно до запалювання свічки від свічки, при якому в першій не утворюється нестача. І лише по імені отримання (його) неечалям це так називають. (ОП, гл.1, п.[6](#)¹⁴⁰)

¹³⁹ Аббревіатурою "ОП (Ор пнімі)" тут і надалі позначатимуться посилання на перший розділ частини, що містить текст Древа життя і коментар до нього. Аббревіатурою "ВС" позначатимуться посилання на Внутрішнє споглядання.

¹⁴⁰ В оригіналі зроблене посилання п.1 гл.1 ОП.

15) Що таке чистий (тонкий)

Бхіна алеф у бажанні отримувати вважається найбільш чистою відносно трьох наступних бхі-нот. (ОП, гл.1, п.[90](#))

16) Що таке час

Це певна сума властивостей, що розвиваються одна з одної та які ускладнюються одна в одній в порядку причини та наслідку, - як, наприклад, дні, місяці й роки. (ВС, п.[34](#))

17) Що таке пільма

Бхіна далет в бажанні, яка не отримує в себе вище світло внаслідок скорочення, вважається коренем пільми. (ВС, п.[18](#)¹⁴¹)

18) Що таке Хохма

Це світло сутності, життєвості створіння. Дивись відповідь [5](#). (ОП, гл.1, п.[50](#))

19) Що таке простір

Бхіна далет в бажанні, яка спорожніла від світла, відносно світла вважається пільмою, а відносно клі вона вважається "простором". Адже бхіна далет по суті своїй не зникає у неецалля через скорочення, а присутня в ньому у властивості порожнього простору без світла. (ОП, гл.1, п.[6](#), ВС, п.[18](#))

20) Що таке "перед" і "потім" ("до" і "після")

Коли ми говоримо відносно причини й наслідку у створінні, причину виражають словом "перед", а наслідок цієї причини виражають словом "потім". Дивись відповідь [16](#). (ВС, п.[34](#)) [До питання [8](#)]

21) Що таке Єдиний та Особливий

"Єдиний" вказує на вище світло, яке світить і володарює во всій безлічі ступенів, що відрізняються один від одного до протилежності, та зрівнює їх у своїй єдиній формі. "Особливий" вказує на завершення цієї його влади після того, як уже зрівняв та повернув їхню форму до єдиності, як у нього. (ВС, п.[1](#))

22) Що таке єднання

Відмінні властивості, які зрівняли свої форми одна з одною, поєднуються в одну властивість. Дивись відповідь [12](#). (ОП, гл.1, п.[40](#)¹⁴²)

23) Що таке праве та ліве

Іноді нижній ступінь піднімається на один рівень з його вищим (ступенем), коли вищий потребує його, щоби сповнити себе. Тоді нижній ступінь називається лівою властивістю, а вищий - правою властивістю. (ОП, гл.1, п.[300](#))

24) Що таке "випромінюю"

Поняття "випромінюю" є аналогічним віддачі світла у світи. Це включає всю реальність, окрім матеріалу келім. Дивись вище, відповіді [11](#) і [1](#). (ВС, п.[18](#)) [До питання [1](#)]

25) Що таке клі

Бажання отримувати, що у створінні - це його клі. Дивись вище відповідь [2](#). (ОП, гл.1, п.[6](#)) [До питання [2](#)]

26) Що таке "вгору"

Зрівнювання форми нижнього з вищим - це його підйом "вгору". (ОП, гл.2, п.[4](#)¹⁴³)

27) Що таке Маациль (Сотворитель)

Будь-яка причина називається "Маациль" відносно ступеня наслідку з неї. Ім'я "Маациль" включає як продовження світла, так і клі, що отримує світло. (ОП, гл.1, п.[6](#))

28) Що таке відділення (висікання) нешами

Бажання отримувати, відбите в душах, відокремлює їх та "висікає" з вищого світла, оскільки зміна форми - це роздільник у духовному, (див. відповідь [12](#)). Поняття відсікання душі - це стадія переходу зі світу Ацилут до світу Брія, що буде роз'яснене у своєму місці. (ВС, п.[15](#))

¹⁴¹ В оригіналі зроблене посилання на п.24 ВС.

¹⁴² У оригіналі зроблене посилання п.6 гл.1 ОП.

¹⁴³ Тут і далі у відповідях 29, 32, 34, 42, 61 в оригіналі зроблені посилання на п.3 гл.2 ОП.

29) Що таке "нижче"

Гірший у достоїнстві, ніж його ближній, вважається нижчим за нього. (ОП, гл.2, п.[4](#))

30) Що таке "Особливий"

Дивись вище (відповідь [21](#)) про слово "Єдиний".

31) Що таке Малхут Ейн соф

Це властивість бажання отримувати, яке обов'язково перебуває там (тобто в Ейн соф). (ВС, п.[14](#))

32) Що таке "згори вниз"

Це (розташування властивостей) від бхіни алеф до бхіни далет. Бо бхіна далет, яка залишилася без світла, вважається нижчою за всі ступені, і чим його (тобто ступеня) бажання отримувати слабше, він вважається вищим, аж до бхіни алеф, яка вважається вищою за всіх. (ОП, гл.2, п.[4](#))

33) Що таке "наповнює"

(Стан), в якому немає ні в чому нестачі і нема (можливості) додати щось до досконалості. (ОП, гл.1, п.[3](#))

34) Що таке нагорі, внизу

Більш важливий вважається категорією "нагорі", а гірший - категорією "внизу". (ОП, гл.2, п.[4](#))

35) Що таке місце

Бажання отримувати, яке існує у створіння, - це "місце" для всього достатку та світла в ньому. (ВС, п.[11](#))

36) Що таке квадрат

Це ступінь, що містить у собі всі чотири бхіни, які є в бажанні. (ОП, гл.1, п.[300](#))

37) Що таке трикутник

Це ступінь, в якому є лише три перші бхіни бажання. (ОП, гл.1, п.[400](#))

38) Що таке "торкається"

Якщо зміна форми ступеня відносно кореня не має такої відмінності, щоби можна було відокремити її від кореня, вважається, що вона "торкається" кореня. І це стосується лише сусідніх ступенів. (ОП, гл.2, п.[6](#)¹⁴⁴)

39) Що таке центральна точка

Так називається бхіна далет в Ейн соф через її єдність зі світлом Ейн соф, благословенний Він. (ОП, гл.1, п.[50](#))

40) Що таке соф

Соф і сіюм (завершення та закінчення) кожного неецяля створюється силою затримки в бхіні далет, де вище світло припиняє світити, оскільки вона не отримує його. (ОП, гл.1, п.[20](#))

41) Що таке круглий

Якщо не розрізняються верх і низ між чотирма бхінот у бажанні отримувати, воно вважається "круглим" (тобто на кшталт матеріальної круглої фігури, для якої не характерне розрізнення верху і низу). І тому чотири бхіни називаються чотирма сферичними колами (ігулім), одна всередині інший, у яких неможливо розпізнати та розрізнити верх і низ. (ОП, гл.1, п.[100](#))

42) Що таке вищий

Більш важливий. (ОП, гл.2, п.[4](#))

43) Що таке відокремлений

Два ступеня, між якими немає рівності форми з жодною зі сторін, вважаються повністю відокремленими один від одного. (ОП, гл.1, п.[30](#)¹⁴⁵)

44) Що таке порожній

Це місце, яке готове отримати виправлення та досконалість. (ОП, гл.1, п.[4](#))

¹⁴⁴ У оригіналі зроблене посилання п.5 гл.2 ОП.

¹⁴⁵ В оригіналі зроблене посилання на п.12 ВС.

45) Що таке простий

У ньому не розрізняються ступені та сторони. (ОП, гл.1, п.[9](#))

46) Що таке скорочення

Той, хто підкорив свої бажання, тобто утримує себе і не отримує, незважаючи на те, що дуже пристрасно бажає отримати, називається таким, що скоротив себе. (ОП, гл.1, п.[40](#))

47) Що таке лінія

(Поняття "лінія") вказує на те, що є в ній розрізнення верху та низу, - того, чого не було до неї. Також воно вказує на те, що її світіння дуже невелике відносно попереднього. (ОП, гл.2, п.[2](#))

48) Що таке близький

Будь-хто, чия форма найближча і подібна до його товариша, вважається найближчим до нього. (ОП, гл.2, п.[4](#)¹⁴⁶)

49) Що таке рош

Та частина у створінні, яка найбільше зрівняна з формою кореня, називається "рош (голова, початок)". (ОП, гл.1, п.[50](#)¹⁴⁷)

50) Що таке руах

Світло хасадім називається "руах". (ОП, гл.1, п.[5](#))

51) Що таке (просто) бажання

Дивись відповідь [45](#).

52) Що таке ім'я

Святі імена пояснюють яким чином ті світла, на які ці імена натякають, приходять в осягнення. Ім'я ступеня пояснює способи осягнення в даному ступені. (ВС, п.[5](#))

53) Що таке тох (внутрішність)

Таким, що отримує в "тох" (створіння) вважається тоді, коли світло виміряне та обмежене за допомогою клі. А той, хто отримує "ззовні від себе", вважається таким, що не робить жодних меж на світло, яке отримує. (ОП, гл.1, п.[50](#))

54) Що таке рух

Будь-яке оновлення форми вважається духовним рухом, виходячи з того, що відокремлюється від попередньої форми та виходить під власним ім'ям. Це подібно до частини, відокремленої від матеріальної речі, яка відокремлюється та виходить з колишнього місця. (ВС, п.[33](#))

¹⁴⁶ В оригіналі зроблене посилання п.3 гл.1 ОП.

¹⁴⁷ В оригіналі зроблене посилання п.4 гл.1 ОП.

Таблиця питань та відповідей про суть понять

55) Які поняття відсутні в мудрості кабали

Немає тут, у цій мудрості, від початку її до кінця, жодного слова, щоб було в ньому поняття (матеріально) відчутні або уявні (земним розумом), - як то (матеріальні) місце, час, рух та подібні до них. Також не є характерною для духовного відсутність, а будь-яка зміна форми не означає, що відсутня первинна форма. Але первісна форма залишається на своєму місці без будь-якої зміни, і тоді зміна форми, яку вона набула зараз, додається до первинної форми. (ОП, [на початку](#))

56) Якою є звичайна мова в мудрості кабали

Цією мовою є "мова гілок", що вказують на свої вищі корені, - адже немає в тебе навіть травинки внизу, у якій немає кореня нагорі. І тому мудреці кабали знайшли для себе мову, готову вказувати на гілки і навчати вищим кореням, які відносяться до них. (ОП, [на початку](#), ВС, [на початку](#))

57) Що відокремлює та розділяє у духовному

Духовні об'єкти відокремлює та віддаляє один від одного зміна форми. (ОП, п.[30](#))

58) Яким є джерело "бажання отримувати"

Наявне в світлі бажання віддавати зобов'язує створіння до бажання отримувати. (ВС, п.[11](#))

59) Яким чином світло виходить зі спільності Мааціля, щоби стати неецалем

Внаслідок форми бажання отримувати, що виникла у вищому світлі, який є бажанням віддавати, виходить ця нова частина з властивості Мааціля та стає властивістю неецяля. (ВС, п.п.[11](#), [15](#))

60) Яким є первинний матеріал будь-якого створіння

Форма, яка була оновлена та вийшла у властивості "суцього з нічого", - тобто "бажання отримувати", що знаходиться в будь-якій сутності, - це "первинний матеріал" будь-якого створіння і будь-якої сутності, і не більше цього. А все, що існує у створінні або в сутності понад цей матеріал, вважається властивостями світла і достатку, які потягуються від вищого світла в аспекті "суцього із суцього", але це зовсім не від властивостей неецяля і створіння. І не дивуйся тому, як форма утворює матеріал. Адже так воно навіть і в матеріальному, коли ми схильні визначати первинну форму сутностей як властивість первинного матеріалу, тому що наше сприйняття не охоплює ніякого матеріалу у всій реальності. Адже наші відчуття вловлюють лише події у матеріалі, і це форми перевтілень, які походять з первинного матеріалу. (ВС, п.[36](#))

61) З якого моменту називається створінням

Відразу ж на початку утворення бажання отримувати в неецалі, що називається бхіною алеф бажання, він вже виходить зі спільності Творця та стає створінням. (ОП, гл.2, п.[4](#))

62) Духовний об'єкт отримав зміну форми, і тому відокремилася від нього ця частина в іншій властивості; чи втратив духовний об'єкт щось внаслідок цього

Відсутність і втрата не характерні для духовного, і відокремлена внаслідок зміни форми частина нічого не втрачає та не зменшується у вищому світлі, - подібно до запалювання свічки від свічки, коли перша не зменшується (від цього). А тому будь-яка зміна форми - це додавання до першої. (ВС, п.п.[28-31](#), щодо включення десяти сфирот у кожну сферу)

63) Як і в кого виникають усі численні види форм та змін у світах

Усі їхні множини та зміни утворюються лише при задіянні келім та отриманні ними від світла Його, благословенного. Але вище світло щодо себе самого перебуває в стані абсолютного спокою, тобто абсолютно без будь-яких змін та оновлень. (ОП, гл.2, п.[1](#))

64) Як утворюються зміни та рухи у світлі

Немає жодного руху, тобто оновлення, у вищому світлі. А та його частина, яку отримує створіння від вищого світла (що подібно до запалення однієї свічки від іншої, при якому перша не зменшується), вона "оновлюється і примножується відповідно до нових форм у келім", коли кожне (клі) отримує згідно зі своїм бажанням отримувати. А їхні властивості зрівнюються одна з одною і розвиваються одна з іншою безмірно та нескінченно. (ОП, гл.2, п.[1](#))

65) Яким чином у Його просту єдність входять численні види форм і їх протилежності, що простягаються від Нього, благословенний Він у світі.
Дивись у Внутрішньому спогляданні п.[22](#).

66) Завдяки чому і як простягається лінія з Ейн соф, благословенний Він
Екран, який означає силу затримки, та який після скорочення створений на бхіну далет, щоб не отримувала всередину (світло), став причиною лінії з Ейн соф, благословенний Він. Адже вище світло ніколи не змінюється і світить після скорочення так само, як і до скорочення. Але тепер екран стає причиною того, що отримання від вищого світла буде (відбуватися) лише в трьох бхінот бажання. Однак відносно отримання в бхіні далет в Ейн соф їхня міра дуже мала, а тому отримують лише тонку лінію (промінь) світла по відношенню до величини світла в Ейн соф, благословенний Він. (ОП, гл.2, п.[1](#))

67) Чи змінилося щось після скорочення також і в Ейн соф, благословенний Він
Незважаючи на те, що бхіна далет в Ейн соф скоротила себе, разом з тим, тут немає фактору роздягання форми та одягання форми (заново) після зникнення первинної, як це має місце в матеріальному. А є тут додавання нової до першої форми, але первинна форма не зрушується нікуди, оскільки подія та зникнення не є характерними для духовного об'єкта. Тому все це оновлення (у вигляді) виходу світла та сили затримки, які утворилися в бхіні далет, щоб не отримувати всередину її (світло), вважається іншим, новим і особливим світом самим по собі, який зараз додався до світла Ейн соф, котре залишилося тим самим, без будь-якої зміни. І аналогічно цьому - в усіх оновленнях форм, що відбуваються у духовному. (ОП, гл.2, п.[1](#))

68) З якого моменту в четвертій стадії розкривається авіют
Після приходу лінії з Ейн соф, благословенний Він, коли екран утримав її від світіння в бхіні далет, тоді стала помітна її (тобто бхіни далет) авіют, оскільки вона залишилася без світла. (ОП, гл.2, п.[2](#)¹⁴⁸)

69) Що таке чотири стадії бажання отримувати
Спочатку виходить і розповсюджується світло з Маацїля в якості світла Хохма, яке є сукупністю життєвості, котра відноситься до неецаля. І в ньому перша властивість у бажанні отримувати називається першим розповсюдженням або бхіною алеф. Потім у цьому світлі властивість бажання віддачі долає (бажання отримувати) і посилення цього бажання притягує від Творця світло хасадім. Це називається першим посиленням або бхіною бет. Потім розповсюджується це світло хасадім великим поширенням у світінні Хохми, і це називається другим розповсюдженням або бхіною ґімел. А з тим в цьому світлі знову бере гору бажання отримувати, що включене до цього світла при першому розповсюдженні, і цим довершується бажання отримувати у своїй величї й досконалості. І це називається другим посиленням або бхіною далет. (ОП, гл.1, п.[50](#))

70) Що таке чотири літери (імені) АВАЯ
Йуд (імені) АВАЯ - це аспект першого розповсюдження світла, званого "бхіна алеф" (як написано вище, відповідь 69). Перша гей (імені) АВАЯ - це аспект першого посилення у світлі, званий "бхіна бет". Вав (імені) АВАЯ - це друге розповсюдження світла, яке називається "бхіна ґімел". Остання гей (імені) АВАЯ - це друге посилення у світлі, зване "бхіна далет". (ВС, п.[31](#))

71) Що означає, що верхній край (рош) лінії торкається Ейн соф
Дивись вище, відповідь [49](#).

72) Якою є та єдина думка, що включає всі види форм та протилежностей у всій реальності
Це думка: "насолодити Його створіння". (ВС, п.[22](#))

73) З якого рівня мудреці кабали починають займатися (цією мудрістю)
Все, про що мовиться в мудрості кабали, - лише про розповсюдження світла з Його сутності, благословенний Він. Але про саму сутність Його у нас немає жодного висловлювання та слова взагалі. (ОП, гл.1, п.[2](#))

¹⁴⁸ В оригіналі зроблено посилання п.3 гл.2 ОП.

74) Якими є ті основи, до яких включене все

Перша (основа) - вона в тому, що спільність реальності, яка перед нами, вже існує в сталості в Ейн соф, благословенний Він, у всій її граничній досконалості. І це називається світлом Ейн соф. Друга основа - це п'ять світів, які називаються: Адам Кадмон, Ацилут, Брія, Єцира, Асія, і вони розвиваються з Малхут Ейн соф після скорочення. І все, що існує в другій основі, протягується з першої основи. (ОП, гл.1, п.[3](#), ВС п.[5](#), зі слів "І воістину")

75) Що означає: "Він та ім'я Його єдині"

"Він" - вказує на світло в Ейн соф, благословенний Він. "Ім'я Його" - вказує на бажання отримувати, що є в Ейн соф, яке називається Малхут Ейн соф. "Єдині" - вказує на те, що не визнається там у чомусь відмінність форми між світлом, і це таємниця (поняття) "Він", та клі, що є таємницею (поняття) "ім'я Його", а все це - світло. (ОП, гл.1, п.[30](#) зі слів "Але згідно", ВС, п.[13](#))

76) Що означає ім'я "Ейн соф"

До скорочення називається ім'ям "Ейн соф (Нескінченний)", вказуючи на те, що там не утворюється закінчення (соф) і завершення (сіюм). Оскільки там бхіна далет теж отримує світло, тому немає там жодної причини для припинення світла та виникнення соф і сіюму. (ОП, гл.1, п.[20](#))

77) Що походить від бажання отримувати, яке включене до Ейн соф

Створення світів і всього, що їх наповнює. Бо тому скоротив Він себе в бхіні далет, що в Ньому, щоби розкрилися ці світи аж до цього світу, де є можливість обернути форму отримання на форму віддачі. (ОП, гл.1, п.[90](#), та ВС, п.[17](#))

78) Якою є причина скорочення світла

"Прикрашання", якому віддала перевагу Малхут Ейн соф для зрівняння своєї форми з її Сотворителем, може розкритися лише завдяки створенню світів. З цієї причини вона скоротила себе. (ОП, гл.1, п.[40](#) та п.[90](#))

79) Який аспект отримання вважається властивістю віддачі

Це отримання лише тому, що бажає доставити втіху тому, хто дає. (ОП, гл.1, п.[90](#))

80) З якою метою було зроблене скорочення

Щоб обернути форму отримання на форму віддачі. (ОП, гл.1, п.[90](#))

81) Чому світло з центральної точки вирвалося і не повернулося знову

Дивись ОП, гл.1, п.[40](#) та ВС, п.[22](#).

82) Чому внаслідок скорочення не утворюється властивість соф

Тому що скорочення було не через зміну форми, - вона (тобто ця зміна) не була помітною у бажанні отримувати, яке вона (тобто Малхут Ейн соф) захотіла б виправити, - а (скорочення було) лише просто заради "прикрашання", без будь-якої потреби та обов'язковості. (ОП, гл.1, п.[50](#), п.[90](#), ВС, п.[23](#))

83) Чому під час скорочення світло зникло з усіх чотирьох бхінот

Оскільки частковість не є характерною для духовного. (ОП, гл.1, п.[70](#))

84) Чому під час скорочення, до приходу лінії, чотири бхіни не розпізнаються як ступені один нижчий за інший

До свічення лінії бхіна далет сама по собі ще не вважається грубою і низькою, як сказано вище у відповіді 83¹⁴⁹. І тому не позначились в ній ступені. (ОП, гл.1, п.[90](#))

85) Чому бхіна далет не загрубіла відразу в момент скорочення світла, але всі чотири бхіни залишилися в єдиній рівності

Тому що скорочення відбулося не через зміну форми. (ОП, гл.1, п.[90](#))

86) Яка властивість залишається порожньою без світла

Тільки бхіна далет. (ОП, гл.2, п.[2](#)¹⁵⁰)

87) Коли вищим світлом наповниться також і четверта стадія

У той час, коли клі отримання набуде форми віддачі. (ОП, гл.1, п.[40](#))

¹⁴⁹ Так в оригіналі. Можливо мова йде про п.82.

¹⁵⁰ В оригіналі зроблено посилання п.3 гл.2 ОП.

88) Якою є причина створення світів

У бажанні отримувати, що перебуває там (тобто в Ейн соф), обов'язково було прагнення прикраситись і повністю уподібнитися формі світла. І це стає "причиною" створення світів. (ОП, гл.1, п. [90](#))

89) Яким є бажане прагнення в (заняттях) Торою і добрими справами

Перетворити клі отримання, щоби стало заради віддачі. (ВС, п. [22](#))

90) У чому чудова сила розкриття святих імен

Їхня чудова сила - вона в єднанні (תּוֹכֵן)¹⁵¹ для перетворення форми отримання на віддачу. (ВС п. [5](#)¹⁵²)

91) Як розкриваються святі імена

Шляхом роботи в Торі та у добрих справах. (ВС п. [5](#)¹⁵³)

92) Що таке остаточне виправлення

(Це стан), в якому клі отримання повертається до форми віддачі. (ОП, гл.1, п. [40](#))

93) Яким є корінь всіх прогріхів

Це зміна форми, яка існує в "бажанні отримувати" відносно Сотворителя. (ВС, п. [18](#))

94) Чому неможливо обернути клі отримання на віддачу ніде, окрім як тут, у цьому світі, але не у вищих світах

Ушкодження та виправлення в одному носії є характерними лише для цього світу. (ВС, п. [20](#))

95) Якими є дві властивості, що присутні у світлі

Світло Хохма та світло хасадім. (ОП, гл.1, п. [50](#))

96) Що саме включене до розповсюдження світла від Маациля

Бажання віддачі та бажання отримувати. (ОП, гл.1, п. [50](#))

97) Яке світло розкривається з посиленням "бажання віддачі"

Світло хасадім. (ОП, гл.1, п. [50](#))

98) Які два світла включені до будь-якого створіння

Світло Хохма та світло хасадім. (ОП, гл.1, п. [50](#))

99) Чому світло хасадім є нижчим, ніж світло Хохма?

Тому що притягується через посилення бажання самого створіння. (ОП, гл.1, п. [50](#))

100) Коли завершується клі отримання

Після того, як в бажанні розкривається бхіна далет, яка є ґадлутом бажання отримувати. (ОП, гл.1, п. [50](#))

101) У чому полягає відмінність між тим, хто отримує всередину себе, і тим, хто отримує ззовні, як в Ейн соф

Клі того, хто одержує всередину себе, обмежує утримуване світло. А клі одержувача ззовні не обмежує утримуване світло, і воно безрозмірне. (ОП, гл.1, п. [50](#))

102) Що таке сфірот ігулім

Коли немає різниці між верхом і низом у чотирьох бхінот, які є в бажанні, вони розглядаються як четверо ігулім (сфер), одна усередині іншої, подібно до кілець цибулини. (ОП, гл.1, п. [100](#))

103) Чому ступені в ігулім не визначаються один нижче за інший до приходу лінії

Тому що скорочення було не через применшення важливості зміни форми. (ОП, гл.1, п. [100](#))

¹⁵¹ "Ехуд", мн. - "ехудім": форма наміру людини під час здійснення духовної дії (в молитві, благословенні, інших видах ехудім). Намір спрямований на те, щоб об'єднати духовні об'єкти (корені), котрі відповідають святим іменам, один з одним та з їхніми гілками внизу для сходження до створіння світла, яке виправляє та наповнює.

¹⁵² В оригіналі зроблене посилання на п.90 гл.1 ОП.

¹⁵³ В оригіналі зроблене посилання на п.40 гл.1 ОП.

104) Чи є аспект зла в "бажанні отримувати" в сутності його створення

Немає в ньому ніякого применшення важливості в сутності його створення, і також не розкрилося б у ньому ніякого зменшення важливості, якби не було на нього скорочення. (ВС, п. [19](#))¹⁵⁴

105) Яким є значення непрямого притягання від Сотворителя

Дивись у Внутрішньому спогляданні п. [19](#).

Завершена з Божою поміччю частина перша

¹⁵⁴ Далі слідує посилання: "Дивись відповідь 106". Проте такі питання та відповідь в оригіналі відсутні.